

BIJELI BIKOVI

G. F. Unger:

BIJELI BIKOVI

G. F. UNGER: BIJELI BIKOVI

Naslov originala: Weisse Bullen
Copyright: Bastei Verlag, Gustav H. Lübbe,
Bergisch Gladbach
Recenzija: Mladen Stary, književnik
Prijevod: Fedor Bekl
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: Marcel Čukli

»Laso« – Izdavač OOUR Informativno-revijalna izdanja – n. sub. o. Radne organizacije »Vjesnik« n. sol. o. OOUR-a, Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković – Tisak OOUR Novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG »Vjesnik«, Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Zagreb 1980

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA Zagreb.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 520 ili 468 d s popustom od 10%, a za 6 mjeseci 260 d ili 234 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10%. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-586 OOUR »Vjesnik SSRNH« s oznakom za »Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 1.80, ASCH 1000, SFRS 200, HFL 2.00

Cijena inozemne pretplate za 6 mjeseci: DM 36.00, SKR 63.00, ASCH 250.00, FF 74.00, SFRS 36.00, HFL 37.00, US\$ 15.00

UPLATA NA DEVIZNI RAČUN 30101-620-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb za »Vjesnik«.

EKONOMSKA PROPAGANDA: »Vjesnik« Agencija za marketing Zagreb. Trg bratstva i jedinstva 6. 1/1 kolor zadnja stranica 7.000 d ili 480 US\$.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

I

Bičić bijaše vrlo mlad, a u tom je času bilo sigurno da neće biti stariji nijedan sat.

Zapravo, sve može potrajati najviše nekoliko minuta, a onda će ga vukovi još živa proždrti. Vlastitom snagom neće se izvući iz kaljuže, u kojoj se odrasli bizoni tako rado valjaju.

Bilo je to, naime, mladunče bizona, a ne dugorogog goveda.

Vukovi su se šuljali oko kaljuže, a predvodnik čopora tražio je najpogodnije mjesto s kojega bi mogao skočiti. Bičić se pokušavao izvući, ali svi njegovi pokušaji završavali su tako da je sve dublje upadao u blato.

Shad Latimer, zauzdavši konja, zaustavio se na rubu malenog proplanka i gledao u dolinu. Zar da potrošim dragocjenu municiju da bih ubio nekoliko vukova, razmišljao je, kad su i barut i olovo silno dragocjeni na područjima kojima prolaze bizoni?

Odjednom se trgne. O onom što je u početku smatrao varkom vida više nije bilo dvoumljenja: bičić u kaljuži koji je već do trbuha propao u blato je bijel!

Zar je moguće?

Bijeli bizon!

Shad Latimer je čuo mnoge legende o bijelim bizonima, no mislio je da postoje samo u pričama. Za Indijance su takve životnje bile svete.

Onaj bičić u blatu koji tužno muče jedna je od tih vrlo rijetkih životinja. Dakle, takvi bizoni uistinu postoje!

Čopor vukova bijaše velik. Moglo ih je biti oko četrdesetak. Bili su to osobito snažni vukovi, koji su slijedili krda bizona i napadali životinje koje bi zaostale bolesne, slabije ili manje. Ovi su vukovi bili gladni, a došli su iz velike daljine.

Latimer nije dugo razmišljao.

Imao je dvije puške: tešku šarpericu za lov na bizone i karabin spencer za sitniju divljač i za vlastitu obranu. Posjedovao je i kolt. Nosio ga je s lijeve strane, i to na način koji bi poznavao rekao vrlo mnogo o njegovu vlasniku.

Shad dohvati spencericu i počne pucati.

Pucao je strahovito brzo, ali i nevjerojatno točno. Nakon sedam hitaca što ih je uputio na vukove koji su se vrlo brzo kretali jedno je bilo nedvojbeno: Shad Latimer je

silno siguran i opasan strijelac. S tih je sedam metaka ubio pet vukova, među njima i predvodnika čopora, a dvojicu ranio.

Bilo je upravo nevjerojatno kako su se vukovi brzo povukli izvan domašaja puške. Te životinje, pogotovu kad su gladne, jedva se može otjerati od njihovog plijena.

Zavlada tišina. Samo je bičić i dalje tužno mukao. Latimer podbode konja. Lagano se spuštao u dolinu i pri tome punio spencericu.

Kad je dojahao blizu ruba jaruge, bičić u blatu pogleda nagore, prema njemu. Bio je to rijetko viđen prizor.

Bizon, jedva velik kao odrastao bernardinac, i jahač na velikom sivom konju su se promatrali.

Bičić više nije mukao. Bio je potpuno miran, kao da je znao da će mu čovjek pomoći.

Iznenada Shada Latimera obuže neobjašnjiv osjećaj. Ne bi mogao protumačiti što osjeća... kao da je u pitanju predosjećaj nekog događaja što će se zbiti tek u dalekoj budućnosti. Kao da će se jednoga dana čovjek i bizon stjecajem sudbine ponovo sresti, u isto tako teškim okolnostima.

Pritjera konja posve do ruba kaljuže i pokuša nabaciti laso preko kuštrave bičićeve glave. Uspio je tek nakon nekoliko pokušaja.

Kraj snažnoga konja za lov na bizone, koji je dahtao, sada je stajao mali junačina. S obiju strana do malo više od trbuha bio je taman od blata, ali odozgo je njegovo krzno bilo potpuno svijetlo. Nekoliko tamnih mrlja s vremenom će nestati i jednoga dana će postati bajoslovan bijeli bizon.

— Hajde, momče, kreni! — reče Latimer. — Odlazi svome krdu. Možda nađeš kravu koja je izgubila svoje mlado. Otpratit ću te dje-

lič puta da te vukovi ne bi ponovo natjerali u kaljužu. Hajde, pomakni se napokon, White Boy! (bijeli dječake — op. prev.).

Bičić je i dalje mukao, no sada to bijaše drugačije mukanje od onoga maločas. Sada je zvučalo veselo, hrabro a možda i zahvalno.

Latimer se nasmije.

— Eh, da si umjesto bizona iz roda pijetlova, sada bi sigurno kukurikao na vrh nekog kupa smeća. No, kreni već jednom, maleni!

Bičić se naposljetku pokrene. Udario je odmah pravim smjerom i odmah počeo kasati. Nagon ga je tjerao prema krdu. Tamo je njegova majka, a tamo je i hrana.

Održavajući određeni razmak, Latimer ga je slijedio. To je bilo mudro, jer su se vukovi zadržali u blizini. Pognutih su se glava šuljali kroz duboku travu, šipražje i grmlje.

Nešto više naprijed vuklo se veliko krdo bizona, od zapada prema jugu. Malo zatim i bičić je skrenuo prema jugu, tjeran nepogrešivim nagonom samoodržanja.

Kada je Shad Latimer ugledao zalaznicu krda, počeo je polakše slijediti bizončića i sve je više zaoštajao. Sivcu zdesna i slijeva kretali su se veliki i snažni bizoni. Rastrkani u širokoj formaciji, mirno su pasli i činilo se kao da uopće ne primjećuju konjanika.

Dalje, pred njima, nalazila se glavina krda. Tamo su se tiskali tamni orijaši. U udaljenijoj dolini bizona bijaše takva gomila da su predstavljali strahovitu snagu, koju bi se moglo usporediti sa snagom velike, nabujale rijeke.

Odjednom jedna krava zamuče i potrči prema bičiću koji je dolazio mukajući.

Mališan je napokon pronašao

dojilju, pomisli Latimer. Dalje ga ne mora pratiti.

* * *

Bilo je već kasno poslijepodne kad je Shad Latimer istočno od Medicine Peakea, naletio na Joea Hendersona, poznatijeg pod nazivom Big Mouth.

Shad ga je vidio već u daljini, kako jaše među stijenama, a onda iznenada izbija na put.

Henderson se prestrašeno trgnuo, ali odmah zatim razvuče usta u grimasu. Tko bi ga god sada vidio, u hipu bi shvatio odakle mu nadimak Big Moth (velika usta – op. prev.).

– Aaaaah, uistinu sam sretan što sam te susreo, Latimeru – reče Henderson. – Iako nismo prijatelji, uistinu sam sretan da te vidim. Sada bar nisam sâm. Latimer, tamo odakle dolazim ima više Indijanaca nego što bi ih ti mogao izbrojati u jednoj minuti.

Latimer pogleda u smjeru iz kojega je Joe dojahao, ali ništa nije vidio.

– Ako se dobro sjećam – promrmlja – tebe je u Laramieju unajmila skupina kopača zlata da ih odvedeš u Montanu. Namjeravali su okušati sreću na tamošnjim zlatonosnim poljima. Odmah mi je bilo strahovito žao tih ljudi. I ne samo meni. Neki su ih htjeli upozoriti neka ne pođu s tobom, jer te svi znamo kao osobu koja se uvijek želi okoristiti prilikom.

Shad svrne pogled prema liti-cama, a onda opet pogleda Hendersona.

– To je točno tebi nalik da pobjegneš pred Indijancima i ljude koji su te uposlili prepustiš sudbini. A oni su, najvjerojatnije, unaprijed platili tvoje usluge. To je najmanje polovica ugovorene

svote. Za ostatak nisi ni zainteresiran, jer ionako nećeš proći čitav Bozemanov put, sve do Montane. Joe, tebi se ne bi smjelo dopustiti da se slobodno krećeš uokolo.

Big Mouth se okrene u sedlu.

– Odvojio sam se od njih zato što sam krenuo po pomoć. Uz svoju karavanu zacijelo imaš vojničku pratnju, Latimer, a pomoću vojnika...

Zašutio je onoga časa kad ga je Latimer jednim jedinim udarcem izbacio iz sedla.

Shad nije više ni pogledao Hendersona. Podbode sivca i odjaše dalje.

U tom se času sjeti ridokose djevojke zelenih očiju, koja je također bila u skupini pustolova koji su još prije zime željeli stići do zlatnih polja Montane.

Oh, bila bi strahovita nesreća kad bi ta djevojka završila u šatoru nekog Indijanca plemena Oglala. I to čak kao treća ili četvrta žena. Tada bi ta bjelkinja morala naučiti da, poput rođene Indijanke, žvače kožu kako bi postala dovoljno meka i podatljiva da se iz nje može izradivati odjeća. A takva bi koža prije žvakanja bila na neko vrijeme zakopana u konjskim izmetinama koje služe kao sredstvo za šavljenje!

Shad je tu ridokosu djevojku nekoliko puta sreo u Laramieju, ali morao je obaviti mnoštvo raznoraznih poslova u vezi sa svojom karavanom i nije imao vremena поблиže je upoznati.

Ridokosa mu se od prvoga trenutka svidjela i zato bi joj sada, ako je u škripcu, vrlo rado pomogao, da se izvuče iz neprilika.

Nakon kraćeg razmišljanja okrene konja i odjaše natrag putem kojim je dojahao Joe Hender-

son. Uskoro ugleda tragove kola i krene smjerom odakle su dolazili.

* * *

Jahao je otprilike pet kilometara između brežuljaka, uz rječicu Kanaska, kojoj su se obale bljeskale od crvenila brojnih jagoda što su rasle uz vodu. Tad začuje hlice.

Indijanci su napali malu karavanu. Big Mouth, koji je na vrijeme zamijetio crvene ratnike, potražio je spas u bijegu i ostavio u bezizglednom položaju ljude koji su ga unajmili kao izvidnika i vodu.

Što ću sada, upita se Shad Latimer. Da podem do svoje karavane po pomoć ili da sve najprije dobro promotrim, kako bih dobio točnu sliku o zbivanjima?

Odluči se za posljednju mogućnost i prosljedi dalje, prema izvoru hitaca. Kad je stigao do mjesta otkud je mogao vidjeti poprište borbe, sve je bilo završeno.

Dvoja kola, točnije rečeno poštanske kočije, gorjela su. Oko mjesta borbe, između stijena i grmlja, sve je vrvjelo od Indijanaca i njihovih konja. Bilo je tu najmanje pedesetak ratnika. Među ratnicima Latimer prepozna poglavicu Los-koji-u-vodi-stoji, kojega su bijelci kraće zvali Vodeni Los.

Shad je već htio okrenuti konja i vratiti se otkud je došao kad ugleda zelenooku djevojku. Takvu ženu neće poglavica kao što je Vodeni Los nikad pustiti da mu izmakne! Ridokosa djevojka, čvrsto privezana uz konja, ponosno je sjedila u krugu ratnika.

Latimer je dobro poznao Vodenog Losa, pa je vjerovao da se može osloniti na njegovu lukavost i smisao za trgovinu. I tako je pojačio ravno prema Indijancima, koji su još bili opijeni borbenošću i pobjedom.

Njegov je korak bio prilično opasan, ali Shad je o svemu na brzinu promislio i vrlo hladnokrvno procijenio okolnosti. Ako se ne bude mogao sporazumjeti s Indijancima – a to nema nikakve veze sa zelenookom djevojkom – možda će izgubiti cijelu karavanu sa svom robom. A u nju je uložio sve što je imao, cijelu ušteđevinu zarađenu lovom na bizone tijekom dugih godina.

Indijanski su ga ratnici odmah zamijetili i otvorili su krug mnogo prije nego što je stigao do njih. Zašutjeli su tek tada kada je Latimer zauzdao sivca na korak od Vodenog Losa.

Tu su bili okupljeni ratnici iz različitih plemena. Vodeni Los, poglavica koji se pobunio i nije se htio potčiniti nijednom od velikih poglavica, okupio je oko sebe ratnike koji su mislili isto kao on.

– Hohade – dočeka Vodeni Los bijelca. – Vidim te i poznajem te. Zar si umoran od života, Latimer?

Vodeni Los je govorio razumljivim engleskim, ali Shade je mogao s njim razgovarati i na jeziku njegova plemena. Tako mu je odgovorio na narječju Oglala:

– Hoćeš li sklopiti dobar posao, Vodeni Lose? Još prije noći moja će karavana stići ovamo. Želim da sjednemo i porazgovaramo. Ako dva ratnika kao što smo nas dvojica mogu dogovoriti dobar posao, treba da jedan s drugim razgovaraju. Ne misliš li i ti tako?

Vodeni Los, čvrst i dopadljiv Oglala-Sioux, bio je otprilike istih godina kao i Shad Latimer, dakle između dvadeset osam i trideset godina.

Indijančeve se oči suze dok je promatrao bijelca.

– Možda uopće neću praviti poslove s tobom, Latimer. Ja mogu

odjahati u susret tvojoj karavani i ljudima pokazati tvoj skalp. Hoće li prepoznati tvoj skalp na vrhu mogega koplja? – Pogleda Shadovu kosu. – Pa, izgledao bi kao indijanski skalp.

Kretnjom ruke pokaže okolo.

– Pogledaj koliko ratnika imam. Mogu jednostavno uzeti tvoju karavanu. – Glas mu je bio podrugljiv.

Neki od ratnika, koji su također savladali nekoliko engleskih riječi i djelomično su mogli pratiti razgovor između svoga poglavice i bijelca, odobravajući su kimali.

Latimer se nasmije. Zatim letimice pogleda ridokosu djevojku. Djevojčino je lice bilo crno od pušćanog praha, a haljina poderana. Zacijelo se borila. I dalje je uzdignute glave nepomično sjedila.

I ona njega pogleda. Gledali su se samo jednu jedinu sekundu, ali i sekunda može biti dugačka... vrlo, vrlo dugačka.

U Shadu se iznenada rodi želja da pomogne toj zelenookoj djevojci, koliko ga god to stajalo. Kratko joj je kimnuo, a zatim se ponovno okrenuo Vodenom Losu.

– U karavani imam više od dva puta po deset kola – reče. – Uz njih je više od pet puta po deset ljudi sposobnih za borbu. Nema ih manje nego tvojih ratnika.

Latimer pogleda okolo, pa se opet zagleda u indijanskog poglavicu.

– Možete me sada ubiti, ali od moje karavane ćete u najboljem slučaju dobiti vruće olovo. Međutim, ako pregovaramo, ako se dogovorimo za neku razmjenu...

Ušutio je, ne dorekavši rečenicu, kako bi pobudio snažniji dojam.

Šutnja koja je zavladała govorila je dovoljno. Latimer je namjeravao poglavici ostaviti dovoljno vremena da dobro razmisli o ponudi

ali Vodeni Los, nije dugo razmišljao. I dobitak i gubitak bili su mu jasni kao na dlanu.

Okrenuo se u sedlu i pogledao ridokosu i zelenooku ženu, koju bi tako rado imao. Onda brzo okrene konja i odjaše do nje.

Kad je pred njom zauzdao konja, nagne se prema djevojci i reče:

– U svom šatoru imam tri žene. Sve su zadovoljne, jer sam snažan poput mužjaka bijeloga losa. Možda ćeš i ti sa mnom biti sretna. Razumiješ li, zelenooka?

– Možda.

Djevojka mu je odgovorila oporim glasom, čvrsto ga pogledavši u oči. Bila je svjesna da ne smije pogriješiti i uvrijediti poglavicu.

– Možda bi mir u tvom šatoru bio ozbiljno poremećen kad bi mene doveo – nastavi mirnim glasom. – Tvoje žene možda ne bi na to pristale. – Načas ušuti, a onda doda:

– A možda ja ne bih bila dobra ni kao jedna od tvojih žena.

Indijanac se široko osmjehne. Oči mu zablistaju.

– Ti bi bila drugačija – odgovori grlenim glasom. – Drugačija! Razumiješ? Pravi ratnik ne želi uvijek jesti meso od bizonove grbe iako je ono najslade. Tako je to i sa ženom. Pokazao je na Latimera i nastavio:

– Imaš sreću, zelenooka. Ovaj muškarac te također želi. Namjerava te dobiti zamjenom. Mijenjat ću te ako mi dovoljno plati. Moraš ga lijepo gledati. I za mene i za tebe će biti dobro ako te on smatra skupocjenom. Ne bude li dao toliko koliko želim, zadržat ću te za sebe.

Nije čekao njezin odgovor, nego opet okrene konja i vrati se do Latimera.

– Dakle, dobro – reče. – Razgovarat ćemo o poslovima.

Sjaše. Latimer je slijedio njegov primjer.

Čučnuli su, a ratnici oko njih, okruže ih. Samo ih je nekoliko ostalo kraj konja, odakle su promatrali okoliš.

Bilo je to jezovito mjesto za sklapanje poslova. Ostaci kola još su se dimili, a posvuda uokolo ležali su mrtvaci.

I Indijanci su imali gubitaka. Mrtvi ratnici su već bili privezani na konje i odvedeni, a za neke ranjenike se moralo što hitnije pobrijeti.

Čim su se svi smjestili, Vodeni Los progovori.

– Dakle, Latimer, daj mi jedna kola puna pušaka i jedna kola puna baruta, olovni metaka, čahura i noževa. Želim i dvojica kola puna svih onih stvari koje vesele kopače zlata u Montani: lonce, gube, alat, tkanine, zamke, brašno, šećer...

Nabrojao je gomilu najrazličitijih stvari. Očito, potpuno je točno znao čega sve ima u tako velikoj karavani.

Shad Latimer je zanijekao glavom čim je Indijanac izrekao prvu rečenicu.

– Kad bih ti dao municiju – odgovori odlučno – vojska bi me objesila čim bi stigla. Dakle, oružje ti ne mogu dati, ali alat i...

Poglavica ga isto tako odlučno prekine:

– Jedna kola puna pušaka!

Vodeni Los pokaže palcem preko ramena, prema rđokosoj djevojci.

– Zelenooka je ljepša od bilo koje skvou. Takva je žena rijetkost, kao bijeli bizon ili bijeli los. Za nju moraš dati mnogo, ili ću je zadržati za sebe i puške pribaviti silom.

Latimer je znao da ne blefira. Vodeni Los je već zamišljao kako

će ga svi smatrati najvećim među velikima kad će se svuda, u svim šatorima i oko svih vatri, pričati da je za jednu bijelu skvou dobio kola puna pušaka.

U karavani su bila čak dvojica kola pušaka, no Shad je dvoumio. Pristane li na zahtjeve Vodenog Losa i za to sazna vojska, objesit će ga.

Bozemanov je put zatvoren. I na njemu i na okolnom području vlada ratni zakon. Krenuo je sa svojom karavanom na sjever iako mu to nije dopustila vojska stacionirana u Fort Laramieju i zato nije dobio vojničku pratnju.

Puškama koje bi dobili Indijanci će pobiti mnogo bijelaca. Da li je život jedne jedine osobe, ove rđokose djevojke, vredniji od toga?

Pogleda prema njoj.

I dalje je sjedila vrlo mirno, ponosno uzdignute glave. Promatrala ga je, ali se nije uplitala u razgovor ni bilo što moljākala. Čekala je i pustila neka on odluči.

Latimer je znao da se našao u procijepu.

* * *

U međuvremenu je gotovo zanoćilo. Karavana je zacijelo nadomak poprištu upravo završene bitke. Morala bi se pojaviti svakoga časa.

Iznenada Shad odluči. Čučne do Vodenog Losa i progovori:

– Znam da poglavica kao što si ti govori istinu i uvijek održi riječ, jer želi biti velik među velikima. Prihvaćam tvoje uvjete. Mogu li sada razgovarati sa zelenookom?

Vodeni Los kimne.

– Dobit ćemo puške svakako, dobrovoljno ili ćemo se za njih boriti. Ti to ne bi doživio. – Pogleda

prema djevojci, pa odobri: – Da, možeš s njom razgovarati. Želiš li već noćas ležati s njom pod istim gunjem?

Glas mu je bio zavidan, kao da žali što je pristao na nagodbu.

Shad, koji je također gledao djevojku, odgovori:

– Možda...

Ušuti. Onda se ponovo okrene prema poglavici i nastavi:

– Ne plaćam li previše za nju? Da li je ikada jedan Sioux ugovorio tako veliku razmjenu? Vodenim Lose, postat ćeš najveći trgovac i najlukaviji pregovarač u pobjesti svoga plemena. A kod slijedećih pregovora s vladinim predstavnicima poglavice će morati tebe poslati na sastanak, kao najvećeg pregovarača među Indijancima.

Te su riječi Vodenom Losu bile med i mlijeko.

Shad ustane i ode do djevojke. Odmah ugleda njen pogled pun predbacivanja. Zaključi da se teško probijala kroz život.

– Koliko sam vas stajala? – upita ga odmah oporo. – Nekoliko pušaka, šačicu olova, koju litru viskija...

Nije se obazirao na to što ona govori.

– Kako se zovete? – upita polagano, zagledavši se u zelene oči u kojima se još ogledao strah ali i nazirala životna snaga.

– Ann Corbin. Slušajte, želim vam odmah nešto reći...

– Recite!

– Zahvalna sam vam i platit ću vam kad me oslobodite. Dobit ćete punu protuvrijednost, jer ja nikad ne ostajem nikome dužna.

Izrekla je to oporo, oštro i ponosno. Možda bi se moglo reći čak i prezirno.

Obješenjački se nasmijao. Mogao bi joj reći da je za nju platio

znatno više od nekoliko pušaka, šačice olova i koje litre viskija. Mogao bi kazati da je zbog nje došao u opasnost da ga vojska objesi...

Nije rekao ništa. Ostavio ju je u njezinom uvjerenju. Dobro je razumio zašto je takva. Ta je djevojka razočarana, puna nepovjerenja prema cijelome svijetu. To što je doživjela s Vodenim Losom možda i nije najgori doživljaj u njenom životu.

Kimnu joj i predstavi se.

– Ja sam Shad Latimer. Ne brinite, izvući ću vas odavde. A što se tiče plaćanja... o tome ćemo poslije.

Gledala ga je, ali ništa nije rekla. Samo je lagano kimnula.

Iako je bila srednje visine, Shade ju je premašio za cijelu glavu. Podigao je ruku i kažiprstom prešao preko djevojčina obraza, sve do brade.

– Odavde do Montane dug je put – promrmlja. – Znatizeljan sam da saznam kakva ste djevojka. Čini mi se da takvu kakva ste vi još nisam susreo.

Nije pričekao odgovor. Okrenuo se i otišao do svoga konja, pa uzjahao.

Indijanci su sve to promatrali bez riječi.

– Moram krenuti u susret svojoj karavani – reče Latimer poglavici. – Kad se vratim, neka ovdje gori velika vatra. Tamo prijeko moja će karavana napraviti od kola utvrdu. Kola sa svim onim što si tražio dovest ćemo zatim do vaše vatre. Je li tako u redu?

Vodeni Los kimne, pa opomene bijelca:

– Ako me namjeravaš previriti, tada ćemo se boriti. Onda ću zadržati zelenooku i dobiti cijelu karavanu.

II

U sumrak Latimer ugleda karavanu.

Na čelu je jahao vođa vozara Mac Chaney. Poprijeko ispred sebe imao je sačmaricu, vrlo opasno i djelotvorno oružje. Kad biste ga prvi put ugledali, pomislili biste na koščatu i jogunastu mazgu. Taj bi se dojam pojačao čim bi se nasmijao. Tada ste mogli ugledati zubalo kao u mazge.

Chaney dočeka Latimera riječima:

– Namirisao sam Indijance. – Pokaže rukom u smjeru odakle je Latimer dojahao, pa nastavi: – Kakav je to dim iza onih brežuljaka? Vidio sam Joea Hendersona. Jahao je prema jugu. Kad nas je zamijetio, nas je obišao u velikom luku. Što se događa?

Shad pritjera konja bliže, tako da je jahao usporedno s vođom karavane, pa ukratko izvijesti o svemu.

Chaney ga je saslušao, a onda promrmlja:

– To je sve brdo smeća! Zar ćeš uistinu toliko platiti za nepoznatu djevojku?

Latimer se zagleda u daljinu. Pred očima mu se ukaže lik Ann Corbin i on kao u transu promrmlja: – Da, platit ću.

Tek je nakon nekog vremena shvatio bit pitanja. Okrenuo se Macu i dodao:

– Ona je toga vrijedna, Mac. To je posebna žena. Platit ću toliko koliko Vodení Los zahtijeva.

– Četvora kola puna robe? – oštro će Chaney. – To vrijedi najmanje deset tisuća dolara! Zar si milijunaš? Ili ti čini veselje da cijelu karavanu dovedeš u Montanu a da ipak ništa ne zaradiš?

– Takvu djevojku kakva je ova

ridokova sa zelenim očima nikada još nisam vidio – promrmlja Shad.

Mac Chaney uzdahne, pun suosjećanja.

– Aha, napokon je i tebe uhvatio! Do vraga, kako je život kojiput složen! A uza sve to sve su žene zapravo iste. – Zakima glavom, sliježe ramenima, pa doda: – Dobro, ti si gazda. Ovdje ti naređuješ.

– Točno! – suglasi se Latimer. – A kako ne želim da me vojska objesi, ponijet ćemo dugačak stijenj i dignuti u zrak sav materijal čim ga Indijanci preuzmu. Pošalji Hanka Kilhoea u kola u kojima je burad s barutom. Neka postavi stijenj i dobro ga sakrije. Mora ga tako podesiti da će gorjeti točno pet minuta od časa kad ga pozovem neka side s kola.

Noć je bila već vrlo tamna kad je karavana stigla u blizinu velike vatre što su je upalili Indijanci. Na udaljenosti od vatre otprilike toliko kolika je daljina na koju bi se dva puta mogao dobaciti kamen postavili su u krug dvadeset kola i načinili utvrdu u koju su utjerali mazge.

Četvora su kola dovezli do vatre. U svaka od njih bilo je upregnuto osam mula, kojima je spretno upravljao po jedan kočijaš. Uz njih su sjedili pomoćnici.

Čim su stigli na odredište, momci su sišli i prihvatili se isprezanja zaprege. Gotovo istoga časa iz tame s druge strane vatre, kamo su se indijanski ratnici povukli, dopre oštar povik Vodenog Losa:

– Ostavite mule! I one ulaze u pogodbu.

Nimalo preplašen, Latimer pojaše prema glasu. Sada je napokon znao gdje ga Vodení Los čeka.

Kako se približavao, razazna-
vao je silhuete indijanskih ratnika.
Oni su dotad stajali u polukrugu, a
sada su hitro uzjahali kako bi potje-
rali konje prema kolima.

– Vodeni Lose – poviče Shad
– ovdje su kola! Tu je sve što si tra-
žio u zamjenu za skvou. Sada mi je
daj!

Indijanci su šutjeli. I konji su
im bili mirni. Tek bi pokoji malo rit-
nuo kopitom.

U toj tišini svi su dobro čuli
poglavičin grleni glas, koji je zvu-
čao vrlo nevoljko kad je odgovorio:

– Idi, zelenooka! Latimer te
skupo platio i sada pripadaš
njemu.

Ann Corbin krene. Mogla je
potrčati, ali se savladala. Koračala
je brzo, ali nije trčala. Kad je stigla
do Latimera, on oslobodi jedan
stremen i pruži joj ruku.

Bila je iskusna jahačica. Shad
je to znao onoga časa kad se jed-
nim jedinim gipkim pokretom ba-
cila iza njega na konja.

Potjerao je sivca uz kola kraj
vatre i tiho pozvao:

– Izidi, Hank!

Iz jednih kola iskoči nizak i kri-
vonogi momak i uz konjanika
potrči prema utvrđi načinjenoj od
kola.

Indijanci iza njih sada su se
pokrenuli. Morali su si dati
oduška, pa su počeli likujući podv-
riskivati.

Plijen kraj vatre bio je golem.
Kola puna pušaka. Druga puna
baruta, olova, metaka... I još dvojica
napunjena raznoraznim vrijednim
stvarima. Time će Vodeni Los jed-
nim udarcem svoje siromašno selo
pretvoriti u bogato, koje će moći
čak i trgovati.

Nisu mogli dulje izdržati da ne
vide plijen, pa su s konja skočili na
kola, urlajući zbog uspjeha.

Za to vrijeme Latimer preko
ramena upita:

– Kako si, djevojko?

– Znatno bolje.

Njezine ga ruke obuhvate. Kod
svakog pokreta konja osjećao je na
leđima dodir djevojčina gipkog ti-
jela.

– Jesu li ti što učinili?

– Nisu.

Kad je nakon kraće stanke na-
stavila, u njezinom se glasu razabi-
rala zabrinutost.

– Indijanci će te prevariti. Ne
govorim njihovim jezikom, ali iz
kretnji rukama i micanja usnica
mnogo sam otkrila. Ako se u onim
kolima doista nalaze puške, oni će
ih upotrijebiti za to da sve nas po-
biju i opljačkaju karavanu. Nisi li
ipak za mene platio previsoku ci-
jenu?

Stigli su do karavane. Uz njih
je bio i Hank Kilhoe, koji je u barut
stavio stijenj i zatim ga zapalio. Svi
zajedno hitro su ušli u krug kola, u
privremenu sigurnost ove provi-
zorne utvrde.

Sada moraju čekati.

Indijanci su se već prihvatili
posla. Kretali su se amo-tamo kako
bi bolje vidjeli što su dobili zahva-
ljujući snalažljivosti svoga pogla-
vice. S osobito velikim oduševlje-
njem navalili su na kola s puš-
kama. Trgali su sanduke i izvlačili
puške, pokazujući ih na odsjevu
vatre ostalim ratnicima, koji su
ushićeno klicali.

Latimer krajičkom usana pro-
šapće Kilhoeu:

– Ej, Hank, zar si stavio tako
dugačak stijenj da će do eksplozije
doći tek nakon sata?

– Čekat ćemo samo pet mi-
nuta... točno pet minuta, gazdo. Što
mogu kad je pet minuta katkad
dulje od pet sati!

I tada... odjekne strahovit prasak.

Bila je to snažna eksplozija, koju će slijediti druge.

Prizor je bio strašan. Kola puna baruta, metaka, čahura, prašnog baruta... odletjela su u zrak. Zrakom su letjeli i konji, jahači... Za njima u zrak odoše i sva kola i u njih upregnute mule, kao i sve što se nalazilo u kolima.

Snažan oblak koji se širio sprečavao je da se bilo što vidi, ali su se čuli krici i stenjanje indijanskih ratnika i njihovih konja.

I u krugu karavanskih kola došlo je do komešanja, jer je eksplozija prestrašila mazge i konje.

Shad Latimer umirivao je svoga sivca. Ann Corbin, koja je i dalje sjedila iza njega čvrsto ga obuhvaćajući rukama, šapne mu u uho:

— Latimer, ovo što si uradio strahovito je nesmiljeno!

Bila je zamalo ponoć kad u veliki logor karavane dopre grleni glas. Prema izgovoru odmah su svi znali da govori Indijanac, no njegov je engleski bio tako dobar da su ga svi razumjeli.

Nevidljivi je muškarac povikao:

— Latimer! Čuješ li me, Bijeli Biče?!

Jedan od kočijaša, koji je zajedno sa svojim pomoćnikom ležao pod kolima, hitro dohvati pušku i upita svog druga:

— Jesi li čuo, Lefty? Taj Latimera naziva »Bijeli Bik«. Ima li gazda otprije to ime ili ga je tek sada dobio? Crvenokošci su jako dosjetljivi.

Nakon nekoliko sekundi svi su u logoru čuli miran Latimerov glas kad je odgovorio:

— Čujem te, Vodeni Lose. Što želiš?

Ponovo zavlada tajac. Onda indijanski poglavica progovori laganim, gotovo svečanim glasom:

— Bijeli Biče, bit će teško ubiti te, ali ja ću to uraditi. Moj život neće imati drugu svrhu. Imam još samo jedan jedini cilj: tebe ubiti!

Našas ušuti, a onda još svečanim glasom završi:

— Domoći ću se tvoga skalpa! A on će za mene biti vrijedan toliko koliko je vrijedna koža mužjaka bijeloga bizona!

Svečane riječi zamrle su u tišini noći. Zavlada posvemašnji tajac.

Malo zatim onaj isti kočijaš prošapće svom drugu:

— Lefty, sada znamo zašto ga je nazvao Bijelim Bikom! Mislio je na bijeloga bizona, a za indijanskog lovca to je najveća lovina koju uopće može zamisliti. Indijanci vjeruju da koža bijeloga bizona onom koji je posjeduje daruje čudesnu snagu. Takva je koža kao čaroban kaput. Prema predaji, u bijelom bizonu se nastanjuju duše slavnih poglavica i ratnika i svi oni moraju služiti lovcu koji se takve kože domogne.

Kočijaš predahne, proguta slinu koja mu se skupila u ustima i nastavi tiho kao i dotad:

— Vodeni Los je našega gazdu nazvao bijelim bikom zato što je želio naglasiti kako će značajan biti lov na njegovu glavu. Ah, ne bih volio biti u Latimerovoj koži ako on namjerava nastaviti Boze-manovim putom kako bi svoju karavanu doveo do cilja. Vodeni Los će mu postaviti mnoge zamke i poslužiti će se raznoraznim smicalicama da bi ga uništio i dočepao se njegova skalpa.

Lefty prvi put progovori.

— Uf, dobro je nasamario Vodenog Losa, zar ne? — upita.

Slijedećeg jutra, kad je izišlo pro-
ljetno sunce obećavajući da će dan
učiniti vedrijim i ugodnijim, moglo
se dobro procijeniti kakva je šteta
od onoga što se te noći zbilo.

Od četiriju kola ostale su samo
olupine. Plitka jama i izgorjela
trava pokazivali su gdje se eksplo-
zija dogodila. Posvuda uokolo le-
žali su mrtvi konji i mazge i
mnoštvo neupotrijebljivih stvari.

Leševa Indijanaca, međutim,
nigdje nije bilo.

Latimer pozove Chaneyja i još
nekoliko ljudi, pa pođe s njima po-
gledati mjesto nesreće.

U širokom su krugu obišli zgari-
šte, kako bi pregledali tragove i iz
njih što više saznali. Na temelju
onoga što su pročitali iz tragova
zaključili su da najveći broj Indija-
naca nije bio ranjen, barem ne
teže, pa su mogli ponijeti mrtve i
ranjene. Povelili su i nekoliko preživ-
jelih mula.

Shad zabrinuto pogleda put ko-
jim moraju poći, prisjećajući se ri-
ječi koje je Vodeni Los te noći izgo-
vorio.

Poglavica ga je nazvao »Bijeli
Bik« i lov na njegov skalp označio
jedinom svrhom svog života.

Mogao je shvatiti kako se Indija-
nac osjeća. Za poglavicu koji je bio
na putu da postane jedan od najve-
ćih poraz je bio to teži zato što je
ispao budala. I to takva budala da
bi mu istinski veliki poglavica ode-
rao kožu kao zecu.

Vodeni Los je potučen gotovo do
nogu. Napustit će ga mnogi ratnici
koji su imali sreću da prežive ili da
se izvuku s lakšim ozljedama. Vo-
deni Los morat će sve početi iz po-
četka.

Taj će »početak« nastupiti tek
tada kada ostvari nesvakidašnji,
značajan pothvat koji će svi pam-
titi: mora ubiti Shada Latimera i

uzeti njegov skalp! Da, za Vodenog
Losu to će biti uzvišeni zadatak ko-
jega bi se moglo usporediti s lo-
vom na bijeloga bizona.

I Shad je skupo platio tu pob-
jedu. Njegova se karavana sasto-
jala od dvadeset i četiri kola. Žrtvo-
vao je četiri, dakle šestinu. Ako čak
sva ostala dovede sretno do cilja i
teret dobro proda, dobit će biti tek
tolika da isplati dugove i kupi robu
za drugo putovanje.

Računajući kola, zaprege i robu
koju je dao Vodenom Losu do sada
je izgubio više od deset tisuća do-
lara.

Mac Chaney je imao pravo. Ci-
jena koju je platio za tu ridokosu i
zelenooku djevojku vrlo je visoka!

Kad se Shad vratio u logor, doče-
kala ga je potpuno drugačija Ann
Corbin. Negdje se oprala i očeš-
ljala i donekle uredila odjeću.

Stajala je kraj vatre, s limenim
lončićem u ruci. Oprezno je pila
kavu, jedva dodirujući usnama rub
lončića koji je vrlo dugo držao vru-
ćinu.

Latimer sjaše i krene prema dje-
vojci. Dok je prolazio kraj vode vo-
zara, dobaci:

— Krećemo, Mac! Bozemanov
put je slobodan.

— Dobro — odgovori Chaney, pa
glasno naredi: — 'Ajdemo, mladići!
Upregnite debele tetke. Idemo da-
lje. Jooho, uprežite!

U međuvremenu je Shad stigao
do Ann. Djevojka mu odmah pruži
lončić pun kave.

— Pij! — Ja sam već popila dva.
Shad uzme lončić, otpije dva, tri
gutljaja i čvrsto se zagleda u nje-
zine zelene oči.

— Što ćeš raditi u Montani? —
upita.

– Tražit ću sreću. Dugo lutam svijetom u potrazi za njom. – Nas-miješi se. – Svatko od nas radi to na neki način, zar ne?

Ušutjela je i uozbiljila se. Onda odrješito nastavi:

– Latimer, moram te opomenuti. Odužit ću ti se za to što si me izvu-kao iz ruku Indijanaca. Platit ću ti onako kako poželjna žena može platiti muškarcu koji je želi. Shad, ja sam pustolovka, da li shvaćaš? Opominjem te da se u mene ne za-ljubiš. Bilo bi to vrlo glupo. I besmi-sleno. Nijedan muškarac više ne može dobiti ni moju ljubav ni moju dušu. Prošlo je vrijeme kad bi to mogao. Sa mnom možeš provesti nekoliko lijepih trenutaka i ništa više. Jesmo li se razumjeli?

Shad kimne.

– Tebi su uistinu u prošlosti nanijeli veliko zlo. – Otpije još gut-ljaj kave i vrati joj lončić. – Pa, možda ćemo jednog drugome pru-žiti malo razonode i veselja – promrmlja. – Ti si vrlo lijepa žena, Ann.

Okrenuo se i krenuo prema svom konju. Ann, koja je ostala na istom mjestu, dobaci za njim:

– Mogu i ja dobiti konja? Ili ba-rem mazgu? Radije bih jahala nego se vozila u kolima. Rado bih imala i oružje.

Zastao je i okrenuo se, a onda nastavi:

– I u jahanju i u pucanju bolja sam od mnogih muškaraca. Ro-dena sam i odrasla na hacijendi u Teksasu. Tamo sam živjela do dana kad sam pobjegla.

Latimer najprije pride sivcu i uz-jaše. Onda pogleda djevojku i odgo-vori:

– Dobit ćeš i konja i oružje. U jednim kolima imamo brdo hlaća, košulja, vjetrovki, šešira, čizama...

Izaberi i prikladno se odjeni. Hoćeš li?

Ann kimne.

III

Istoga dana poslijepodne morali su se zaustaviti iako nisu namjera-vali. Nabasali su na veliko krdo bi-zona, koji su se vukli istim smje-rom kojim se kretala i karavana – prema sjeveru.

Bizone su dostigli najvjerojatnije zato što su se te snažne, čupave grdosije zaustavile kraj rječice da bi se nakon dugog putovanja opet jednom obilato napojile.

Iz krda se čulo neprekidno gun-danje. Očito su se životinje osjećale vrlo zadovoljne, što nije bilo ni-malo čudno. Putuju prema sjeveru, u proljeće. Trava kojom se hrane sočna je i zelena, pojilišta puna vode... Što bi bolje mogli poželjeti?

I bizoni su se kretali Bozeman-ovim putom prema sjeveru, ali to nije bilo čudno. Bijaše poznato da je karavanski put prema Montani, kojega je trasirao čovjek imenom Bozeman, zapravo bio put kojim su se oduvijek kretali bizoni. I ostali putovi i staze u ovoj zemlji kojima se kreću naseljenici uglavnom su stare staze kojima su se kretala krda bizona.

Mac Chaney i Ann Corbin doja-hali su do Shada Latimera, koji je jahao na čelu karavane. Zauzdali su konje i zaustavili se lijevo i desno od njega. Oboje su ga proma-trali.

Latimer je rukom trljao dlakom obraslo lice. Zvuk koji se pri tome čuo zvučao je tako kao da netko rukom povlači po gruboj četki.

Shad je promatrao bizone, a za-tim pogleda dalje, prema udalje-nim planinama kroz kanjone kojih prolazi Bozemanov put. Ti su ka-

njoni nesumnjivo vrlo široki, gotovo isto toliko koliko i dugački. Njihove duguljaste, uske udoline bit će uskoro zatrpane bizonima.

Takva se masa životinja kreće vrlo polagano. Bizoni pasu, polako i posvuda, a zatim obavezno legnu da bi preživjeli. I tako to ide neprekidno prema ustaljenom redu.

Mac Chaney izreče samo jednu jedinu riječ, ali s njom je ipak sve rekao.

– Užasno!

– Da, grozota – proškrguće Latimer. – Razumljivo, ne možemo iza te horde bizona plaziti danima, možda i tjednima. Postoje samo dvije mogućnosti: zaobići krdo ili se probiti između životinja.

– He! – istisne Mac i žestoko udahne zrak, kao da se boji da će se ugušiti.

– Donekle znam kako treba postupati s bizonima – nastavi Latimer. – Prošle godine lovio sam ih u Kansasu. Međutim, životinje u ovom krdu nije dosad lovila nijedna skupina ubojica bizona. Ovi ovdje još nisu upoznali čovjeka kao smrtnoga neprijatelja, nisu se borili za opstanak. Možemo mirno proći između njih i produžiti dalje na sjever. Prepustit će nas i samo začuđeno gledati.

– Ali? – odmah prihvati Mac Chaney. – Postoji i jedan »ali«, zar ne?

Voda vozara pogleda Latimera, očekujući odgovor. I Ann Corbin ga je promatrala.

Iz daljine djevojku bi se moglo vrlo lako zamijeniti s vitkim mladim čem. Sada je bila odjevena kao muškarac i ta je muška odjeća još više naglašavala njen skladan stas. Ridu kosu sakrivao je šešir. Sada, u vrijeme podnevne vrućine, bila je bez kaputića, a rukave košulje visoko je podvinula.

Cijela djevojčina pojava i držanje na konju odavalo je vrsnu jahačicu. Da, moralo se vjerovati da je odrasla na hacijendi u Teksasu.

– Protumači nam taj »ali« – gundao je Chaney.

– Pod tim »ali« podrazumijevam Indijance – napokon odgovori Shade. – Ako nas je Vodeni Los dao uhoditi, odmah će znati da mu se sada pruža prilika. Tada ćemo se, kad budemo među bizonima, naći u klopci. Bilo bi dovoljno samo nekoliko crvenokožaca da krdo natjeraju u stampedo i mi bismo se zatekli u klopci...

Zašutio je, ali ni Anni ni Macu nije morao objašnjavati što bi se zatim zbilo. Tako veliko krdo bizona u stampedu svojom bi snagom pregazilo karavanu i potpuno je uništilo, kao i sve živo u njoj.

Iza njih kola su se zaustavljala jedna za drugima i obrazovala dugačak red. Nekoliko je vozara sišlo sa sjedala i došlo na čelo kolone, kako bi saznali što je Shad Latimer odlučio. Stali su u polukrug ispred prvog osmoroprega mazgi, što su zaustavljene pred konjanicima, i čekali.

Latimer zaokruži pogledom po prisutnima, svjestan da mora sam odlučiti što valja uraditi.

Obilazak oko planina potrajao bi najmanje tjedan dana, jer bi morali zaobići dugačak gorski lanac.

Ne, pomisli Shad, ne mogu sebi priuštiti zakašnjenje od cijeloga tjedna.

Što kasnije dopremi robu na odredište, do nalazišta zlata, to će mu zarada biti manja. Osim toga, njegovoj karavani konkuriraju parobrodi koji dolaze uzvodno Misourijem i istovaruju robu posve blizu Velikog vodopada. A odatle nije daleko do zlatonosnih polja

između Bozemanova puta i mjesta Last Chance.

Karavana koja stigne prije nego što pristane prvi parobrod, sklopit će dobre poslove. Od košulje do mišolovke, od čavla za potkove do čahure ljudi će sve trgovcima naprosto istrgnuti iz ruku.

Shad Latimer bijaše svijestan da je u vrlo kratko vrijeme po drugi put u škripcu.

Već je izgubio više od deset tisuća dolara u kolima što ih je dao Indijancima. Zakasni li, izgubit će mnogo više. Neće moći računati ni na najbjeđniju zaradu.

Znao je da se našao u položaju kockara koji mora sve žetone staviti na posljednju kartu, pod geslom: Sve ili ništa. Oklijeva li, mogao bi sve izgubiti.

Promislivši o svemu brzo ali i temeljito, zaključi da je Vodeni Los jako oslabljen i da za sada još nije opasan. Okrene se Chaneyju i reče:

– Vozit ćemo kroz krdo.

Okrenuvši se kočijašima koji su stajali pred prvim kolima i sada su se posve približili, odlučno progovori:

– Slušajte, momci! Jahat ćemo kroz krdo bizona, ali najtiše što možemo. Nikakav glasniji povik, nijedan pucanj bičem. Potpuno mirno i tiho, jeste li razumjeli? Najbolje će biti ako pustite da vas čeona zaprega mazga sama vodi. Kretat ćemo se polako, nećemo zastajkivati niti ćemo ičim uzbuditi bizone. Ukratko: uradite sve kao da ste dio tog krda.

Zaokruži pogledom po okupljenim ljudima i doda:

– 'Ajde, krenite i prenesite to svim kočijašima. Recite ljudima da se nitko ne treba bojati. Bizoni nikome neće nanijeti zlo, jer ove životinje još nisu upoznale čovjeka kao svog neprijatelja.

Shad Latimer pojaše prvi, polagan i mirno prema krdu. Ann Corbin i Mac Chaney krenu za njim.

Za tim konjanicima, koji su jahali u obliku klina, krenu prva kola.

Prešli su rječicu i na drugoj obali sustigli prve bizone.

Zaostali su bizoni mrndali i gundali, frktali i duhali, ali bijahu prijateljski raspoloženi. Neke životinje su se pomakle u stranu i napravile im mjesto za prolaz, a onda su stale i začuđeno promatrale karavanu. Bizoni se uopće nisu plašili, no mazge u zapregama postale su nervozne.

Što je karavana išla dalje, redovi bizona postajali su gušći.

Shad Latimer je jahao naprijed, ravno na njih, nimalo ne krzmajući. Mac i Ann su ga slijedili.

Nakon duge šutnje Chaney progovori, promuklim glasom:

– Nevjerojatno! Neka me vrag odnese ako se imalo bojim! Neshvatljivo! Prodemo li kroz to krdo i ja poslije to ispričam nekome tko tome nije prisustvovao, morat ću ga poslije lupiti po nosu. A znate zašto? Ha? Naprosto zato što će me nazvati lašcem! Ha!

Bizoni su se razmicali lijevo i desno od karavane iako su njihovi redovi u međuvremenu i dalje postali još gušći. Samo bi povremeno neki bikovi prijeteći zafrktali, kao da žele zaštititi svoje krave. One životinje koje su ležale na vrijeme bi ustale i pomakle se koji metar u stranu.

Ovo krdo nije osjećalo ni netrpeljivost ni neprijateljstvo prema drugim živim bićima. To je bilo potpuno prirodno, jer nitko tim bizonima nije nanio veće zlo. Nisu se susreli s neprijateljem.

Indijanci su, doduše, oduvijek lovili bizone, ali bi ubili tek pokoju

životinju. Nikad to nije bio pokolj. Indijanski lovci lovili su lukovima i strijelama ili kopljima. Obavljali su sve vrlo tiho i većinom na rubovima krda, a to kod tako velikih krda uopće nije igralo ulogu. Bilo je to isto kao da je njihovo golemo tijelo napala jedna mušica.

Bizoni su propuštali karavanu. Možda to i ne bi učinili da su kola već u početku naišla na gušću skupinu i pokušala se silom probiti.

Ann Corbin, koja je jahala poludesno iza Shada Latimera, u međuvremenu je suzbila zebnju. I prvobitni strah i zabrinutost su nestali. Sada su joj te zastrašujuće grdosije s debelim rogatim glavama i gustom kožom, koje su dah-tale i frktale, izgledale bezazlene. U početku bi jedva u to mogla povjerovati, no bilo je tako.

Putem su vidjeli mnoštvo teladi kraj majki. Kad bi im se približili, bikovi su prijeteci frktali prema njima, no smirili su se čim bi shvatili da im ne prijeti nikakva opasnost. Vrlo su brzo shvatili da kolona ovih kola samo prolazi kroz njihovo krdo, na istom putu kojim se i oni kreću. Prema sjeveru.

Ravnica kojom su se kretali karavana i bizoni završavala je pred velikim kanjonom, između dva visoka brijega.

Karavanski je put vodio kroz taj kanjon, ali se ni po čemu nije moglo vidjeti da je to doista put kojim prolaze karavane. Posvuda su ležale samo izmetine bizona, iz kojih se širio vrlo oštar miris.

Zrak bijaše pun muha. Napadale su bizone i mazge, smetale ljudima. Kad se Mac Chaney udario po licu da bi ubio muhu koja ga je tako jako ugrizla da se pojavila kapljica krvi, zazvonilo je glasno kao da je samoga sebe snažno pljusnuo.

Ne radi to, Mac! – opomene ga odmah Latimer. – Takvim bi pljeskom mogao krdo natjerati u stam-pedo. Već malo jači udarac ruke o ruku mogao bi kakvu nervozniju kravu nagnati da pojuri kao lud. Pazi što radiš!

Kad su naposljetku ušli u kanjon, redovi životinja bili su zbiti. No bizoni su se i dalje micali i dobrovoljno oslobađali prolaz. Ipak je išlo polaganije i kolona kola morala je brzinu kretanja smanjiti na brzinu koraka.

Ann Corbin pokuša procijeniti koliko je krdo veliko. Deset tisuća bizona? Dvadeset tisuća? Ne, mora ih biti mnogo više.

Možda je to posljednje veliko krdo koje još nije prorijeđeno zato što ga nisu napali lovci na bizone. Možda ga vode lukavi predvodnici, koji se znaju dovoljno udaljavati od svih mjesta gdje se zadržavaju lovci... cijele vojske lovaca.

Mislim da ih je ovdje i pedeset tisuća, zaključi naposljetku djevojka koja je kod kuće u Teksasu vidjela velika stada i usporedivanjem je došla do tog zaključka.

Bilo je već kasno poslijepodne, gotovo večer, kad su naposljetku izveli iz kanjona i zakratko stigli do čela krda probijajući se između bizona koji su ih strpljivo podnosili.

Odjednom Ann Corbin zamijeti da se Shad Latimer trgnuo. Što se dogodilo?

Slijedila je njegov pogled. Promatrao je bika predvodnika. Uglavšt tog bizona, i ona se trgne.

Krdo predvodi bijeli bizon! Bijeli bik neuobičajene veličine. Golema životinja čak i među orijaškim bizonima.

I Mac Chaney ga je primijetio. Iznenaden, pošao je naprijed i uskliknuo:

– Ah, bijeli bizon? To je jedan od onih legendarnih bizona koji bi trebali biti sveti. Sveti! Razumijete li, djevojko?

Bijeli bik je stajao i njušio prema njima. Zatim počne dahtati i tapkati prednjim papcima.

Ono što je Shad Latimer zatim uradio nitko ne bi mogao ni zamisliti. Potjerao je konja prema biku koji je dahtao!

Ann Corbin i Mac Chaney zaprepašteno su gledali za njim. Onda začuju Latimera kako poluglasno doziva:

– Hej, staro momče! Zar si to ti, White Boy? Ti si onaj mališa kojega sam prije tri godine kod Cimarrona izvukao iz kaljuže? Možda me još poznaješ? Hej, prepoznaješ li me, stari prijatelju? Sjećaš li se kako su te vukovi htjeli prožderati a ti si tužno mukao kao kakav telić obične domaće krave? Da li si to ti, bijeli bičiću, ili ne?

Latimer zauzda konja i ušuti.

Bizon se približavao, ričući i daščući. Golema lubanja s rogovima bila je nisko spuštена. Mogao je jahača zajedno s konjem lako baciti visoko u zrak. Dovoljno bi bilo da snažnu šiju podvuče pod trbuh konja i jednim jedinim udarcem sve završi.

Latimerov sivač se uznemiri. Bila je to ona ista životinja koju je jahao i prije tri godine. Nije bio suviše nervozan, jer je bio konj izvježban za lov na bizone. Samo je dahtao, opominjajući pokazivao zube i širio bijeloočnice. Prednjim je nogama lagano grebao zemlju, kako bi se hitro odbacio i na stražnjim nogama načinio zaokret, ako to bude potrebno.

Međutim, ništa se nije dogodilo.

Bizonovo je dahtanje postajalo sve tiše, zatim blago i naposljetku sasvim utihne. Djelovao je na neki način prijateljski, toliko koliko to može takav orijaški bik kome brada dosiže do zemlje.

Latimer mu ponovo počne govoriti.

– Hej – usklikne poluglasno – u međuvremenu, otkako se nismo vidjeli, postao si snažan i velik. Ti si sigurno gazda cijele ove goleme horde. Kladio bih se da si me prepoznao iako su prošle tri godine. Jednom su mi pričali da bizoni imaju isto tako dobro pamćenje kao i slonovi. Nisam vjerovao da je tako, ali u jedno sam siguran: ti si mene prepoznao. Pa, momčino, drago mi je da ti je dobro. Postao si kralj velikoga krda. Uistinu se radujem, starino, i mnogo sreće i u budućnosti.

Cimnuo je uzdama, okrenuo konja i odjahao natrag na karavanski put, koji je sada bio slobodan za njega i njegovu karavanu.

Bijeli bizon ga je slijedio. Koraćao je uz sivca, neprekidno njuškaćući prema jahaču, i gundao.

Sve je bilo isto kao i onda kada ga je spasio od vukova, izvukao iz kaljuže i pratio do krda sve dotle dok ga jedna krava koja je izgubila svoje tele nije prigrlila. I tada je čovjek cijelim putem govorio životinji, hrabreći je i zaštićujući je od vukova koji su se i dalje šuljali da bi je šćepali.

Zar je moguće da se bik toga još sjeća?

Mac Chaney i Ann Corbin bili su zaprepašteni onim što su vidjeli.

Chaney usklikne:

– Hej, taj Latimer uistinu umije čovjeku prirediti iznenađenje! Nebesa, sada je u srcu planina između rijeke Powder i tvrdave Laramie pronašao staroga prijatelja, i

to među bizonima! Djevojko, čudiš li se i ti isto toliko koliko i ja?

– Zaprepaštena sam, no moram te odmah podsjetiti da je Vodeni Los nazvao Latimera. »Bijeli Bik«. Možda je Shad uistinu bijeli bizon... kao i onaj tamo!

Mac Chaney se nasmije i uskli-
kne. Tek je sada shvatio suštinu
onoga što je djevojka rekla.

– Pa da! Svi su oni bijeli bi-
kovi... Latimer, Vodeni Los i ovaj
bizon. Bijeli su bikovi zato što su
se, sva trojica izdigla iznad svoje
sredine. Nije li tako?

Zamišljeno kimne i pogleda
prema Latimeru, koji se još bavio
bizonom.

Shade je i dalje razgovarao s bi-
kom kao s istinski dobrim prijate-
ljem kojega je susreo nakon dugo
vremena.

– Mac, kakav je on zapravo čov-
jek? – upita Ann promatrajući
Shada i bizona.

Kraj njih su prolazila kola. I vo-
zari i njihovi pomoćnici išćudavali
su se kad su ugledali nesvakidaš-
nji prizor: bijeloga bizona i svoga
gazdu koji prijateljski razgovara s
tom golemom životinjom koja iz-
gleda tako divlje i opasno. A taj se
bik vlada kao da je pitomi pas,
iako izgleda kao utjelovljenje
»zimskog čudovišta« o kojemu
među Indijancima kola legenda da
živi u ogromnoj spilji u krajevima
oko porječja Powdera i odatle zimi
šalje mećavu.

Ann je još čekala odgovor na
svoje pitanje. Vidjela je da voda
vozara duboko razmišlja.

Nakon nekog vremena Mac Cha-
ney pogleda djevojku i naposljetku
progovori:

– Ne bih ga htio imati za nepri-
jatelja – promrmlja, pa glasnije
nastavi: – Kad bi mi bio prijatelj,
mogao bih se u njega pouzdati do

pakla i nazad. Djevojko, on je čov-
jek koga drugi slušaju, jedan od
onih koji sebe nikad ne gura u
prve redove i koji mnogo ne go-
vori, ali kojega će uvijek izabrati
za vođu. Takav je čovjek Latimer.

Ušutio je Djevojka ga je i dalje
upitno promatrala. Onda zakima
glavom i nastavi:

– Takav odgovor tebi zacijelo
nije dovoljan. Htjela bi znati kakav
je prema ženama, zar ne? E, o
tome ti ne mogu ništa reći.

Ponovo ušuti. Znao je da bi Ann
zanimalo sve što se odnosi na
Shada. Voljela bi ga bolje upoznati.
Zato nastavi:

– Latimer je lovio bizone i svu je
uštedevinu i još toliki iznos zajma
uložio u ovu karavanu. Ako mu
karavana propadne ili svu robu
doveze do cilja i tamo proda, pro-
kockao je nekoliko godina života
nizašto. Isto kao da je posljednje
žetone stavio na lošu kartu. Tada
će se opet naći na početku, kao
onda kada se nakon rata vratio u
ove krajeve.

– Bio je vojnik?

– Kapetan u sjevernjačkoj ar-
miji. – Chaney pogleda djevojku u
oči. – Ti si rođena Teksašanka, zar
ne? Onda ga uopće ne bi smjela
poželjeti!

Stisnula je oči i promrmljala:

– Rat je davno završio, a od čov-
jeka sa sjevera ne bih ni mogla oče-
kivati da se bori za južnjačke inte-
rese. Osim toga, odavno sam napu-
stila Teksas. Otišla sam ne navr-
šivši ni petnaest godina... – Naglo
je ušutjela.

Latimer se vratio. Bijeli bik je oti-
šao kravama koje su zajedno s
njim sačinjavale vodeću skupinu.

Prolazila su kola za kolima. Sva
su prošla neometano kroz krdo i
sada su opet imala pred sobom pot-
puno slobodan Bozemanov put.

Teško je to i zamisliti, ali ova se karavana kotrljala između golemoga krda a da nije doživjela nikakvih neprilika. Štoviše, bizoni su im oslobađali prolaz. Prošli su i kanjon u kojem su životinje bile vrlo gusto zbijene.

– Ne mogu vjerovati da je to istina, Shad – reče Ann. – Prošli smo po srijedi nepreglednog krda a bizoni se nisu osjetili ugroženima. Trpjeli su naše prisustvo i čak nam pomogli da lakše prođemo kroz njihove redove. Zašto se mi ljudi ne možemo međusobno tako vladati?

Dok je slušao djevojku, na Latimerovom se licu očitovala gorčina.

– Ljudi su obični grabežljivci – odgovori jetko. – Mole se kojekakvim bogovima a istodobno su prijetvorni. Malone svaka vjera propovijeda ljubav i mir, ali tko živi prema tim zapovijedima? Bizoni, Ann. Već tisuću godina nemaju neprijatelja... bolje rečeno, do sada ga nisu imali. A onda je došao čovjek i sve se promijenilo. I ovo će krdo uskoro steći iskustvo s čovjekom, i to loše. Svi će bizoni biti pobijeni, istrijebljeni zbog kože. Svi!

– Zar nisi i ti ubijao bizone?

– Jesam, Ann. I ja sam samo čovjek koji teži za tim da u životu nešto postigne. Želim bolje živjeti, a ne lutati okolo poput skitnice. A za to mi je potreban početni kapital. Da, ubijao sam bizone. Znaš, ne razlikujem se mnogo od ostalih ljudi. Rijetki su dobri i plemeniti. Možda si ti takva, Ann?

Ona zaniječe glavom.

– Ne, nisam. Niti sam poštena niti sam dobra. Pustolovka sam, a ti si ipak u jednoj igri stavio na mene četvora kola puna vrijedne robe, zajedno sa zapregama. Sve je to vrlo zamršeno, zar ne?

Zategla je uzde i laganim korakom odjahala uz dugu kolonu kola.

Shad i Mac gledali su za djevojkom, a onda vođa vozara reče:

– Ostati ću pozadi, kao zalaznica. Što misliš, Shad, jesmo li dobro predvidjeli što će to krdo uraditi?

Latimer se okrene u sedlu i pogleda prema natrag.

IV

Bizoni su polagano izlazili iz širokoga kanjona, predvođeni bijelim bikom, no sada su se malo brže kretali. Odostrag je morao nastati pritisak. Drugačije se to ne bi moglo protumačiti. Krdo je zacijelo popaslo svu travu i sada kreće naprijed, na novu ispašu.

I bik predvodnik je osjetio što se događa i počeo je slijediti kolonu kola laganim kasom. Životinje iz njega brzo su mu se približavale. Sve ih je više prelazilo u kas, koji je postepeno jačao.

Iznenada se začuje nešto što se dotad nije primjećivalo. Isprva to bijaše lagani šum, nalik udaljenoj grmljavini. Zatim postade to snažniji što se više životinja priključilo čelu krda i nastavilo kretati istom brzinom.

Bila je to grmljavina papaka. U početku to bijaše nekoliko desetaka papaka, zatim stotina i ubrzo na tisuće... Zemlja je podrhtavala i stvarala potmulu grmljavinu koja je postajala sve snažnija da bi na posljetku prerasla u gotovo elementarnu snagu.

Golemo se krdo pokrenulo. Životinje će morati više od petnaest kilometara kasati da bi cijelo krdo izišlo iz kanjona i s obiju strana našlo bogatu ispašu.

– Krenu li brže, morat ćemo im

načiniti mjesta – dovikne Latimer vodi vozara.

– Gdje bismo se mogli ukloniti?
– poviče Chaney.

Morali su vrlo glasno vikati da bi nadglasali buku koju su izazivali bizoni.

Obojica pogledaju dugu kolonu kola pred sobom, ali ne ugledaju ništa što bi pružilo ni najmanju nadu. Pred njima se kilometrima sterala ravnica. Prvi brežuljci i gorje nalazili su se na udaljenosti od tridesetak kilometara. Nigdje nije bilo ni stijenja ni kakvog šumarka. Dokle god pogled sezao ravnici nije bilo kraja, ni na zapadnoj ni na istočnoj strani.

Nigdje nikakvog zaklona za slučaj da krdo krene brže nego što se može kretati karavana.

Shad Latimer ponovo pogleda unazad i ugleda prekrasnu ali i zastrašujuću sliku snage.

Iz velikog ždrijela kanjona pristizali su bizoni u gustim redovima. Snažna struja grdosija jakih glava, s lepršajućim bradama i debelim rogovima. Iznad njihovih gusto priljubljenih leđa u zraku su plesali repovi, nalik mnogobrojnim zmijsama. To bijaše vrlo loš znak, a ni nisko spuštene glave nisu ukazivale na dobro. Sada su bizoni trčali pognutih lubanja, kao da bi htjeli sve što im se ispriječi na putu bez milosti nabiti na rogove ili zgaziti papcima.

Grmljavina papapka postala je zaglušujuća, a životinje su trčale sve brže i brže, kako bi hitro oslobodile prostor za one koje izlaze iz kanjona.

Tada Latimer shvati.

Stampedo!

– Mac – poviče – to je stampedo! Indijanci su s drugoga kraja kanjona natjerali bizone u trk. Životinje sada hitaju iz kanjona. Ždri-

jelo kanjona sada je isto što i propustni ventil na pregrijanom kotlu. Mac, moramo se prilagoditi njihovoj brzini i pojuriti što brže možemo. Bizoni sada neće biti prijateljski raspoređeni jer su uspaničeni. Pregazit će sve što im se nađe na putu. Vozari moraju uprijeti svom snagom. Bit će to trka na život i smrt, Mac!

Snažno su mamuznuli konje i pojurili. Sada su u pitanju životi. Moraju umaći ili će propasti, i oni i karavana. Takvo krdo u stampedu isto je što i oluja bujica. Uništava sve na svom putu.

Zaprege pojure. I mazge su nagonski osjetile opasnost koja dolazi iza njih. Čule su grmljavinu tišuću papaka i gromoglasno rikanje pomahnitalog krda što je suljalo iz ždrijela kanjona.

Latimer i Chaney uopće nisu morali upozoriti vozare i njihove pomoćnike na to kakva se opasnost približava. Kola su odmah počela bjesomučnu trku, pa su se i konji i jahači morali napreći iz petnih žila da bi došli do čela karavane.

Pred prvim kolima jahala je Ann Corbin. Latimer dojaše do nje i dovikne joj:

– Ostani naprijed. Bizoni će nas vjerojatno postepeno dostići. Pitanje je samo koliko su uplašeni i koliko će biti izdržljivi. – Galopirali su sada zajedno. On nastavi: – Moramo ostati na karavanskom putu jer ravnica nije tako glatka kao što izgleda. Kolima bi se pri toj brzini ubrzo slomile i osovine i kotači, pa bi se prevrnula. Ostani na karavanskom putu, Ann!

– Dobro.

Morala je vikati iz sve snage jer su bizoni podigli zaglušujuću buku koja je nadglasala sve zvukove.

Zemlja se tresla, drhtala, treperila...

Latimer zastane. Puštao je da ga kola za kolima preteknu i provjeravao zaprege i vozare. Mazge je uhvatila panika i bjesomučno su jurile, iskešenih zuba, a od izbezumljenih očiju vidjele su se im samo bjeloočnice. Bježale su iz sve snage i kočijaši su jedva vladali zapregom.

Obodrio je ljude povicima, ali se u sebi pitao što će se dogoditi ako jedna od kola ne budu mogla dovoljno brzo juriti. Bio je svjestan da bi to bilo katastrofalno. Na putu je mnogo brazda od kotača, pa i vrlo dubokih. Upadnu li neka kola u takvu kolotečinu i kočijaš ih pokuša brzo izvući, pri tome se lako može slomiti kotač pa čak i prevrnuti kola. Ovaj put nije gradila ljudska ruka. Kotači kola i kopita zaprega koji su godinama prolazili uvijek istim tragom, starom stazom kojom su se kretali bizoni, donekle su utabali i učvrstili zemlju.

Latimer se zabrinuo za svoju karavanu. Izgledi da je spasi vrlo su mali. Dobro je poznavao bizone i znao je kako brzo mogu trčati. Tu brzinu mazge sigurno neće izdržati tako dugo kao bizoni.

S mržnjom pomisli na Vodenog Losa. Bio je siguran da su Indijanci natjerali bizone u stampedo. Kad se odlučio na taj opasan korak, da prođe kroz krdo bizona, bojao se da bi se baš to moglo dogoditi tada kada kola budu u sredini krda. Kad su izašli iz kanjona, čestitao je samom sebi što je dokazao da se smjelost kojiput isplati. Sada je, međutim, sve drugačije. Sve će otići do vraga... ljudi, mazge, kola sa svom robom koja je u njih utovarena...

Danas je on taj koji gubi!

U njegovim mislima i osjećajima sve se uskomešalo. Pitao se da li je sve to mogao izbjeći da se nije sažalio nad ridokosom i zelenookom djevojkom i zbog nje došao u sukob s Vodenim Losom.

Vidjevši da su pokraj njega prošla posljednja kola, trgne se i pogleda prema natrag.

Tridesetak metara iza njega trčao je bijeli bizon, kojega je on nazvao White Boy. Kao bik predvodnik i dalje je bio na čelu, ali on je bio vjerojatno jedini bizon koji nije trčao zato što je zahvaćen panikom. Njegova lubanja nije bila spuštена tako nisko kao da želi rogovima sve uništiti, a njegove oči nisu bile samo bjeloočnice podlivene krvlju. Kojiput bi okrenuo glavu u stranu i otvorio gubicu. Zacijelo je rikao, ali to se zbog paklenske buke nije čulo. Doduše, rikanje se čulo, ali iz tišuća grla.

Činilo se kao da bijeli bik gromkim rikanjem želi umiriti svoje krdo i stišati paniku kako ne bi nastalo još veće zlo, ali i on je bio bespomoćan. Sve što je mogao učiniti bilo je to da ostane na čelu krda i da ga dalje vodi. Povremeno se činilo da pokušava smanjiti brzinu kretanja. Ostale bi ga životinje tada pokušale obići i prestići.

Sirina krda postajala je sve veća. I dalje su gusto natisnuti grnuli iz kanjona, kojega je ždrijelo bilo široko mal'ne kilometar. A već malo dalje od kanjona krdo je bilo široko dva kilometra.

Jedan konjanik možda bi im i pobjegao, no cijela karavana to ne bi mogla jer se mnogo polakše kretala. Osim toga, kola nisu smjela sići s puta.

Prednost pred krdom bila je sve manja ali se i dalje smanjivala.

Prvi su bizoni već bili nadomak posljednjim kolima.

Bijeli predvodnik nije mogao usporiti krdo, ali to više nije ni želio. S obje strane su već bili s njim u istoj ravnini, a on nije smio dopustiti da ga prestignu. Njegov ugled mu je naređivao da ostane na čelu.

Latimer je mogao pucati, ali i pomisao na to bila je smiješna. Što bi za to golemo krdo značio gubitak nekoliko životinja? One bi pale, bile bi izgažene, a miris krvi još bi više razdražio uspaničene bizone. Ne, pucnjava bi bila potpuno besmislena.

Malo je zaostao i pričekao da se izravna s bijelim bikom, a onda nastavi jahati kraj njega.

White Boy je tresao golemom glavom. Galopirajući, žestoko je rikao i dahtao, ali to se moglo samo vidjeti ali ne i čuti. Shad opet ubrza, da bi sustigao karavanu.

A onda dođe do katastrofe.

Jedna su kola izišla iz reda zato što je zaprega u kolima ispred njih presporo vozila. Zaprega koja je skrenula već se dulje nije pokoravala kočijašu. Sada je vozar snažnim trzajem pokušao izvući kola iz kolotečine, koja je na tome mjestu bila osobito duboka.

Prvi desni kotač slomio se uz prask, vjerojatno i prije nego se izvuкао iz kolotečine. Kola su se prevrнула prema naprijed, pa u stranu. I udarac i brzina bili su preveliki. Kola koja su slijedila ta što su se prevalila naletjela su zapregom na njih. Tek su treća prošla donekle sretno.

Latimer požuri do sudarenih kola da bi pomogao, ali ništa se nije moglo uraditi. U snažnom sudaru kola su se zabila jedna u

druga. Zapregnute mazge komešale su se i sve više zaplitala u ormu. Kola su bila potpuno uništena.

Pogledom je potražio vozare i njihove pomoćnike.

Jedan je ležao na zemlji, nepomičan. Dvojica su se nalazila između mazgi. Prilikom sudara bili su zbačeni sa sjedala prema naprijed i upali su među zapregu. Ni njima se nije moglo pomoći. Četvrtog čovjeka uopće nije vidio. Možda leži ispod jednih kola.

Iako se Latimer na mjestu sudara zadržao manje od minute, bizoni su se opasno približili. Potjerali su sivca ispred sebe i jahač ga nije mogao obuzdati. U tom času kraj njega se našao White Boy i Shadu se učinilo da je potisnuo neke bizone koji su se pokušali ugurati između predvodnika i konjanika. Naposljetku je jahač smirio konja i postepeno počeo dobivati na prednosti.

Shad se silno zabrinuo. U hipu je izgubio dvojica kola, a znao je da će izgubiti još koja... ako ne i cijelu karavanu. Sve je pretkazivalo katastrofu.

Dostigao je posljednja kola i pogledao vozare. Lica obojice pokazivala su potpunu iscrpljenost. Nije im mogao pomoći. Moraju se sami izvući iz te teške neprilike, nastojati da jure što brže mogu. Oznajene su mazge odavno bile pokrivene pjenom, ali su i dalje bjesoμučno trčale nesmanjenom brzinom, slijedeći kola ispred sebe.

Na sreću u to doba godine još nije bilo mnogo prašine i vidljivost je bila dobra. I kola na začelju dobro su vidjela što se pred njima zbiva. No to je bila i jedina pomoć vozarima.

U blizini Latimera i posljednjih kola pojavili su se prvi bikovi.

White Boy se brzo našao kraj sivca, a onda su ih i drugi bizoni sustigli. To nije bilo ni najmanje čudno, jer su mogli trčati mnogo brže od osmoroprega mazgi koje su vukle teško natovarena kola.

Koliko su kilometara već pretrčale, upita se Latimer i pogleda unazad.

Ždrijelo kanjona bilo je daleko, daleko... Do sada je iz kanjona izišlo najmanje četrdeset tisuća bizona, ali su i dalje nailazili. Međutim, redovi životinja više nisu bili zbiti. Petnaest kilometara unazad ravnica je bila pokrivena gustim redovima životinja koje su još uvijek u bijesnom stampedu napredovale nesmanjenom brzinom.

Latimerov je konj luđački jurio. Nije uopće slušao uzde i nije htio usporiti da bi trčao kraj prednjih kotača kola.

Vozar i pomoćnik sada zacijelo urlaju od straha. Lica su im iskrivljena od užasa i straha. Bio je to strah od smrti... a Shad im nije mogao pomoći.

Bizoni su se sve više približavali kolima i Latimer pomisli: Možda bih mogao jahati između kola. Ako nijedna zaprega ne zaostane, ako se ne slomi kotač, ako... Možda bi se spasio da ne postoji toliko *•ako!* Doduše, to bi značilo ostaviti svoja dva čovjeka na cjedilu. Bilo bi to kukavički i nisko, ali što može. Ionako im ne može pomoći. Da umre s njima? To bi bilo jedino što može uraditi, ali što bi njima koristila njegova smrt?

Napokon odluči i popusti uzde. Nije se ni ogledao. Prestigne dvojica kola i ostavi bizone podosta iza sebe. Sivac je još bio brži i od mazgi i od bizona.

Dok je jurio, upita se: Kako dugo može i najbolji konj galopirati? Dulje nego što traje stampedo bi-

zona? A kako dugo može ispred tih razdraženih životinja juriti osmoropreg mazgi koje vuku teško natovarena kola?

V

Toga dana sjeverno od gorja Medicine-Bow i južno od rijeke Powder, gotovo nadomak Sweetwateru, Shad Latimer je izgubio svoju karavanu.

Stampedo je stizao kola za kolima i ona su nestajala poput brodova u pobješnjelom moru. Kojiput je bilo dovoljno da bizonova noga ude među letvice kotača. Tada se ne bi slomila samo bizonova noga nego i kotač. A čim bi se kola izvrnula, životinje bi ih zgazile. Pri tome su bile teško povrijeđene, a zatim bi i same stradale.

Samo je troje ljudi preživjelo: Ann Corbin, Shad Latimer i Mac Chaney. Bila je nevjerojatna, luda sreća što je to njima uspjelo.

Prvo je posustao Latimerov konj. Shade je neprekidno nadzirao karavanu, pa je konj prevadio više nego dvostruki put. Zaostajao je sve više i više. Prestrašeni sivac jedva se mogao pokretati. Sagorjela mu je sva snaga. Kad je klonuo, Latimer je, naprosto izbačen iz sedla, poletio zrakom. To se zbilo tako nenadano da nije stigao ništa poduzeti. Preletio je preko sivčevog vrata i glave, ali se u letu skvrčio pa se otkotrljao po tlu i tako smanjio jačinu udarca.

U hipu ustane i potrči. Očajnički nagon za samoodržanjem tjerao ga je naprijed. Sada mu nije bilo nimalo drugačije nego njegovim vozarima. I oni su se pokušali spasiti bijegom, ali nisu imali nikakve šanse. Trk im je samo produžio život za koju sekundu. No u borbi za

život većina se ljudi bori do posljednjega daha.

I s jedne i s druge strane pristizali su bizoni, a grdosije su jurile i iza njega. Ispred njega bjesomučno su galopirali Ann Corbin i Mac Chaney. Oni nisu zamijetili Latimerovu nevolju jer su neprekidno gledali samo naprijed. Sve se odigralo u nekoliko sekundi, iako su se njemu te sekunde zavukle kao vječnost. Vječnost koja je bila ispunjena natčovječanskim nastojanjima da se pronađe mogućnost kako preživjeti. Iako nije bilo nikakvih izgleda. A, možda, ipak?!

Kraj njega se stvorio White Boy. Prirodno je bilo da tako veliko krdo ima više predvodnika, ali bijeli bik je bio glavni. Najveća i najsnažnija životinja u krdu.

U najvećim opasnostima Latimer je oduvijek bio sposoban za najneочеćivanije pothvate. Prije nego što ga je White Boy prešao, prije nego što se bizon koji je dolazio odstrag zaletio u njega, Shade se baci udesno, zabije šake u bizonovu čupavu bijelu dlaku i jednim jedinim skokom vine na bizonova leđa.

Sve se zbilo u hipu. Izveo je to posljednjim trunkom snage koja je preostala u njegovu tijelu. Da se nije otprve smjestio na životinju, drugi mu pokušaj sigurno ne bi uspio.

Držao se čvrsto na bizonovim leđima, iako se životinja zbog nenaćanog skoka nekoliko puta ludaći ritnula, kako bi se oslobodila neoćekivanog tereta na leđima. Malo zatim ipak se bik umirio. Prihvatio je jahaća i štoviše, kao da se trudio da ga ne izgubi.

Tek sada, iako sve to zajedno nije trajalo više od pola minute, Ann Corbin i Mac Chaney su se osvrnuli. Kao na nećiju zapovijed,

istodobno su pogledali prema natrag da bi vidjeli gdje je Latimer.

Djevojka se prestrašila. Nigdje nije vidjela konjanika. A kako i bi, kad je konj završio pod papcima zahuktalih bizona, a jahaću se izgubio trag. Nagonski pokuša skrenuti konja, ali je on ne posluša. Bizoni su bili preblizu i on je nesmanjenom brzinom jurio dalje.

U tom ćasu ugleda Ann nešto na leđima bijeloga predvodnika krda. Pogledavši bolje, prestrašeno krikne. U toj bjesomućnoj jurnjavi i buci nitko je nije ćuo.

U mećuvremenu je i Mac Chaney opazio Latimera kako jaše na bijelome biku. Od zaprepaštenja njegovo oštro lice nalik mazginom još se više izdući.

– Bijeli bikovi! – poviće. – Zato si uspio, Latimeru! Jedan bijeli bik pomaže drugom. Samo si tako mogao uspjeti!

Ni njegove se rijeći nisu ćule u tom zaglušujućem kovitlacu raznoraznih zvukova.

Sve je propalo, a stampedo se nastavljao. Latimer se ćvrsto držao na bizonovim lećima, no za dobrog jahaća koji je umio jahati i divlje konje to nije bilo preteško. Čupava bizonova grba omogućavala je da se ćvrsto uhvati. Morao je samo paziti da ne otkliže natraške.

To bi ga stajalo života.

* * *

Stampedo je potrajao još oko dva kilometra, a onda je naoćigled postajao polaganiji. Bizoni su se istrćali. Ono što ih je još tjeralo naprijed bila je samo inercija.

Odjednom bijeli bik koji je malko odmakao od krda, napravi zaokret i zastane. Onda se okrene i potrći komadić ulijevo pa zatim

udesno, kao da želi označiti crtu preko koje ne smije prijeći nijedan pripadnik njegova krda. Pri tome je tresao ogromnom glavom.

Životinje su se polako zaustavljale, da bi se naposljetku potpuno umirile. Vjerojatno su bizoni na začelju već prije usporili ili su zastali, pa više nije bilo pritiska nadolazećih životinja. Bilo je to kao da se uzburkano more izlilo daleko preko obale i izgubilo na snazi.

Latimer skoči s bika i Ann pritjera konja do njega. Oslobodi jedan stremen i on skoči iza nje na konja.

– Pričekaj malo – reče joj u uho.

Okrenula je konja i zaustavila ga, pa se zagledala prema bijelom bizonu koji je i dalje stajao na čelu krda i snažno rikao.

Sada se njegova rika dobro čula, jer je grmljavina dvijesta tisuća papaka utihnula.

– Hej, White Boy! – poviče Latimer. – Sada si mi se odužio za Cimarron. Hvala ti, stari prijatelju!

Bijeli bik je njušio prema njemu. Nedvojbeno, taj je glas poznavao. Frktao je i gundao, tako visoko zabacene glave da mu se braća vijorila.

Bilo je to kao da se oprašta.

Tada se vrati svojem krdu. Njegov ga je nagon na to natjerao.

Ann Corbin potjera konja, ali vrlo polagano. Pod težinom njih dvoje životinja je soptala i naposljetku posrnula.

Vidjevši da konj neće dugo izdržati, Shad brzo sjaše i nastavi trčati pokraj jahačice.

Djevojka ga je pažljivo promatrala. Prema njegovu ponašanju shvati da je taj čovjek svjestan da je izgubio bitku. Kao kapetan koji izgubi brod, i to vlastiti, i sada je jednak svakom brodolomcu.

Sve one teške godine koje je nakon rata proživio kao lovac na bizonu bile su uzaludne. Ironija je sudbine bilo to da su karavanu uništili upravo bizoni na kojima je zaradio malo bogatstvo. A da ironija bude veća, naposljetku mu je život spasio bizon, i to bijeli.

Čudni su putevi sudbine, razmišljao je Latimer i zaključio: Moram se s tim pomiriti.

Mac Chaney je promatrao kako hoda pognute glave, ali nije mu rekao ni riječi utjehe. Ništa. A što bi i mogao reći? Jedan je čovjek izgubio u gruboj igri života, ali može početi iznova, bilo gdje i bilo kako.

* * *

Kad je zanoćalo, zapalili su vatru. U to doba godine noći su još bile hladne, a bili su i slabo odjeveni. Nisu se mogli utopli, jer su sve izgubili u stampedu.

Dolje, u ravnicima, bizoni su se odmarali. Oni će zasigurno najprije popasti svu travu u dolini, kako bi vratili izgubljenu težinu, i tek tada krenuti dalje u potragu za novim pašnjacima.

Tamo dolje je i White Boy, predvodnik posljednjega golemog krda bizona koje se još nije sukobilo s lovcima i nije mu zaprijetilo istrebljenje.

A tamo negdje dalje prema jugu, iza krda, nalazi se Vodeni Los.

Naposljetku Mac Chaney prekinje šutnju.

– Taj Vodeni Los... – promrmlja. – Da li je i on bijeli bik... mislim, za tebe? Da li je i on tebi postao svrhom života? Vrijedi li i s tvoje strane ono što je rekao indijanski poglavica kad te nazvao bijelim bikom? Zar će to među vama obostrano postati nekom vrstom

lova na osobito cijenjenu lovinu kao što je, na primjer, bijeli bizon?

Chaney se nagnuo i zurio u Latimera s druge strane vatre pogledom punim iščekivanja.

I Ann ga je znatiželjno promatrala. Tog muškarca poznaje vrlo kratko vrijeme, ali već je shvatila da je uvijek spreman prirediti novo iznenađenje. Otkad ga je vidjela kako jaše bika predvodnika, spoznala je da ljudi poput njega mogu proživjeti i u najnevjerojatnim prilikama dok bi drugi u istim okolnostima podlegli.

Nijedan od vozara ili njihovih pomoćnika koje su bizoni pregazili nije ni pomislio na to da zajaše neku životinju i tako se spasi. Nijedan!

Shad Latimer će uvijek pronaći neku priliku koju će iskoristiti dok će se drugi već odavno predati. On je takav čovjek.

Latimer je dobro razmislio o onom što ga je Chaney upitao. Onda zatrese glavom i odgovori:

– Ne. Bio bih ludak da odsad pun mržnje tragam za Vodenim Losom. Ako mi se ispriječi na putu... ubit ću ga. Bar ću to pokušati. Međutim, čovjek kao što sam ja koji mora još jednom početi iznova ne može gubiti vrijeme i jahati stazama osvete. – Ponovo odlučno zanijeće glavom. – Ne, to bi predugo potrajalo.

Pogleda Annu i Maca, jedno za drugim, pa nastavi:

– U Laramie se ne mogu vratiti. Ne mogu se tamo pojaviti kao potučeni čovjek, a i suviše sam se zadužio. Nemam čak ni toliko novca da bih kupio novu opremu za lov na bizone. Samo jedna teška kola sa četvoropregom za prijevoz bizonskih koža stoje mali imetak.

Ušuti, pritisnut brigama. Kad je

nastavio, glas mu je bio mnogo malodušniji.

– Pa, možda bih se mogao u nekoga zaposliti kao lovac. To bi mi odgovaralo. Pošto ustrijelim pet tisuća bizona, mogao bih kupiti potpunu opremu i dalje loviti samostalno. Za dvije do tri godine mogao bih ponovo...

Umukne. Shvatio je da su to samo planovi, želje i nade. Zbilja je potpuno drugačija.

Za dvije do tri godine bizona najvjerojatnije neće više ni biti. A ova posljednja krda, od kojih je jedno i to što ga predvodi White Boy, bit će sve teže loviti.

Uza sve to doći će do rata s Indijancima. I to takvoga koji će trajanjem i žestinom nadmašiti sve dotadašnje. Indijanci su u međuvremenu shvatili da će zajedno s bizovima i oni izumrijeti ako ne uspiju pobiti sve lovce na bizone.

Iznenada Ann Corbin reče muškarcima s druge strane vatre:

– Podite sa mnom u zemlju kopača zlata. U Montanu. Tamo su mogućnosti mnogo veće nego u lovu na bizone ili u karavanama.

Začudeno su je pogledali. Nisu odgovorili, ali su razmišljali o tom prijedlogu.

Nakon podulje šutnje prvi se oglasio Chaney.

– Djevojko, ja sam po struci vozar i gonič mazgi. To je posao koji dobro poznajem. Volim neprekidno biti u pokretu, na putu s kolima. Ne, ne želim tragati za zlatom.

Ann se nasmije i zatrese glavom.

– Razmisli, Mac. U bregovima Montane potrebni su najbolji vozari na svijetu. Tamo, u zemlji zlata valja opskrbljivati gradove. Samo u Last Chance Gulchu i Last Chance Cityju živi deset tisuća ljudi, a svi ne tragaju za zlatom.

Chaney otežući odgovori:

— Daa, imaš pravo, djevojko. Aha... shvaćam da su tamo potrebni takvi vozari koji mogu osmoprogom i kolima proći mnogo brojne zavoje i okuke, na kojima je mjestimice kotač udaljen od ruba provalije samo palac. Daa, možda dobar vozar može zaraditi i trostruko više od kopača ili minera. Možda...

Bezglasno je mrmljao dalje, jer je zamijetio da ga uopće ne slušaju. Ann i Shad promatrali su jedno drugoga i ništa oko sebe više nisu primjećivali.

Mac ih je začuđeno promatrao. Onda, više nagonski nego razumom, shvati da se između to dvoje nešto događa.

Za to im nisu bile potrebne riječi. Samo su se gledali. Kao da su se sporazumijevali očima. Chaney iznanađo ustane i promrmlja:

— Još ću jednom pogledati konje. Oprat ću i zube... u potoku...

Nisu odgovorili.

Obišao je konje. Bili su dobro smješteni, sočne su trave imali u izobilju, a potok je bio blizu.

U miru te prekrasne noći, nakon strahovito napornog i teškog dana za sve, Maca počnu opsjedati čudne misli. Oni bi doista bili prekrasan par, reče u sebi. Ova zele-nooka djevojka dobro bi pristajala uz toga neustrašivog muškarca. Čini se da su oboje od istoga soja.

Misli mu krenu brže u tome smjeru.

* * *

U međuvremenu su Ann i Shad shvatili da su ostali sami uz vatru.

— Što će se dogoditi na zlatonosnim poljima? — upita Latimer.

Ona sliježe ramenima.

— Ne znam, vidjet ćemo. U jedno sam sigurna, Shad. Tamo ćeš brže

doći do novca, na ovaj ili onaj način.

Nije pitao što želi reći. Znao je što pod tim podrazumijeva. Na zlatnim nalazištima ima čistunaca i griješnika, dobrih i zlih. Jednoj od tih dviju vrsta, u višem ili manjem stupnju, pripada i on.

— A ti, Ann? Ne mogu ti pružiti ništa više nego dva do tri dana boravka u jeftinoj hotelskoj sobi...

Od srca se nasmijala.

— Oh, Shad! U Montani mi nije potrebna tvoja pomoć. Možda tvoje prijateljstvo, pa i tvoja zaštita ako me divlji momci odviše priklješte, ali u zemlji kopača zlata mogu sama o sebi brinuti. Podi sa mnom. Još sam uvijek tvoja dužnica. Zar nećeš da ti platim?

— Ne, neću! Na takav način nikako.

Sada se tiho nasmijala.

— Imamo samo dva gunja. Shad, morat ćemo spavati zajedno pod jednim. Pa, vidjet ćemo što će se dogoditi kad osjetiš da moja nježnost ne potječe samo iz zahvalnosti. Zar ne vjeruješ da bih se neko vrijeme mogla osjećati vrlo sretnom u tvom zagrljaju? Možeš li zamisliti da bi žena poput mene rado pripadala takvom muškarcu kakav si ti, pa makar samo za vrijeme zajedničkog putovanja? Htjela bih ti darovati malo nježnosti u ovom surovom životu, a i ja bih željela dobiti nešto zauzvat, gospodine!

Ušutjela je i čvrsto ga pogledala u oči. Onda doda:

— Mislim da si ti jedan od onih muškaraca koji ostavljaju trag u životu žene.

Kad se Cheney vratio k vatri, Ann i Shad su ležali podalje pod zajedničkim gunjem. Uzeo je drugi gunj i smjestio se s druge strane vatre.

Noć bijaše tiha. Samo se iz ravnice čulo katkad komešanje velikoga krda. Neprekidno gundanje, mukanje, rikanje... Iz brda je dopiralo zavijanje vukova. Bili su to oni veliki, koji su u vječitoj potrazi za ozlijeđenim životinjama ili odlutalom teladi. Rika bizona uzbuđivala je vukove.

Chaney je osluškivao te raznorazne zvukove dok nije zaspao.

Noć je protekla mirno. Pred zoru su se našli uz vatru. Jutra su bila vrlo hladna i temperatura se kretala oko ništice.

Kad su došli do konja, doživjeli su iznenađenje. Umjesto dvije životinje sada su između drveća pasle četiri!

Čim su se približili, otkrili su da su dvije novoprispjele životinje mazge. Bile su to životinje iz jedne od zaprega koje su se nekako oslobodile orme i izbjegle bizonima. Stampedo, dakle, ipak nije sve uništio. Mazge je dovde doveo nagon, jer su nanjušile konje i vodu.

— Naša sretna zvijezda ponovo je zasjala — reče Ann. — Shad, nećeš morati do Montane trčati.

Nasmijala se. Bio je to prkosan smijeh.

— Čovjek koji je sve izgubio trebao bi sada biti spreman za novi početak... u Montani.

Od časa kad ju je Latimer oslobodio iz ruku Vodenog Losa Ann Corbin je bila spremna za novi život. Od toga trenutka nadalje bila je orna da počne iznova.

Početak početka bio je Shad Latimer, ali od njega sada ne može očekivati nikakvu materijalnu pomoć.

Za vrijeme puta do Montane okolnosti će možda od njih napraviti drugove. No, treba li ženi kao

što je Ann Corbin muškarac kakav je Shad Latimer samo kao vođa, pratitelj i zaštitnik na putu? Znala je da sama ne bi mogla jahati. Samo s njim i s Macom Chaneyjem ima neke izgleda.

Što će biti u Montani?

VI

Slijedećeg su dana stigli pred Fort Reno.

To što su s velikim ponosom nazivali utvrđenje bio je zapravo vojnički logor, jer su utvrđenje tek gradili. Uz vojnike ovdje je bila i jedna karavana civila, kojom je dopremljeno mnoštvo raznoraznih stvari što su potrebne pri gradnji. U logoru bijaše i obrtnika, obavezna kantina pa čak i mala trgovina.

I Latimer i Chaney imali su vrlo malo novca, no ipak su se mogli donekle opskrbiti onim što im bijaše potrebno.

Kad je Latimer jednu od mazgi zamijenio za konja, Mac razočaran primijeti:

— Konji nisu nikada tako pouzdani i izdržljivi kao mazge. Ja nikada ne bih mazgu mijenjao za konja.

Latimer sliježe ramenima. Bilo mu je na jeziku da odgovori: Prirodno, kad je tvoj prapradjed najvjerojatnije bio mazga. Odakle ti inače to mazgovsko lice? No, radije je šutio. Nije htio uvrijediti Maca. Zadržali su drugu mazgu kao tovarnu životinju.

Odmah slijedećeg jutra krenuše na put. Upravo kada su izjahali, pride im jedan oficir.

— Nadam se da shvaćate kako na taj put krećete na vlastitu odgovornost? — upita ih. — Put prema sjeveru vrlo je opasan. Do Fort Kearneyja još je daleko, a Indijanci su već strahovito bijesni...

– Zašto? – prekine ga Ann Corbin.

– Vojska je na Bozemanovu putu počela podizati utvrđenja i time je prekršila ugovor s Indijancima. Naime, ova im je zemlja zajamčena mirovnim ugovorom. Indijanci će uskoro početi rat. Možda ćete im biti prve žrtve.

– Oni su ga već počeli – odgovori Latimer. – Zašto bih ja inače izgubio cijelu svoju karavanu? Da, poručniče, znamo da putujemo u susret opasnostima. Želite nam još što reći?

Mladi oficir zaniječe glavom. Odmakne se u stranu i oslobodi im put. Onda se lagano pokloni Anni.

– Gospodice – reče – postali biste kraljicom Fort Ronoa da ste kojom srećom odlučili ostati ovdje. Vama u čast priredili bismo svečani ples.

Ništa nije odgovorila. Samo se pristojno nasmiješila.

Ostavili su iza sebe mladoga poručnika i gradilište koje će postati Fort Reno.

Pred njima se sterao Bozemanov put. Negdje iza rijeke Powder stići će do Fort Kearneyja. Kad prođu tu utvrdi, putovat će kroz zemlju Indijanaca i bizona dalje prema Montani u pokrajini Three-Fork. Proći će kroz Crasy Mountain da bi stigli u Last Chance Gulch, u planinama Big Belt.

Za tragače za zlatom tamo je obećana zemlja.

Do tamo žele svi stići.

Putovali su mirno. Ništa se nije događalo. Činilo se da je Bozemanov put potpuno siguran i da na njemu ne vrebaju nikakve opasnosti.

Svakim danom pomicala se i granica do koje je stiglo proljeće. Shad

Latimer bijaše uvjeren da je dobro proračunao vrijeme kad je krenuo s karavanom i da bi na cilj stigao pravodobno. Da mu karavana nije stradala, bila bi to prva trgovačka karavana koja bi stigla pred sam kraj zimskoga razdoblja. Svu bi robu odlično prodao, jer je zemlja kopača zlata mjesecima bila odsječena od zaleđa. Robu bi mu naprosto trgali iz ruku.

U tu bogatu zemlju, međutim, stići će kao litalica na konju. Kad bi god na to pomislio, u bespomoćnom bi bijesu zaškrgutao zubima.

Promatrao je Ann na konju, ili kraj logorske vatre i u mislima obnavljao trenutke kad ju je držao zagrljenu, kad je osjećao toplotu i podatnost njenoga tijela, osjećao njenu nježnost...

U tim trenucima znao bi se upitati da li je ona vrijedna svega što je izgubio. Gubitkom karavane otišli su u nepovrat trud i muka nekoliko godina mukotrpnoga života. Zauzvrat je dobio ženu... lijepu, dražesnu, punu životnosti... koja mu je poklonila svu svoju nježnost.

Može li izvagati svoje gubitke i dobitke? Uostalom, da li je Ann uistinu ljubio? Kad bi se god to upitao odgovarao bi samome sebi da djevojka nikako nije naknada za gubitke.

Ann Corbin za njega ne predstavlja dobitak nego samo utjehu. U zemlji zlatonosnih nalazišta on neće za nju moći mnogo učiniti i njihovi će se putovi razići. A možda i neće?

Bila je noć kad su, nakon mnogo dana napornog jahanja i hladnih noći provedenih uz logorske vatre osluškujući zavijanje vukova, stigli do Last Chance Cityja.

Kasno poslijepodne ujahali su na područje Last Chance Gulcha. Posvuda su vidjeli označene parcele, logore... Sve bijaše u pokretu, iako je ovdje u brdima zemlja djelomično bila još smrznuta. Radilo se posvuda. Vrvjelo je kao u mravinjaku. Drobilice, meljačice, rude, ispirališta... sve je bilo u punom pogonu. Vagoneti s rudom kotrljali su se jedan za drugim.

Naposlijetku stigoše i u Last Chance City, grad kopača zlata!

Grad je bio dobro osvijetljen. Ulice su bile pune pješaka, jahača, vozila svih vrsta. Pristizalo ih je sve više i više.

Kraj pečenjara tiskale su se gomile gladnih ljudi. Pred ulazima u salune i tingl-tangle bila je sveopća gužva. Ženu se jedva koju moglo vidjeti.

Prednosti pojedinih lokala isticala su ploče s izvješanim cijenama i raznim podacima. Neki su uz to imali i glazbu. Trube su urlale, bubnjevi stvarali zaglušujuću buku.

Natpisa bijaše sijaset, ali svrha im je bila zajednička: privući što više ljudi. Glasili su vrlo različito, na primjer: Udite, mladići, ovdje je sve pošteno!... Provedite jednu lijepu i ugodnu noć u našem raskošnom lokalu! Ovdje će vam biti kao u raju... Dodite, prijatelji! Uradit ćemo sve da vam bude lijepo...

Na jednom uglu producirao se gutač vatre, a njegova je žena gurala u grlo najrazličitije predmete, od kojih bi joj ostali stršati iz usta samo dršci. Žena je bila orijašica.

Latimer je brzo uočio da Ann pogledava okolo, ali je očito ništa nije zanimalo. Pomisli da je zacijselo ta gužva, šarolika i pokretna slika, zamara nakon toliko dana i noći provedenih u tišini. A bila je i umorna i neispavana.

Nije mogao znati da Ann Corbin pogledom traži nešto posve određeno. Tek je nakon nekog vremena shvatio što se zbiva.

Stigli su do velike građevine koja je uz prostranu dvoranu za zabavu imala i kockarnicu u kojoj su se, kako je oglašeno na plakatima, povremeno održavale i predstave putujućih kazališnih trupa.

Veliki oslikani natpis preko cijeloga glavnog ulaza bio je osvijetljen sa dva fenjera, pa se bez imalo naprezanja moglo pročitati:

RED ANN'S PALACE

Djevojka zastane.

Latimer i Chaney su promatrali natpis, a onda pogledali djevojku. Vidjeli su da se ugrizla za usnicu kad je ugledala ime lokala. Odmah su shvatili da ime na natpisu nije nikakva slučajnost. »Red Ann« mogla je biti samo ona (red – riđ, crven – op. prev.). Onaj kome to zabavište pripada nazvao ga je prema Ann Corbin!

Zgrada nije bila nikakav raskošan dvorac. Bila je to sklepana daščara, ali i najveća građevina u gradu.

Ann letimično pogleda Maca Chaneyja, a onda se okrene Shadu.

– Podite sa mnom – reče. – Imam za vas iznenađenje.

Privezala je konja o gredu za vezivanje pred zabavištem i nastavila:

– Nadala sam se ovome što vidim. Sve što čini Joe Fitzsimmons radi u velikom stilu. Hajdemo! Dođite sa mnom.

Latimer i Chaney su imali teškoća s vezivanjem konja i mazge, jer je mjesta kraj njezinoga konja bilo vrlo malo. Životinje su bile natiskane, a neke nervoznije nisu podnosile gužvu i htjele su si izboriti više prostora.

Jedan momak dofrči i izdere se na Latimera:

– Što radite, budale? Zašto ugravate te vaše proklete jarce? Odbijte s tom marvom! Odbijte, ili ću vas udariti nogom!

Momak bijaše visok, mršav i gibak. Zasigurno nije bio pijan, jer je svoj mali govor glatko izrekao. To što je svoje riječi potkrijepio sa nekoliko kletvi bilo je potpuno prirodno. Ovdje bi se jedva našlo ijednog čovjeka koji može izreći tri rečenice a da nijedna riječ ne bude psovka.

Shad nije želio svađu, pa prijateljski odgovori.

– Sve je u redu, prijatelju. Ne ljuti se. Hajde, propusti me...

Htio je proći kraj njega i krenuti za Ann i Macom, ali momak opet počne kleti. Zatim ga uhvati za ramena i povuče.

– Hej, glupane! Ti vjerojatno ne znaš tko sam ja? – upita gnjevno. – Moram li...

Dalje nije stigao.

Latimer ga je udario iz boka, rukom zgrčenom poput kuke. Pri tome je stajao čvrsto i okretom gornjega dijela tijela oko kuka prebacio težinu cijeloga tijela u snagu udarca.

Gnjevni momak nije više izrekao ni riječi. Udarac ga je pogodio u bradu, a odavde je šaka kliznula do iza uha. Oteturao je do zida gradevine i skljkao se pored ulaza na koljena.

Ann i Mac, koji su zastali da bi pričekali Shada, promatrali su što se zbiva.

Kad su svi zajedno krenuli dalje, neki onizak momak, koji je također prisustvovao tom prizoru, reče Latimeru:

– Prvorazredan udarac, ali taj svadljivac je Divlji Bill Thunney. Možda ćeš imati nekih izgleda pro-

tiv njega kad se osvijesti, prijatelju, ako si na koltu isto toliko dobar koliko i u šakanju. Čim se osvijesti, Divlji Bill će koltom protiv tebe.

Latimer kimne u znak da je shvatio, pa zahvali na upozorenju.

Požuri za Ann i Macom, pomislivši: Dobar početak. Prokletstvo, već prvim korakom u ovaj logor zagazio sam u smeće.

Ude u lokal. Preklopna vrata iza njega lupnu.

Po srijedi ogromne prostorije bio je veliki prostor za ples. U jednom dijelu uza zid bila je pozornica pred kojom je svirala glazba. Na pozornici je plesalo osam djevojaka. Istodobno su kreštavim glasovima pjevale neku pjesmu.

Shad nije gledao plesačice. Promatrao je Ann.

Djevojka se osjećala vrlo sigurnom. Još je bila odjevena u mušku odjeću, a kosa joj je bila sakrivena šeširom duboko navučenim na glavu, pa su je vjerojatno svi prisutni smatrali mladićem. Bila je zamazana i neuredna. Na putu je izgubila na težini, pa joj odjeća više nije dobro pristajala. U preširokoj odjeći njezini se ženstveni oblici nisu isticali kao prije.

Krenula je prema vratima pokraj pozornice, a oni su je slijedili.

Prolazili su između stolova, koji su bili popunjeni do posljednjeg mjesta. Nitko se nije na njih obazirao. Svi su gledali plesačice.

Pred vratima što su bila kraj pozornice stajao je jedan od kućnih redara. Ann mu pride i nešto reče. Ni Latimer ni Chaney nisu čuli što je rekla, ali su vidjeli da se momak cereka i niječe glavom.

Odlučnom kretnjom djevojka skine šešir.

Rida kosa, koja je danima bila stiješnjena pod šeširom, padne i zata-lasa se preko ramena. Ann neko-

liko puta zatrese glavom. Iako su vlasi danima bile pod šeširom i pod utjecajem vlage i prašine, zadržale su topao sjaj i blještavu ljepotu.

Iznenada, Ann svom snagom udari redara po potkoljenici. Muškarčevo se lice razvuče od boli. Hvatao je zrak, a u očima mu se zrcalio divlji bijes.

Načas se učinilo da će udariti djevojku, no onda se smiri i otvori vrata.

— Udi — reče joj — ali ovi ostaju vani dok mi gazda ne naredi da ih pustim. — Rekao je to tako glasno da se dobro čulo unatoč dešnjavi pjevačica i bučnoj glazbi.

— Odmah ću vas uvesti — dobaci Ann preko ramena Shadu i Macu, pa uđe.

Vrata za njom se zatvore. Stražar je promatrao Latimera i Chanejja, a onda reče:

— Ako me ta djevojka prevarila i ona nije Ridokosa Ann, prema kojoj je Fitzsimmons nazvao svoj lokal, izletjet ću naglavačke odavde. Uh, onda će i ta mačka koješta doživjeti! A vi upamtite: ako me oborite da biste ušli gazdi, ništa vas neće zaštititi. Dobro to zapamtite!

Ni Shad ni Mac nisu odgovorili. A što bi mu i mogli reći. Šutjeli su, a u sebi su se čudili.

Napokon su saznali zašto je Ann Corbin pošla u zemlju kopača zlata. I zašto bi dala sve da stigne dovde. Ona je čvrsto vjerovala da će ovdje susresti tog Fitzsimmonsa. A kada je nad velikim tingl-tanglom ugledala natpis »RED ANN'S PALACE«, to je bio znak da bijaše na dobrom putu i da je stigla na pravo mjesto.

Naslonili su se na zid i promatrali plesačice na pozornici. Onda je plesno-pjevačka točka završila i djevojke su sišle s pozornice, po

stubama slijeva i zdesna, i pošle prema prostoru za ples.

Glazba zasniva tuš, a onda se sve uskomeša. Počeo je ples.

Oko osam plesačica, dotad i pjevačica, mladići su se žestoko svađali, iako je bilo i drugih žena. Ukupno ih je u lokalu bilo dvadeset i pet. Zabavište je točno znalo što posjetitelji žele i što im duguje.

Karta za ples stajala je dolar. S tom kartom moglo se plesati dva plesa. Između njih je bila stanka, za koje je plesač suplesačicu mogao na baru počastiti pićem. Piće je isto tako stajalo dolar, no djevojka je služena obojena vodica. Neka vrst čaja. Da nije bilo tako, brzo bi se napile.

Latimer pokušava izračunati koliko takva djevojka može zaraditi ako joj pošteno plate. Stotinu plesova donosi zabavištu dvije stotine dolara. Kad bi svaka djevojka dobila po večeri dvadeset dolara, vlasniku bi ostala lijepa dobit kad se to pomnoži sa dvadeset i pet plesačica. A plesača je bilo i previše. Gurali su se, svađali i jedva dolazili do plesačica.

Baš sam blesav, pomisli Latimer. Uz velik rizik pokušao sam ovamo dovesti karavnu, a za mnogo tjedana rintanja, strahovanja i opasnosti zaradio bih mnogo manje od onoga što ovaj lokal zaradi u jednoj jedinoj noći! Onaj tko je ovu dašcaru podignuo dobro je znao kako se bez imalo muke mnogo zarađuje. Ovdje svi loču kao da u želucu imaju rupu. I u kockarnici sigurno odlično zarađuju. Samo ludaci poput mene žele poći teretnom karavanom kroz zemlju Indijanaca i bizona i ovdje prodati teret. Samo ludaci koji nisu dovoljno lukavi! Lukavci ovdje sjede i strižu naivne ovčice.

Njegove su misli bile pune gor-

čine. Bio je više nego znatiželjan da vidi tog Fitzsimmonsa, kojega je Ann očito tako očarala i vezala uza se da je čak svoje zabavište u dalekoj Montani nazvao po njoj.

U njegovoj nutrini komešali su se razni osjećaji: briga, znatiželja, iznenađenje, ali i ljubomora pa čak i razočaranje.

Sada je počeo shvaćati da mu je Ann darovala nježnost i toplinu, i to ne samo iz zahvalnosti, ali da je tim odužila dug i da je sada slobodna, bez ikakvih obaveza prema njemu, iako joj je on tu toplinu i nježnost vratio.

Zar je ona uistinu samo »mačka«, kako ju je redar nazvao? Nije bio s tim načistu, ali u jedno je bio siguran: da je strahovito znatiželjan na sve u vezi s tim Fitzsimmonsom.

VII

U međuvremenu je Ann prošla hodnikom, kojim se moglo doći i do pozornice i do nekoliko prostorića. Na jednim je vratima bio pričvršćen natpis »privatno«. Ann otvori vrata a da prije toga nije pokucala.

Na sredini prostorije stajao je jedan par i ljubio se. Žena se pripila uz muškarca poput biljke poviše i dopuštala da osjeti svu vatru koju mu je kadra pružiti.

Vatre je moralo biti i suviše, jer nijedno od njih dvoje nije primijetilo da su se vrata otvorila i da ih netko promatra.

Zamijetili su Ann poslije cijele vječnosti.

Plavuša je prodorno kriknula, pa povikala:

— Joe, pogledaj! Tko je pustio tu ženu ovamo? Kako se usuđuje, Joe?

Joe Fitzsimmons bijaše pristao

muškarac, vrlo proporcionalna tijela, svjetle kose i čeličnoplavih očiju. Bio je odjeven u fino, po mjeri sašiveno odijelo od baršuna. Naborana košulja od najfinije svile pridonijela je otmjenu izgledu. Na prstu mu je blistao velik briljantni prsten.

Muškarac pogleda preko ramena... i ugleda Ann!

— Halo, Joe — pozdravi ga djevojka. — Možda imaš malo vremena i za mene? Upravo sam stigla. Ovaj put do tebe bio je proketo gadan... u punom smislu gadan.

Iako nije bio čovjek kojega je lako iznenaditi, Fitzsimmons je ostao zabezeknut. Buljio je cijelih pet sekundi prije nego što je mogao otvoriti usta. A pri tome mu pogled baš nije bio bistar.

Ann Corbin se nasmije, oporo ali i suosjećajno.

Plavuša, i dalje u muškarčevu zagrljaju, ljutito poviče:

— Naredi joj da ode, Joe! Samo nam smeta. Zacijelo je došla moliti za posao. Reci joj neka dođe ujutro, pa...

— Umukni napokon, Daisy — oštro je prekine Fitzsimmons. — Podi na pozornicu i izvedi svoju točku. — Kako je i dalje stajala, oštro nastavi: — Hajde, kreni već jednom. I pokušaj ovaj put ispravno pjevati.

Djevojka zausti da nešto reče, ali nije stigla izgovoriti ni slova.

— Ni riječi više — izderao se na nju. — Ne želim ništa čuti. Baš ništa! I da znaš da je to Ridokosa Ann. Ona Ann po kojoj je ovaj lokal dobio ime!

Daisy se zabezekne, još više nego maločas Joe kad je ugledao Ann.

Nakon kraće šutnje pokaže prstom na zamazanu Ann, koja nije izgledala nimalo privlačno u

preširokom i uprljanom muškom odijelu i promuca:

– Toooo je Ridokosa Ann?! Zbogom, ova može samo magarce tjerati. – Tim je riječima ispoljila svu ljubomoru prema suparnici.

Fitzsimmons se nasmijao i udario plavušu po stražnjici. Prilično je pljesnulo.

– Odlazi, medena, i nemoj ni pokušati da se uspoređuješ sa Ann. Prema njoj sve ste vi ništice. A sada, izidi!

Uplašena Daisy poslušno izide i za sobom zatvori vrata. Napokon je shvatila situaciju, a nije bila tako glupa da bi se inatila.

Ann Corbin i Joe Fitzsimmons su se nekoliko trenutaka promatrali. Onda djevojka hladnim glasom reče:

– Još si uvijek isti stari pijevac.

– Pa, ti najbolje znaš kakav sam.

Nasmiješio se razoružavajućim osmijehom. Tako nasmiješen davao je dojam velikog dječaka, ali Joe nipošto nije bio dječak. Bio je to iskusan, okorjeli vuk.

– Ann, dobro znaš – nastavio je – da si ti moja velika ljubav. Jedina žena za koju bih uradio sve... baš sve. Zar nije tako?

Bio je vrlo ozbiljan i činilo se da mu se može vjerovati.

Ann je i dalje šutjela. Promatrala ga je ispitivački i kritički. Izgledalo je to kao da može prodrijeti duboko u njegovu nutrinu i otkriti njegove misli i osjećaje. Da ga čita kao otvorenu knjigu.

Kako ga je ona i dalje samo šuteći promatrala, Joe se okrene, ode do stola i iz četvrtaste kristalne boce ulije u dvije čaše najfiniji viski boje jantara. S čašama u ruci vrati se do Ann i pruži joj jednu. Drugom joj nazdravi.

– Često sam želio da mi se vratiš, Ann. I nadao se. Čim sam preu-

zeo ovo zabavište, odmah sam mu promijenio ime. Znao sam da će to ime tebi poslužiti kao putokaz... da me lakše nađeš. Lijepo je što si došla. Opet smo ortaci, zar ne? S tobom ovdje ne bismo imali opasnih suparnika u čitavom Last Chance Cityju.

Još nije odgovorila. I dalje je šutjela. Onda ispije piće. Viski je bio prvorazredan i dobrodošao je nakon tolikog jahanja toga dana.

– Potrebno mi je odmah, ovoga časa, deset tisuća dolara – progovori naposljetku, vraćajući mu čašu.

Odnio je čaše na stol. Kad se ponovo okrenuo, pode prema njoj raskriljenih ruku.

– A poljubac? – upita. – Zar te za dobrodošlicu ne smijem ni zagrliti? Ne veseliš se što smo ponovo zajedno? Zar me nisi nekoć žarko ljubila... gotovo tako žarko kao što ja tebe još i danas ljubim?

Nasmijala se podrugljivo, gotovo prijezirno.

– Da, nekoć sam te voljela. – Kimnu. – Štoviše, ludo voljela, sve do časa kada sam shvatila da ti ne varaš samo na kartama.

– Tebe ne, Ann. Tebe nikada – brzo je odgovorio. – Ti si jedini čovjek na svijetu koga ne bih nikada prevario. Tebe ljubim. Mogao bih i umrijeti za tebe, a ti to dobro znaš. Dakle...

Posve joj se približi, raširenih ruku.

Ona, međutim, pritisne njegove ruke uz tijelo tako da je nije mogao zagrliti, podigne se na prste i poljubi ga u oba obraza.

Kad je uzmaknula, on rastegne lice u razočaranu grimasu.

– Ništa više? – upita.

– Ništa. A sada mi daj deset tisuća dolara. Moram platiti dug.

Zarobili su me Indijanci, a jedan me muškarac otkupio. U zamjenu za mene dao je četvora kola puna vrijedne robe. To ga je stajalo deset tisuća dolara, a uopće nije se mogao nadati da će ih dobiti natrag. Shvaćaš li, Joe, da ja...

— Da — prekine je brzo. — Shvaćam, draga, i to vrlo dobro. I odgovara mi da mu ništa nećeš dugovati. Ti ne smiješ ostati dužnica nijednom muškarcu. Nitko ne smije na tebe polagati bilo kakvo pravo!

Stražaru na vratima je odlanulo kad mu je rečeno da smije pustiti dva stranca do gazde.

— To je onda uistinu Ridokosa Ann sa Mississippija. Dobrano me udarila po nozi. Momci, recite joj koju lijepu riječ u moju korist. A sada, udite!

Latimer i Chaney uđu. Mac zatvori vrata i ostane naslonjen na njih. On je bio samo promatrač.

Shad se približi Fitzsimmonsu na dva koraka i pogleda Ann. Djevojka je sjedila nadesno od njega, a lijevo od Joea i stisnutih očiju promatrala muškarce. Bili su nalik mačkama koje vrebaju iz zasjede. Onda progovori.

— Joe, ovo je Shad Latimer... Shad, ovo je Joe Fitzsimmons — predstavi ih, pa nastavi: — Shad, Joe i ja smo bili ortaci na Mississippiju. Bili smo vlasnici saluna i broda za zabavu koji je vozio između New Orleansa i Saint Louisa. Bila je puka slučajnost što sam svoga staroga ortaka susrela baš kad smo stigli ovamo i to što je on s našim zajedničkim kapitalom nešto postigao. Sada ti mogu nadoknaditi ono što si zbog mene izgubio. Ona kola koja si za mene dao Vodenom Losu vrijedila su deset tisuća dolara. Tu, na stolu je tolika

svota. Uzmi Shad, uz moju zahvalnost. Sretna sam što ti mogu bar malo pomoći. Dobri prijatelji moraju jedan drugome pomagati, zar ne? A mi smo dobri prijatelji, nije li tako?

Gledao ju je i sjećao se njene nježnosti, njene ljubavi koja je izgledala obostrana. Ona je i davala i uzimala. A sada vraća dugove i oslobađa ga se zauvijek! Nije odgovorio, niti je uzeo novac. Ponovo pogleda Fitzsimmons.

Joe se veselo nasmije, a onda reče:

— S tim se morate pomiriti, prijatelju. Ann uvijek plaća dugove, kako bi bila neovisna. Ona uzima i daje. I ja sam se morao s tim pomiriti. A prije nas bijaše sigurno muškaraca koji su jednako prošli. Tako je to s njom. Zahvalan sam vam, Latimer, što ste spasili Ann i dopratili je dovde. Kao poslovni ortak ona je vrlo korisna. Za samo nekoliko dana bit će kraljica Last Chance Gulcha i svi će muškarci hrliti u naše zabavište da bi je vidjeli na pozornici. Na sva pića povisit ćemo cijenu za trideset posto. U našoj kockarnici svi će bogati vlasnici nalazišta protiv nje izgubiti novac u bilo kojoj igri. Latimer, Ann je žena koju nijedan muškarac neće moći posjedovati. Nikada! Razumijete li me?

Shad pogleda Ann.

Djevojka mu sa smiješkom uzvratila pogled.

— Joe me odlično poznaje — primijetila je s porugom, ali u očima joj se nazirao trag ponosa, a možda i ljutnje. Onda doda: — Mnogo sreće, Shad... i tebi, Mac.

Podigne u zrak čašu s viskijem, koja zasvjetluca na svjetlosti.

Latimer lagano kimne i pride stolicu na kome je bilo piće, a pored njega novac. Deset svežnjica po

deset komada od stotinu dolara. Stavi ih u džep i krene prema vratima.

– Ne, Shad! – usklikne Ann i skoči sa stolca. – Tako se ne možemo rastati.

Zagrli ga i poljubi u usta. Kad ga je oslobodila zagrljaja, reče mu čvrstim glasom:

– Shad ti si kao sol na zemlji. Od svih muškaraca koje sam u životu upoznala nijedan ti nije ravan. Čak ni ovaj ovdje!

Kod posljednjih je riječi pogledala Fitzsimmonsa, a on se nasmijuljio i rekao:

– Tako je uvijek s Ann. Ona može sebi baš sve dopustiti zato što je lijepa. – Zašuti. I dalje se smiješio, ali u očima mu je svjetlucala suspregnuta srdžba.

Latimer nije ništa odgovorio. Produži prema vratima i izide. Chaney, koji ga je slijedio, kimne Ann glavom, pa i on izide.

Kad su se vrata za Mac Chaneyjem zatvorila, Fitzsimmons jedva čujno upita:

– Dakle, bio je bolji od mene?

Ugledavši bijes u čeličnoplavim očima, Ann se lagano nasmiješi.

– To je samo moje mišljenje. Ne mora biti i tvoje. Dosad još nitko nije povrijedio tvoju samosvijest, zar ne?

– Ne, nije. Pa što bih morao uraditi da bi mi opet pripadala, kao onda kad sam bio običan revolveraš a ti mlada droljica koja je gladna...

– Ne trebaš me na to podsjećati – prekine ga djevojka. Te godine nikad neću zaboraviti. A sada, Joe, želim najbolju sobu i kadu punu vruće vode.

U javnoj staji nisu mogli dobiti mjesta da zbrinu konje. Konjušar

im je savjetovao neka pokušaju u dvorištu putničko-teretnog poduzeća.

– Oni su sretni ako mogu zaraditi koji dolar uz plaću – reče im starac i objasni: – Uvijek ih muči besparica.

– Kako to? – upita Mac Chaney. – Poštanska i teretna linija između Great Fallsa na Missouriiju i ovdašnjih nalazišta zlata ne može raditi s gubitkom. Naprotiv, morali bi imati veliku dobit. Valja prevesti od pristaništa dovde mnoštvo ljudi i velike količine raznorazne robe za sve ovdašnje žitelje.

– To je točno – odgovori konjušar. – Međutim, takva linija mora prevoziti i novac i pošiljke zlata. E, pa u ovim krajevima ima i razbojnika. Razumijete li, prijatelji? Pljačkaša. Oni su već toliko puta presreli te novčane i zlatne pošiljke i opljačkali ih da više nitko nije htio preuzeti osiguranje. Tada je poštanska i teretna linija sama preuzela odgovornost za pošiljke i osigurala oružanu pratnju čvrstih i opasnih momaka.

Starac malo predahne, pučne lulu i nastavi:

– I nakon toga su pljačkaši pokušali napasti. Nakon nekoliko manjih okršaja, ponovo su jednom pobijedili i poduzeće je iz svoga džepa isplatilo osigurninu. No više nema odakle. Ne mogu više plaćati ni ljude koji su im ostali. Razbojnici su prava muka. Sada kopaci pokušavaju sami otpremiti novac do luke, ali to samo rijetkima uspije.

Nakon tako dugog govora starac uđe u staju.

Latimer i Chaney prijeđu sa životinjama na drugu stranu ceste. Tu, točno nasuprot javnoj staji bilo je dvorište koje je služilo za spremište kola i konja putničko-teretnog

poduzeća. U dvorištu se sada nalazilo nekoliko teretnih kola i dvije kočije, a u oboru nekoliko životinja. Bio je tu i veliki štagalj i nekoliko manjih šupa. U staji i u stambenoj kući, gdje se nalazio i ured, gorjelo je svjetlo.

Iz tamne staje izide muškarac, kojega je tik uz nogu pratio pas, i upita:

– Što želite?

Prema glasu moglo se naslutiti da je muškarac postariji čovjek, no stasom je bio čvrst i gibak.

Pas, koji je tiho režao, umiri se čim Latimer progovori.

– U javnoj staji nije bilo mjesta, pa...

– Ah, tako! – prekine ga odmah čovjek. – Željeli biste životinje smjestiti u nas. Hoćete li da ih odvedemo u obor ili u staju? Hrana je ista.

– U obor – odgovori Latimer.

– Ali hrana uistinu treba da je dobra. Životinje su iscrpljene i željne dobre hrane. Mi smo, naime, upravo stigli ovamo. Prešli smo Bozemanov put.

Prije nego što je muškarac stigao ista odgovoriti, otvore se vrata na glavnoj zgradi.

Blaga svjetlost ocrtavala je ženski lik.

– Charley? – upita milozvučan glas.

– Ne brini, Stella, sve je u redu. Dobili smo nekoliko životinja na smještaj.

Čuvši to kratko obrazloženje, žena ponovo uđe i zatvori vrata. Muškarci su odveli životinje u obor. Odjednom Mac Chaney reče:

– Čuli smo od konjušara da ste pretrpjeli velike štete od razbojnika.

– Propali smo – kratko odgovori Charley, pa nastavi: – Ne možemo više plaćati ljude, a

imamo i dugova. To je svima poznato. U ovoj zemlji nitko ništa ne radi badava. Ovdje je život vrlo skup. Ako ništa ne zaradiš, moraš postati razbojnik i pljačkaš, ili gladovati. U rudnicima se zarađuje četiri dolara po smjeni. Zašto bi onda netko radio kao neplaćeni kočijaš?

Ni Latimer ni Chaney nisu ništa odgovorili. Čim su smjestili životinje, izišli su iz dvorišta i potražili jeftiniji restoran gdje će večerati.

Kad su sjedili za stolom, Chaney reče:

– Nē bi li to bila odlična prilika? Misliš li i ti o tome?

Latimer ga pogleda, žvačući. Onda zagrabi u džep, izvuče svežnjić pa odvoji tisuću dolara.

– Evo, ovo je tvoja plaća. Iako je bilo strahovito teško, u toj je svoti i nagrada za teškoće. Kada izidemo iz ovoga restorana, naši će se putevi razići. Da li je to u redu, Mac? Mora biti tako...

Chaney ga je gledao i tek je sada shvatio kako je strahovito Ann Corbin povrijedila Shada. Proteći će mnogo vremena dok to on zaboravi. Da, najbolje će biti da ga ostavi samoga.

– Najprije ću se dobro napiti – reče glasno i nastavi jesti.

Čim je progutao posljednji zalogaj, Chaney ustane.

– Pa, odoh ja, gazda – reče. – Bude li ti opet jednom potreban vođa vozara u nekoj karavani, rado ću poći s tobom. Ništa ne znači što smo jednom bili poraženi. Volim s tobom raditi, jer ti si bijeli bik. Vodeni Los je to dobro uočio. Postoje tri bijela bika: ti, Vodeni Los i White Boy. Vas trojica ste drugačiji od ostalog krda.

Pozdravio se i otišao. Znao je da Shad želi ostati sam, da bi prebri-
nuo jedno teško razočaranje.

On sâm je mnogo bolje prošao. U džepu ima tisuću dolara! To je gospodska plaća, kad se uzme u obzir da vođa vozara u nekoj karavani dobiva mjesečno osamdeset dolara. A Latimer je njemu dugovao novac samo za tri mjeseca. Da, gospodski je plaćen.

Kad je izašao na ulicu, Mac osjeti umor. Pomisli: Zar je pametno da se baš ove noći napijem? Razmišljajući o tome, odjednom se uznemiri. Nije mogao odgonetnuti što je uzrok tome nemiru.

Postoji nešto što mora uraditi. U to bijaše siguran. Nešto što ne smije propustiti. Ali, što? Što to svakako mora učiniti? Što ne smije propustiti?

Izenada se sjeti i nemira nestade kao da je rukom odnesen. Kad je o svemu bolje promislio, shvati da je njegovo ponašanje potpuno logično i više se ničemu nije čudio.

Taj stari gonič mazgi i vozar od mladosti nije radio ništa drugo nego vozio od jednog mjesta do drugog. Sada se bio prisjetio što je rekla Ann Corbin kad im je predložila neka pođu s njom do zlatnih nalazišta. Tamo trebaju najbolje vozare na svijetu... Tako su otprilike glasile njezine riječi.

Sada je znao što mu valja uraditi. I to odmah, ne odgađajući. Ako pođe i napije se, od tisuću dolara do sutra neće mnogo ostati.

Okrene se i pođe u smjeru putničko-teretnog poduzeća.

* * *

Muškarac kojega je žena milozvučnim glasom nazvala Charleyjem još je bio kraj konja u oboru.

Chaney se uvjerio da je dobro zbrinuo životinje. Naslonivši se obim rukama na ogradu od kolja,

trljao je obraštenu bradu o nadlaticu.

Pas je sjedio u blizini i tiho režao.

– Došli ste vidjeti da li su životinje dobro zbrinute za novac što ste mi ga dali? – upita Charley.

– Ne, nisam – odgovori Mac. – Želio bih nešto više saznati o putničko-teretnom poduzeću koje nema novaca ni da plaća ljude.

Charley mu priđe i nasloni se do njega.

Uz mjesečinu i svjetlost zvijezda promatrali su se neko vrijeme, a onda Charley kimne i progovori.

– Umijem prosuditi mazgu čim je ugledam – reče. – I prepoznam vozara teretnih kola čim ga vidim. Ja sam Whip-Charley – predstavi se. – Vozim kočiju već četrdeset godina. Djevojka preko u kući zove me stricem iako joj nisam rođeni stric.

Pažljivo odmjeri Chaneyja, pa upita:

– Zašto se zimate za nas, prijatelju?

Sada se i stari gonič mazgi predstavi.

– Ja sam Mac Chaney – reče – i tvrdoglav sam poput mazgi koje cijeloga života gonim. I kako sam tvrdoglav, ne ide mi u glavu da u ovim krajevima putničko-teretno poduzeće sa zapregama ne može uspješno poslovati. Treba onemogućiti razbojнике i uništiti ih.

– Kao da to mi ne znamo! – usklikne Charley, pa tužnim glasom nastavi: – Stellini otac i brat pokušali su to uz pomoć više od pola tuceta odvažnih i čvrstih momaka. Svi su izginuli. Samo sam joj ja ostao.

Chaney je nekoliko trenutaka šutio, osluškujući zvukove noći, a onda upita:

– Da zapijem tisuću dolara ili

da ih uložim u vaš posao? Uostalom, možda je to isto, ha?

– Ne, nije – odgovori Whip-Charley. – Izgledi, iako mali, postoje ako nećemo otpremati zlato i novac. Zar bi uistinu uložio tisuću dolara u tako nesiguran posao, drugaru?

VIII

Latimer je ostao u restoranu dugo pošto je Mac Chaney otišao. Sjedio je uz kavu i razmišljao. Pitao se što da sada uradi. Poželio je da se dobro napije, kao i Chaney, ali iz posve drugih razloga.

U svom odnosu s Ann bio je strahovito povrijeđen. Rana je bila teška i duboka i mnogo će vremena biti potrebno da zacijeli. Gorući ožiljak u njegovoj nutrini još će mu dugo zadavati bol. Naposljetku izide iz restorana i krene ulicom. Kamo? Pred jednim osvijetljenim salunom zastane, neodlučan. Da uđe i napije se, ili ne?

Dok je razmišljao, pride mu neki sitan muškarac. Shadu se učinio poznat, ali nije znao otkud. Prepoznao ga je tek tada kada je začuo njegov glas.

Bio je to onaj muškarac koji je toliko hvalio njegov udarac pred zabavištem RED ANN'S PALACE i istodobno ga upozorio kakvoga je protivnika stekao.

I sada se toga prisjetio, jer je neznanac rekao:

– Čuvaj se, momče. Divlji Bill Thunney traga za tobom. Sretnoš li ga, odmah potegni revolver. On te želi ubiti. Ubio je već mnogo ljudi.

– Hvala – odgovori Latimer.

Mali momak se nasmijulji, okrene i uđe u salun.

Shad produži. Nije želio ići od lokala do lokala, kako bi se opio. Bio je svjestan kako alkohol ne bi

pomogao da zaboravi svoje razočaranje.

Moram se ukloniti s puta Billu Thunneyu, pomisli i krene u potragu za prenoćištem. Već je u prvom hotelu imao sreće i dobio sobu.

Čovjek koji ga je upisivao u knjigu gostiju, reče:

– Imate sreće, gospodine. Vašega sam prethodnika izbacio prije nepuna sata, jer je u pijanstvu svuda vidio bijele miševе i štakore. No to ne bi bilo tako strašno da nije počeo pucati na te zamišljene životinje. A to je radio od ponoći do zore.

Ušuti, umoči pero u tintu i nastavi:

– Zlo je i u tome što su zidovi naših soba tanki i meci prolaze kroz njih kao kroz ljepenku. Zviždali su kroz susjedne sobe, a njihovi su se stanari žalili. Neki su uzvraćali pucnjavom i pravo je čudo što nitko nije ranjen.

Podigao je glavu i pogledao Latimera.

– Nadam se da vi, gospodine, nećete biti poput svoga prethodnika? Naš je hotel miran i čist.

Shad se samo nasmijao. Onda uzme ključ i krene u svoju sobu.

Malo zatim već je spavao. I nije sanjao Ann Corbin.

* * *

Ujutro je Shad pošao u dućan, da bi obnovio garderobu. Kupio je flanelsku košulju, hlače i neke sitnice. Prema tome koliko je to platio uvjerio se da bi sjajno zaradio da je s karavanom stigao ovamo. Napravio bi prvorazredne poslove, jer je imao kvalitetnu robu, a ovdje je izbor više nego slab.

Krenu zatim u brijačnicu, a onda u javnom kupalištu unajmi na jedan sat bačvu s vrućom vodom.

Kad je malo prije podneva izašao na ulicu, osjećao se mnogo bolje. Čak je imao i želju za jelom. Strahovito gladan, krene prema najbližem restoranu.

U taj ga čas netko iza leđa pozove:

– Hej, Indijanče!

Latimer produži kao da se to na njega ne odnosi iako je prepoznao glas.

Bio je to Bill Thunney, s kojim se sinoć sukobio. Divlji Bill ga je prepoznao, iako je bio u drugoj odjeći, obrijan i čist. Kako? Sinoć ga je vidio pri vrlo slaboj svjetlosti fenjera, strahovito neurednog i obraslog u bradu.

Razjareni glas pozove glasnije, ljuće:

– Ako ne staneš, odbit ću ti metkom pete!

Shad gorko uzdahne i zastane. Prokletstvo, pomisli, zašto nisam mogao to izbjeći?

Pogledavši preko ramena, ugleda Thunneya kako stoji raskrećenih nogu. Kolt mu je bio u koricama, ali je ruka bila tih iznad drška, spremna.

– Sada je to mnogo ozbiljnije, prokleti Indijanče! – usklikne. – Zar misliš da me možeš tek tako oboriti a da mi ne pružiš priliku za revanš? Provjerit ćemo tko je od nas bolji, ali danas ćemo to uraditi revolverom a ne šakama.

Shad još jednom uzdahne i okrene se prema Thunneyu. Znao je da ne može izbjeći borbu. Ovaj svadljivac će ga na svaki način prisiliti da je prihvati. Odlično je poznavao taj soj revolveraša. Od glave do pete su ispunjeni bolesnim ponosom i samouvjerenošću, koji su zasnovani na njihovoj revolveraškoj brzini. Nije postojalo ništa drugo čime bi se mogli ponositi, pa

im je revolveraški ponos bio isto što i teška bolest, opsesija.

Latimer progovori vrlo glasno, tako da su ga dobro čuli svi ljudi koji su se okupili i promatrali što se zbiva:

– Thunney, zaboravimo što je bilo. Nov sukob neće ti donijeti ništa osim vrućeg olova. Ostavi neka sve ostane tako i nemoj me izazivati.

– O, ne! – odgovori Divlji Bill ljutito. – Momak koji me obori šakom mora stati pred moj kolt. Jesi li spreman, prokleti Indijanče?

Ponovo je nazvao Latimera Indijancem. U tom času Shad je doista nalikovao Indijancu.

– Odustani – reče još jednom. – Ako želiš, možeš me još jednom nazvati »prokleti Indijanac« ako će ti to olakšati dušu, ali okani se pucnjave.

– Ne! A sada pripazi, jer ću odmah potegnuti. Pružam ti poštenu priliku, prokleti Indijanče. Sada!!!

Posljednju je riječ uskliknuo promuklo i oštro. Bila je to zapovijed za pucanje.

Njegova je revolveraška ruka strelovito trgnula kolt. Bio je nezamislivo brz i izvukao je oružje kao nekom čarolijom.

Ipak nije bio dovoljno brz, jer je Latimer bio brži.

Shadov je revolver zagrmio prije Billovog. U trenutku kad je Divlji Bill okidao metak mu se zario u rame i upola ga okrenuo, iako je čvrsto stajao na nogama.

Kolt izleti iz revolveraševe ruke, koja nije mogla izdržati povratni trzaj vlastitog oružja. Njegov je metak samo uzdigao prašinu pred Latimerovim nogama.

Thunney zatetura i spusti se na koljena. Tiho je stenjao i jecao od bolova koji su mu razdirali rame.

Latimer ga je promatrao i dalje

držeci u ruci spreman kolt, iz cijevi kojega se još dimilo.

Ima li Bill Tunney u ovom gradu prijatelje? Hoće li ga tko pokušati, prije ili poslije, osvetiti?

Od svih promatrača nitko nije pokazao prijateljsko držanje, iako su svi zurili u Latimera. Bilo je tu jahača, vozara, poslovnih ljudi, trgovaca koji su izišli iz svojih dućana, slučajnih prolaznika... U hipu se okupilo nevjerojatno mnogo ljudi.

Odnekud dopre povik:

– To ste trebali vidjeti!

Shad se okrene, ali nije vidio odakle je dopro glas. Onda muškarac nastavi vikati:

– Divlji Bill je pobijeden u dvo-boju! Stigao je novi revolveraš! Zamislite, oborio je Thunneya!

Kako se neprekidno ogledavao, Shad napokon ugleda vikača. Stajao je na ulazu u jedan salun i unutra izvikivao novost.

Tada iz saluna počese izlaziti ljudi. Neki od njih još su držali karte u rukama.

Shad pogleda naniže, prema Billu Thunneyu. Revolveraš je i dalje stenjao, pridržavajući zdravom rukom ozlijeđeno rame.

– Ludače! – promrsi Latimer, pa glasnije ponovi: – Prokleti ludače!

Onda se okrene i udalji.

* * *

Bilo je već kasno poslijepodne kad je Shad Latimer ušao u dvorište putničko-teretnog poduzeća kako bi pogledao konje.

U međuvremenu, od podneva do sada, već je saznao mnogo i o gradu Last Chance Cityju i o cijeloj pokrajini Last Chance Gulchu. Tako je saznao da grad nema gradskog šerifa i da se na cijelom

teritoriju Last Chance Gulcha ne nalazi nijedan područni šerif. Ovdje se svatko morao sam boriti.

Nitko nije brinuo o pucnjavama i drugim nasiljima. Svi su bili samo promatrači. U ovom rudarskom gradu nije uspostavljen nikakav upravni red. Razbojnici i pljačkaši Last Chance Gulcha nisu to dopuštali.

Razgovaralo se o tome da bi trebalo osnovati odred noćnih jahača, koji bi brinuli o sigurnosti građana i oštro branili njihovu sigurnost. Taj je odbor želio biti anoniman, kako njegove članove ne bi pojedinačno napali i onemogućili im rad. Ljudi su se bojali osвете razbojnika.

U Last Chance Cityju noćne su pucnjave bile svakodnevna pojava. Bilo je i mrtvih, ranjenih, opljačkanih...

Sve je to Latimer saznao tijekom poslijepodneva. Kada je došao pogledati konje, bio je dobro upoznat s prilikama u gradu.

Začudio se kad je u dvorištu ugledao vođu vozara svoje izgubljene karavane.

Mac Chaney je upravo popravljao jedna teretna kola. Kad je zamijetio Shada, prekinuo je posao i široko mu se osmijehnuo.

– Čudiš se, je li? – upita. Nije čekao odgovor, nego nastavi: – Stari gonič mazgi i vozar ne može se prekonoć promijeniti i ostaviti ono što je cijeli život volio. I tako sam se sa svojih tisuću dolara uključio u posao. Sutra počinjemo! Probit ću se do Great Fallsa i iz luke dopremiti teret. Krenut ćemo sa četvoro kola čim zaposlimo trojicu novih vozara. A Whip-Charley će sutra odvesti kočiju do rijeke. Sve je ponovo stavljeno u pogon, i to sa samo tisuću dolara.

Ušuti i uhvati zraka nakon tog,

za njega neuobičajeno dugog govora. Onda upita:

– Hoćeš li pogledati životinje, gazda? Dobro su zbrinute...

– Više nisam tvoj gazda, Mac – promrmlja Latimer i okrene glavu jer je čuo kako netko dolazi dvorištem.

Iz stambene zgrade dolazila je neka djevojka. Bolje rečeno, mlada žena. Kosa joj je bila crna poput gavranova perja, oči svijetle. Nosić su joj krasile sićušne pjegice. Na jedan dražestan način djelovala je energično.

– Imamo još samo jedno slobodno mjesto u kočiji – izvijesti djevojka Maca.

Tada ugleda Latimera.

– Gospodice Stella, ovo je Shad Latimer – predstavi stari vozar Shada. – Da, to je čovjek koji je jahao bijeloga bizona. – Okrenuo se Latimeru i nastavio: – Shad, ovo je gospodica Stella Hattaway. Ona je vlasnica ovog putničko-teretnog poduzeća. Otac i brat su joj ubijeni prilikom prepada na poštansku kočiju, ali ona se ne želi predati. Možeš li shvatiti, Shad, da želi ustrajati?

Latimer kimne i pogleda djevojku. Zagledavši se u njene svijetle oči, začuje svoj glas kako pita:

– Zašto se ne želite predati, gospodice?

Crnokosa djevojka prkosno podigne malu bradicu.

– Zato što bi to značilo da su moj otac i brat potpuno uzaludno poginuli – odgovori.

Svidjela se Shadu. Gotovo nesvjesno usporedi je s Ann. Iako je bila potpuno drugačija od ridokose djevojke i nije bila tako lijepa, iz nje je izbijala takva privlačnost da ga je to začudilo. Suzbio je to u sebi, još i suviše krvareći zbog Ann. Zato hladno i kratko reče:

– Uzet ću to posljednje mjesto u kočiji.

Djevojka kimne.

– Dobro. Krećemo s izlaskom sunca. Cijena je dvanaest dolara.

Kad se okrenula, da bi se vratila u kuću, Shad je zaustavi riječima:

– Možda bi vam bile milije one životinje u oboru nego novac. Jedan konj i jedna mazga pripadaju meni. Pristajete li?

Zastala je, okrenula se i kimnula. Onda produži.

Mac Chaney je šutio dok djevojka nije ušla u zgradu, a onda reče:

– A ja sam se nadao da ću te zainteresirati za ortaštvo u poduzeću. S tvojih tisuću dolara mogli bismo opet sve staviti u puni pogon.

– To znam. A što onda? Morali bismo ratovati protiv razbojnika, kao što su to radili otac i brat ove djevojke. I poginuti, kao što su i oni. To je posao za kojega već unaprijed znaš da donosi gubitak. Tvojih tisuću dolara već je otišlo u nepovrat, Mac.

– Možda i nije. Mi nećemo prevoziti novac i zlato. Samo ljude i robu. Tada...

– Tada ćete vrlo malo zaraditi – prekine ga Latimer. – Veliku zaradu donose samo novčane i zlatne pošiljke. Koliko ovdje uzimaju? Pet posto vrijednosti?

– Možemo uzeti i deset – žustro će Chaney. – Kad bismo do riječne luke dopremili sto tisuća dolara u zlatu i na povratku preuzeli sto tisuća dolara u novčanicama za plaće, zaradili bismo dvadeset tisuća. Nije li to prilika? Naravno, potrebni su nam pouzdani pratiloci...

Latimer ga ponovo prekine.

– ...koji će tražiti revolveraške dnevnice – završi rečenicu. – I

morali bismo se boriti s razbojnicima čitavog okruga, sami, bez ičije pomoći. Ne, Mac, ne želim se boriti za budale koje dopuštaju da ih pljačkaši pokolju poput masnih ovana zato što su preglupi da bi osigurali ozakonjeni red. Zato što ne žele postati organiziranom zajednicom. Zato što brinu samo o vlastitoj zaradi.

Zakimao je glavom, namrštivši se pri pomisli što je doživio.

– Mac, danas oko podneva Bill Thunney me izazvao na dvoboj. Borili smo se a da se nitko nije umiješao. Pola grada je promatralo što se zbiva, a nije se pojavio ni gradski šerif, ni okružni šerif, ni bilo koji zastupnik građana. Bilo je potpuno prirodno da dvojica revolveraša sređuju svoje račune nasred ulice. Ne, Mac, u ovo se ne želim miješati. Zdravo!

Chaney je gledao kako odlazi. Zabrinutost se još ogledala na njegovu licu kad je Stella opet izašla iz kuće.

Crnokosa djevojka stane do staroga vozara i upitno ga pogleda.

– Ne, gospodice Stella, nisam ga mogao pridobiti za nas – odgovori Chaney na neizrečeno pitanje. – Morat ćemo raditi na malo i ovoga proljeća još nećemo moći preuzeti velike poslove. A možda je tako i bolje.

Vratio se opet svome poslu. S ključem za matice podvukao se pod kola, kako bi provjerio da li su osovine dobro učvršćene.

Stella, koja je ostala stajati kraj kola, iznenada progovori, više kao za sebe:

– Ako bismo s kočijom povezli i pošiljku zlata... – Nastavi glasnije: – Što bi u slučaju napada uradio gospodin Latimer? Pomogao ili bi ostao postrani?

Chaney se izvukao ispod kola.

Kad se uspravio, pogleda Stellu.

– Pomogao bi. Shad je u životu morao često nasilu sebi izboriti prolaz jer su ga razbojnici pokušavali orobiti. Bio je vodič karavana. A mi smo čudno cehovsko društvo. Želimo slobodne puteve za sva vremena i za svakoga. Zato mrzimo razbojнике i pljačkaše. Oni su naši najljući neprijatelji. Eto, zato sam siguran da bi Latimer bio uz vozara.

Stella kimne.

– Ako je tako, noćas ćemo dvostruko dno naše kočije napuniti zlatom. Ima najmanje dvanaest pošiljaka. Mnogim kopačima se ne isplati ostaviti na više dana posao na nalazištima kako bi zlato sami odnijeli do luke. Zato noću i za magle donose to zlato k nama, u nadi da ćemo jednoga dana ponovo početi prijevozom. Oni znaju da njihove obitelji čekaju to zlato koje su im njihovi očevi, sinovi i braća obećali poslati. Moramo zato pokušati to otpremiti do luke kad se već slučajilo da tom kočijom putuje gospodin Latimer.

Mac Chaney pažljivo pogleda crnokosu djevojku.

– Zar ne, gospodice Stella, da je Shad Latimer isto što i sol na zemlji? – Izrekavši to, zagleda se u djevojčine svijetle oči. – I vi to osjećate.

Bila je to tvrdnja, ne pitanje.

– Da, uistinu to osjećam – promrmlja djevojka, pa krene u kuću.

IX

Kad je zanoćalo, Latimer krene na večeru. Nakon večere pođe u smjeru Fitzsimmonsova zabavišta.

Pred RED ANN'S PALACE zastane i pogleda nekoliko novih plakata. Bili su djelo vrsnoga umjetnika. Čitao je:

Red Ann, kraljica Mississippija opet ovdje!!!

Red Ann pjeva i pleše za naše goste svakoga sata!

Shad gotovo nije bio svjestan toga što je čitao, jer mu je pogled neprekidno lutao prema Anninoj snimci.

Umjetnik je znalački istakao sve draži.

U blizini su zastala dva kopača zlata. Jedan od njih reče:

– Takva se žena rađa samo jednom. Jonas je prijedodne prisustvovao pokusu sve dok ga nisu opazili i izbacili. Rekao mi je da će ova kuća večeras biti puna do krova, tako je Red Ann slavna.

Okrenuli su se i ušli u drvenjaru.

Latimer ih je slijedio. Želio je Ann vidjeti u njezinu ambijentu. Možda će onda moći shvatiti i njezino ponašanje.

Unutra je sve bilo u punom zamahu. Glazba je treštala. Plesalo je oko tridesetak parova, što znači da su sve djevojke bile zaposlene. Svi su stolci uz stolove bili zauzeti, a za dugačkom tezgom za kojom su posluživala šestorica točitelja gurala se žedna gomila zbijena u tri reda.

Latimer se polako kretao duž zida. I tu je bilo mnogo muškaraca, naslonjenih na zid jer nigdje drugdje nisu našli mjesto. Svi su držali čaše u rukama.

Divovski Crnac nosio je okolo pladanj sa čašama. Zastao je i pred Latimerom, koji se naslonio na zid i znatiželjno gledao oko sebe.

– Pivo ili viski, gospodine? – upita div. – Piće je obavezno. Kraljica Mississippija Red Ann zapjevat će svakoga časa. To je njen prvi nastup u našem lokalu. Sutra će posjetitelja biti još više. Prvo piće stoji dolar, gospodine.

Shad mu pruži dolar i uzme piće.

Čekajući, razmišljao je o Ann i o nježnostima i toplini koje mu je tako nesebično davala za vrijeme putovanja, i tako ih rado primala od njega. Zar je mogla sve to tako brzo zaboraviti? Zar je sve što se među njima zbilo izgubilo u ovom gradu kopača zlata za nju svako značenje?

Pijuckajući pivo, naprekidno je o tome razmišljao. I čekao da se ona pojavi, kao i svi muškarci u prostoriji.

Djevojke za ples nestanu. Glazba zasniva tuš. Zastor na pozornici se podigne.

U svjetlosti karbitnog reflektora svi su se zablenu u ženu na pozornici. A onda su počeli urlati, mahinjati, lupati nogama, zviždati, pljeskati... već pri samom pogledu na nju.

Takvu ženu dosad ovdje nisu vidjeli.

Ann Corbin bijaše zamamno lijepa. Oprava je isticala zelenu boju njenih očiju i lagano obavijala skladno tijelo, koje kao da je skupljalo snagu za nastup.

Stajala je potpuno mirno, tiha i nepokretna. Zlatastorida kosa, koja joj je bila raspuštena preko obnaženih ramena, pod svjetlošću je reflektora blještala kao zlato.

Onda sve utihnu.

Tek kad se sve smirilo, Ann progovori.

– Prijatelji, s nekoliko pjesama nastojat ću prodrijeti do vaših ranjenih srdaca. Poznajete li pjesmu o Mary Shane koja je svoga dragog poslala u dalek svijet da tamo potraži i nađe sreću? Tražio je tu sreću dvadeset punih godina, ali je nije našao. Kad se potučen vratio kući, vidio je da ga ona još čeka. Pjevat ću vam najprije pjesmu o Mary Shane, koja je bila luda što od početka nije pokušavala za-

jedno sa svojim dragim naći zajedničku sreću.

Kada je ušutjela, zavlada posvećana tišina. Ann je već prodrila u njihova srca, puna ožiljaka.

Netko iza kulisa pruži joj gitaru. Jedan bubanj počne tihu pratnju. Ann zapjeva. Glas joj je bio topao, malo trpak a opet vrlo ženstven. Bio je to taman glas iz punoga grla, posebno obojen, koji se podvlačio pod kožu slušatelja.

Prisutni su od prve strofe osjećali da za njih pjeva žena koja ih razumije i koja ne bi svoga dragana poslala u svijet i čekala ga dvadeset godina, nego bi pošla s njim i kroz pakao.

Kad je dopjevala pjesmu, nakon mnogo kitica, prostoriju je preplavilo orkansko odobravanje. Atmosfera koja je dotad bila puna napetosti i tišine sada se oslobodila i nastala je provala gromoglasnoga oduševljenja.

Latimer je stajao zaprepašten. Morao je priznati da ne poznaje dobro Ann iako ju je držao u naručju i bio s njom vrlo blizak.

Kraj uha nečiji muški glas upita: – Zar nije jedinstvena? Bila bi uistinu šteta tako očaravajuću ženu odvesti u brak.

I prije nego što je okrenuo glavu Latimer je znao da govori Joe Fitzsimmons. Nije ništa odgovorio, nego ponovo pogleda prema pozornici.

Ann je pjevala drugu pjesmu, koja je jednako djelovala na prisutne. I to je bila vrlo jednostavna pjesma o muškarcu i ženi. Mnogi slušatelji mogli su se poistovetiti s muškarcem o kojem je pjevala. Bio je tako sličan njima, ili su to umišljali.

Duboko u duši Shad je osjećao žalost. Tek je sada počeo bolje razumijevati Ann. Žena poput nje, koju

muškarci obožavaju i kojoj se dive, koja može toliko toga pružiti drugima, nije stvorena da pripada samo jednom muškarcu.

Fitzsimmons je i dalje bio naslonjen na zid do njega. Latimer okrene glavu i pogleda ga. Čeličnoplave oči su svjetlucale, ali je lice bilo tvrdo i bezizražajno.

– Nije li bilo previše onih deset tisuća koje vam je Ann dala, Latimer? Zar vam je uistinu bila toliko dužna? – Oči mu jače zasvjetlucaju. – Zna, ne poklanjam tolike svote bivšim ljubavnicima svoje ortakinje. Bilo bi dobro za vas da mi vratite, recimo, osam tisuća. Sa preostale dvije još ste preplaćeni. Ne mislite li i vi tako?!

– Idite do vraga, Fitzsimmons – ledenim glasom odgovori Latimer, pa krene prema izlazu.

Iza njega Ann je upravo počela pjevati o dvojici muškaraca koji su se zbog jedne žene međusobno pobili.

Koraćao je kroz noć. U gradu se divlje zabavljalo i gromoglasno galamilo i on pomisli: Bit će još bješnji i divljiji jer u gradu nema oružane vlasti. Nemaju čak ni gradsku miliciju. Jedina organizirana snaga u Gulchu su razbojnici. Ovoga će ljeta biti još gore, ali ja to neću vidjeti.

Latimer je pošao u svoj hotel kako bi odspavao prije odlaska. Pošto je čuo i vidio Ann, osvjedočio se kako je zadivila sve slušatelje kojima je na neki način i pripadala, shvatio je da je mora napustiti. Zato je najbolje da otputuje.

Kad je prelazio jedno raskrižje, iznenada mu se slijeva i zdesna pojavi po jedan muškarac. U tom času muški glas iza njegovih leđa reče:

– Učiniš li grešku, Latimer, prepolovit ću te metkom odmah ovdje, u glavnoj ulici!

Istodobno osjeti na leđima čvrst pritisak skraćene sačmarice i ugleda kako iz pokrajne ulice izlazi četvrti muškarac, koji mu prepriječi put.

Ta četvorica povedu Latimera u pokrajnu ulicu. Jedan mu izvuče kolt iz korica. Ništa nije mogao protiv toga, jer je i dalje na leđima osjećao sačmaricu. Onda produže tom ulicom, pa prosljede i dalje od mjesta gdje je završavala. Tu su već bile označene parcele. Očito su bezvrijedne jer su bile napuštene. Tek su tu zastali.

– Momče, gdje držiš taj silni novac? U pojasu ispod košulje? U čizmama? Hajde, brzo s njim napolje! Od deset tisuća moralo ti je još mnogo ostati.

Dakle, tako! Fitzsimmons mu je sigurno te momke već prije namjestio, ali bi ih povukao da mu je dobrovoljno vratio osam tisuća. Ovako su ga dočekali u zasjedi. Bio je siguran da su vješti u takvim prilikama. I dobro uigrani.

To je prava ulična pljačka – reče glasno. – Pripadate li razbojnicima ovoga područja? Zar je Fitzsimmons vođa pljačkaške družbe i drži sve konce u rukama?

Nije ni dorekao kad ga pesnica udari posred lica. Zatim ga čovjek iza njega udari u potkoljenicu, a pridruže mu se i momci slijeva i zdesna.

Udarci su bili precizni, gotovo profesionalni. Nakon još nekoliko udaraca Latimer padne i skvrči se na tlu. Nije se branio. Da je to uradio, još bi se više razjarili, jer su ga svakako željeli premlatiti i ponižiti.

Noć je bila vrlo tamna. Mjesec se još skrivao iza bregova. Između

oblaka probijala se blago svjetlost tek pokoje zvijezde.

– Hajde, daj nam brzo novac! – naredi jedan momak.

Bolno uzdahnuvši, Latimer odglumi da se potpuno predaje. Sjeo je i skinuo čizme, pa iz njih istresao svežnjiće novčanica. Nosio je novac u sarama a ne u pojasu koji bi bio predebeo i suviše uočljiv na vitkome struku, zbog uskih bokova i širokih ramena.

Četvorka je počela sakupljati novac, a Latimer se odmakao kako bi im oslobodio prostor. Već je odlučio skočiti i pokušati im nekako pobjeći kad ispod desne ruke, na koju se oslanjao, osjeti nešto tvrdo i dugačko poput štapa.

Bila je to željezna poluga koju je netko zaboravio i sada je ležala utisnuta u zemlju. Takvom su polugom kopači rahlali zemlju, oslobađajući je kamenja.

Kolebao je čas, dva, a onda stegne polugu i skoči naprijed, poput žabe. Zamahnuvši polugom kao kosom, udari jednog pljačkaša po cjevanici i drugoga po koljenu.

Izbacio je iz bitke dvojicu prije nego su shvatili što se događa. Sva su četvorica počela urlati, od bijesa ili od boli, a onda neranjeni razbojnici izvuku revolvere i počnu pucaati kao bjesomučni.

Latimer ponovo navali. Kretao se tako strelovito da ga meci nisu mogli pogoditi i napadao je poput Komanča. Udario je jednoga vrhom poluge u prsa, hitro se okrenuo i četvrtim udarcem zamalo otrgnuo glavu od vrata.

Bilo je gotovo. Sve ih je sredio. Ni četvorica protiv njega nisu mogla ništa. Pogriješili su zato što su ga potcijenili. Tek sada znaju s kakvim čovjekom imaju posla, ali prekasno. Do sada su sigurno dovršili sa svakim čovjekom kojega su na-

pali, ali njega nisu uspjeli dokrajčiti.

Shad je bio svjestan da je imao sreće. Željezna poluga ga je spasila.

Pokupio je njihove revolvare i uzeo svoj, pa skupio novac. Tada oslušne. Očito, nitko u gradu nije zabrinut zbog pucnjave. Preplavi ga gorak prijezir prema gradu, nima Last Chance Cityja. Ovi ljudi kao da ne žive u zajednici. Nitko ne brine o bližnjemu. Svi su došli ovamo samo zato da što brže zarade pa da opet odu. Nalik su stadiu ovnova koje se pokorava najsnažnijem. No ovdje ih vode zli i pokvareni ljudi. Last Chance City je bijedan grad.

Pogleda ponovo tu četvoricu uličnih razbojnika. Onaj kojemu je malone otkinuo glavu ležao je poput mrtvaca, a oba momka što su zadobila snažne udarce po nogama kvrčili su se na tlu i stenjali od bolova.

Nije ih žalio. Grubo su ga pretukli, ponizili i opljačkali.

Čučnu kraj četvrtog momka, kojega je polugom udario u prsa, i naoko strpljivo upita:

– Dakle, on vas je poslao da me orobite i pretučete?

Momak je stenjao i kašljao, rukom pritišćući prsa. Uzdišući, reče:

– Prebio si mi prsni koš. Ti si...

Ponovo bolno zakašlje, ali Latimer nije imao milosti. Oštrijim glasom reče:

– Dogodit će ti se i nešto gore ako mi odmah točno ne odgovoriš na ono što te pitam. Želim znati da li vas je na mene nahuškao Fitzsimmons!

– Daa – odgovori momak kroz stenjanje – on je to uradio. I može na tebe poslati još stotinu isto tako grubih momaka. Ti si već ubio jednoga od naših... – Prekine ga ka-

šalj. Kad se smirio, nastavi: – Billa Thunneya. Imao si prokletu sreću, i s njim i s nama. Međutim, sada gazda zna koliko si opasan. Više ti neće pružiti priliku, nego će te jednostavno iz nekog tamnoga kuta ubiti. Ili će ti u sobu baciti upaljenu dinamitnu patronu. Zapravo već si mrtav!

Izbacio je iz sebe svu nakupljenu mržnju i sada se od napora onesvijestio. Znao je da je u bijesu suviše izbrbljao, ali nije mogao drugačije.

Latimer je opet imao i svoj revolver i svoj novac, a saznao je i sve što je želio, pa ode s poprišta sukoba.

Udarce protivnikovih ruku i nogu osjećao je po cijelome tijelu. Bilo je vrlo bolno. Nateknute su mu usne krvarile. Međutim, u njemu nije buktao bijesan gnjev. Naprotiv, bio je potpuno hladnokrvan i smiren.

Koračajući, razmišljao je o Ann i Fitzsimmonsu. Zar je taj muškarac imalo bolji od Vodenog Losa iz čijih je ruku oslobodio djevojku plativši tako visoku cijenu? I to platio ne samo kolima što ih je dao Indijancima nego i čitavom karavanom što ju je izgubio u stampedu?!

Joe Fitzsimmons je razbojnik, vođa ubojica koji pljačkaju kopače zlata.

Smije li ostaviti nezaštićenu Ann kod tog pokvarenjaka? Može li jednostavno otputovati poštanskom kočijom i svemu u ovome gradu okrenuti leđa?

Iznenada odlučio i pobrza.

U velikoj dvorani već je odavno završio nastup Ann Corbin. Opet se plesalo, a broj pijanaca neprekidno se povećavao.

Kad je Latimer ušao, nigdje nije vidio Fitzsimmonsa, pa prijede u kockarnicu.

Vlasnik zabavišta stajao je kraj stola za rulet i promatrao igru. Bilo je mnogo igrača i krupjei su dobro poslovali.

Začulo se kotrljanje kuglice i jedan glas reče:

– Nema više uloga.

Svi su promatrali kuglicu. Na kojem će se broju zaustaviti?

Tišinu napetog iščekivanja prekinu ledeni Latimerov glas. Svi su u prostoriji čuli kad je rekao:

– Fitzsimmons, tvoja četvorica ubojica nisu me uspjela dokrajčiti. Želiš li ti pokušati?

U Latimerovu se glasu osjetila ledena odlučnost. Nije bio glasan, ali je svatko znao da ne može biti okolišanja ni izbjegavanja odgovora, a ni obračuna.

Svi u kockarnici bili su svjesni da je taj čovjek došao tražiti zadovoljtinu od čovjeka koji je na njega poslao ubojice.

Najbolje je to shvatio Fitzsimmons. Za njega je moralo biti užasno saznanje da je potcijenio Shada Latimera.

Vlasnik lokala požuri prema Latimeru. – Svaka riječ koju njegov protivnik izgovori naškodit će njegovu ugledu. Kad kopači zlata saznaju tko je vođa razbojnika koji ih pljačkaju, hitro će osnovati odbor građanske milicije. A onda je s njim i njegovim poslovima gotovo.

Čim je došao do mjesta gdje nitko nije stajao između njega i Latimera, Fitzsimmons potegne revolver. On je svoj kolt nosio u posebno izrađenim koricama ispod pazuha, a odijelo sašiveno prema mjeri to je savršeno sakrivalo.

Držak kolta kao da je skočio u njegovu ruku, a napeta je mišica djelovala snagom opruge. Imao je kolt u ruci brže nego njegov protivnik.

Shad Latimer je ipak bio u prednosti. Čim je izvukao kolt iz korica, trebao ga je samo usmjeriti u protivnika, kao produženi kažiprst, i opaliti.

Joe Fitzsimmons to nije mogao. Cijev njegovog revolvera morala je najprije načiniti okret za četvrtinu kruga, a tek ju je onda mogao usmjeriti. I tako je njegove prednosti nestalo.

Latimerov ga je metak pogodio usred srca, a ipak su još dva metka udarila u pod pred protivnikovim nogama. Tek se onda skljojao.

U sveopćoj tišini Latimer, i dalje držeći spreman revolver, pogleda okolo. Gdje su Fitzsimmonsovi ljudi?

U prostoriji su bila dva, tri redara i nekoliko izbacivača ali nisu se htjeli ni u što uplitati. Gazda je ionako mrtav. Zašto bi ga osvećivali?

– Bio je vođa pljačkaša zlata – glasno će Latimer prisutnima. – Poslao je četvoricu svojih razbojnika da me opljačkaju i ubiju. A takvih, prema riječima jednoga od njih, u ovom gradu ima mnogo. Ne pripazite li sada, kopači zlata, ubrzo će izabrati nasljednika i sve će biti kao dosad.

Upozorivši ih, krene prema pomoćnom izlazu, otvori vrata i izide.

Nije želio vidjeti Ann. Nije je želio susresti pošto joj je ubio prijatelja i ortaka.

* * *

Počelo je svitati, kad je Latimer ustao. Spremao se na put kad netko pokuca. Uzeo je kolt u ruku i tek tada otkračunao vrata.

U hodniku je stajala Ann Corbin!

Ušla je u sobu i jednostavno zamolila:

– Ispričaj mi sve, Shad. Zanima

me zašto se to dogodilo. Vjerovat ću ti svaku riječ.

Stao je pred zrcalo i obrijao desni obraz. S lijevim je već bio gotov. Dok se češljao, ukratko joj je ispričao što se dogodilo. Pri tome ju je promatrao u zrcalu. Lice joj je bilo vrlo žalosno.

Sjedila je na jedinom stolcu u sobi i kimala glavom. Kad je završio, reče:

– Morao je pobjeći i sa našega broda. Na brod je došao savezni šerif. Da je uhvatio Joea, bio bi ga uhapiso. Uvijek je bio zao, ali ja sam mu mnogo dugovala. Jednom me izvukao iz najdubljeg blata, iz kojega se sama ne bih nikada isko-beljala jer sam tada bila vrlo mlada. I bio mi je vrlo dobar.

Ušutjela je i pogledala Shada u oči.

– Sada je cijeli posao moj – nastavi. – Joe me svim svojim ljudima predstavio kao ortakinju. Možeš ostati kod mene, Shad...

– Ne! – oštro je prekine.

Okrenuo se prema njoj i nastavio:

– Ann, ne želim se priženiti princezi, ali ti možeš doći k meni kad to god poželiš. Danas odlazim, ali ću se vratiti s velikom karavanom. Da, pokušat ću još jednom. Zanima me hoće li me jedan Indijanac pomoću krda bizona ponovo potući! Ann, do tada razmisli. Jesi li me razumjela, vladarice Mississippija?

– Da dobro smo se razumjeli, Shad. Zdravo!

Izišla je iz sobe, a on je nije ni pokušao zadržati.

* * *

Putnička kočija je već čekala spremna na polaznoj stanici. Putnici su ulazili. Stigao je posljednji.

Charley, mršavi dugajlija s

očima kao u sokola koji je sjedio na visokom sjedalu, pogleda Latimera. Kad su im se pogledi susreli, obojica su spoznala da su od istoga soja. Ljudi koji su se iskušali i dokazali u mnogim teškim prilikama.

Vozarov je pogled bio proučavajući kad je upitao:

– Želite li se voziti ovdje gore, kraj mene?

Shad razmisli, pa zaniječe glavom i uđe u kočiju. Sjeo je na posljednje slobodno sjedalo kraj stražnjeg prozora. Bilo je to najlošije mjesto, izloženo propuhu, jer kočija nije imala prozore nego kožnate zavjese. Bila je to jedna od prilično starih modela »Abbot and Downing« kočija sa devet sjedala u tri reda.

Kraj Shada je sjedio neki stari kopač zlata s licem kao od kože i pogleda svjetlucava kao u Indijanca. Promotrio je Latimera, pa progovorio.

– Vidio sam vas sinoć u kockarnici, mladiću – reče. – Brz i temeljit posao. Očito ne dopuštate da se s vama loše postupa. Svidate mi se. Vi ste razbojnicima u ovom posranom gnijezdu nanijeli strahovit gubitak. Međutim, siguran sam da će imati novog vođu prije nego što građani izaberu šerifa ili barem građansku miliciju. Dobro je što napuštam ovo dubrište. Idem u Tennessee. To je moj rodni kraj.

U kočiji su bili većinom kopači, ali bilo je i nekoliko poslovnih ljudi, koji su zbog poslova putovali u Great Falls, vjerojatno da bi popunili zalihe, kupili alat i drugu robu. U pristaništu na rijeci bilo je golemo skladište puno najrazličitije robe.

Među putnicima bila je samo jedna žena, najvjerojatnije zabavljačica u nekom lokal. Izgledala je

vrlo boležljivo i bila je najmanje u sedmom mjesecu trudnoće. Zacijelo nije htjela da joj dijete ugleda svijet u divljem Last Chance Cityju.

Latimer pomisli da li je ta žena zaradila dovoljno da bi mogla zajedno s djetetom pristojno živjeti. U mislima joj poželi sreću.

Kočija je dobro napredovala. Whip-Charley bijaše dobar vozar. Štoviše, prvorazredan. Unatoč nadimku (whip na engleskom znači bič, op. prev.) vrlo je rijetko upotrebljavao bič. Zvao je životinje po imenu, hvalio ih i kudio, govorio im kao da su razumna bića. Začudo, činilo se da ga dobro razumiju, ili su prema tonu njegova glasa zaključivale što je rekao.

Prevaljivali su kilometar za kilometrima. Dan je bio lijep, sunčan. Iako proljetni, bilo je gotovo topao kao ljetni. Drveće i grmlje već je zazelenjelo, a na livadama se pojavilo prvo proljetno cvijeće. I bilo ga je sve više kako su odmicali dalje prema rijeci.

Prva je stanica bila na oko 40 kilometara od grada, na Hobson Creeku. Kako je od Last Chance Cityja do Great Fallsa bilo oko dvije stotine kilometara, zaustavit će se još tri puta da bi promijenili zapregu.

Izmjena životinja obavljena je brzo i stručno. Namještenik stanice, kojemu su u poslu pomagala dva poodrasla dječaka, reče vozaru:

– Dobro da ste opet proradili. Kad će biti prva plaća?

– Danas – odgovori Whip-Charley i pruži omotnicu s novcem. – Stella Hattaway je dobila novoga ortaka – objasni. – Tako imamo i mali početni kapital pa smo mogli opet početi posao. Upoznat ćeš ga. Sutra prijepodne bit će ovdje s ma-

lom karavanom. Ime mu je Mac Chaney.

Popeo se na sjedalo i uzdamao znak životinjama neka krenu.

Na udaljenosti od otprilike dva kilometra poslije stanice kočija je morala proći kroz jedan klanac koji je bio savinut poput mladoga mjeseca.

Iznenada Whip-Charley naglo zauzda šestoropreg i svom se snagom ustremi na kočnicu.

Na kraju zavoja ležalo je oboreno drvo.

Kočija se zaustavi, zanoseći se, a Charley zaurla:

– Prokletnici, zar morate baš kod prve vožnje nakon zime napasti?! Želite li nas na svaki način uništiti, tako da ne bude nikakve poštanske veze između Last Chance Cityja i rijeke?

Jedini odgovor bio je gromoglasan smijeh. Zatim jedan glas dovikne:

– Ubrzo ćeš se u to uvjeriti, stari pucaču bičem! – Ušuti, a onda još glasnije nastavi: – Hej vi u kočiji! Dobro poslušajte ovo što ću vam reći. Imamo dinamitnu patronu s kratkim stijenjem. Jedan naš sjedi na drvetu i puši cigaru. On može u hipu zapaliti stijenj i baciti tu praskavu stvarčicu na vaše glave. Možete li zamisliti što će se dogoditi ako eksplodira na krovu kočije?

Nitko u kočiji nije progovorio ni riječ. Samo je Charley sa sjedala povikao:

– Momci, vi se uvijek nećem novom dosjetite, no danas vam je sav trud uzaludan. Ovom kočijom ne prevozimo ni novac za plaće ni zlato. Što će vam onda ovakvi trikovi kad od njih nikakve koristi?

Opet zaori smijeh. Trenutak zatim isti glas ponovo progovori.

– U kočiji se nalazi starac imenom Sam Redstone. On ima kod

sebe toliko zlata da bi potonuo poput bačve pune olova kad bi pao u rijeku. Oko trbuha ima pojas pun zlata, a u putnoj torbi još oko deset kilograma. Da li smo mi ikada propustili tako masan zalogaj kao što je ovaj stari lisac?

Glas umuknu. Tišina je bila nesnosna. Razbojnik je toga bi svjestan, jer tek nakon nekoliko trenutaka ponovo progovori.

— Hajde, Redstone — poviče — izidi! Ako to ne uradiš, svi će loše proći. Brojit ću u sebi do šezdeset. Ne izideš li dotle, prasnute će naša praskalica. Kladim se da će se kočija razletjeti.

Jedan od putnika napokon progovori.

— Hajde, Redstone, krenite! Zacijelo na želite da nam zbog vas bace to jaje na glavu?!

Starac koji je sjedio kraj Latimera gorko uzdahne.

— Prokletstvo — izusti — neće biti ništa od ugodnog života u mojoj domaji. Nadao sam se da ću sretno proći pošto ste ubili njihovog vođu, mladiću. Mislio sam da će razbojnici bar neko vrijeme mirovati. Sada vidim da su ova moja nadanja bila čista glupost. No, pokazat ću ja tim pasjim sinovima! Neće dobiti novac bez borbe.

Izvuče kolt i izide iz kočije.

Nije izišao sam. Latimer ga je slijedio, ali ne i dovoljno brzo.

Čim je izišao, starac je počeo pucati u smjeru odakle su ušli u klanac, vjerujući da se razbojnici tamo nalaze. Pri tome je urlao:

— Dat ću ja vama, nitkovi!

Latimer međutim, nije ni pokušao pucati. Dok su meci okolo fiju-kali, čučnuo je kraj prednjega kotača i dobro promotrio okoliš.

Odmah je uočio momka na drvetu. Čučao je na jednoj podebe-loj grani tako da ima dobar vidik i

dovoljno mjesta za bacanje. Ledima je bio oslonjen na deblo.

U trenutku kad ga je ugledao, momak je držao vršak cigare u blizini stijenja dinamične patrone i puhao u njega da se žar razgori.

Shad je znao da ima vremena samo nepunu sekundu. Hitro nasloni lakat na koljeno, uhvati držak revolvera obim rukama i pažljivo nanišani. Za revolverski metak udaljenost je bila poprikladna, pa je znao da uz dobro nišanje mora imati i mnogo sreće. Ipak, mora iskoristiti i tu sićušnu mogućnost, jer je to posljednja prilika.

Pritisnu obarač.

Da, svi su imali sreću!

Metak nije pogodio momka nego patronu. Rasprsnula se još gore, na drvetu, i raznijela momka koji ju je držao.

Istoga časa sve je bilo gotovo. Ostali su razbojnici odustali od daljnje borbe. Više nije ispaljen ni jedan metak. Čulo se samo rzanje uplašenih konja i zatim topot kopita koji se sve više udaljavao.

Shad pogledom potraži Redstonea. Ugledao je staroga kopača na koljenima. Kolt mu je ispao i sada je rukama pritiskao trbuh. Čuo je uzdisaje i isprekidano stenjanje i odmah je znao da je starac vrlo teško ranjen.

Priskočio mu je u pomoć i naslonio ga ledima uz deblo.

— Hvala ti, mladiću — s mukom izgovori starac. — Hvala! Ti si jedini u toj proketoj kočiji bio uz mene. Dobar si i pošten momak. E, da sam imao malo više sreće, obistinilo bi se ono u Tennesseeju. Sada neće biti ništa od toga. Neka su prokleti!

Ušuti, da bi prikupio snagu.

Latimer nije vidio ranu, jer je starac i dalje rukama pritiskao tijelo,

ali bio je siguran da je pogođen u trbuh i da mu ostaje još malo života.

U međuvremenu su iz kočije izišli si putnici. Jedan od njih sada uzvikne:

– Taj je lud! Mogao nas je dovesti u gadnu nepriliku. Mogli smo svi izginuti. Poznavao sam čovjeka koji je postao slijep i gluhi samo zato što je neka budala...

– Umukni! – prodere se Latimer. – Zatvori tu svoju prokletu gubicu!

Čovjek nije više izustio ni riječ. Ostali su putnici također bili nijemi. Svi su shvatili da Sam Redstone umire. Opkolili su staroga kopača, a Whip-Charley, koji je sišao sa kočijaškog sjedala, žučno reče:

– I ja bih sudjelovao u pucnjavi da se nisam morao brinuti o zaprezi!

Redstone ponovo otvori oči. Podigne glavu. Pogledom preleti preko putnika, a onda se njegove oči zagledaju u Latimera.

– Mladiću, slušaj što ću ti reći. Ja sam sâm na ovom svijetu. Nemam roda, pa ni nasljednika. Sada si ti moj nasljednik. Sve što imam pripada tebi – Pogledom zaokruži po ostalima da vidi jesu li čuli njegovu posljednju volju. Onda nastavi: – Moje zlato pripada tebi. Neka ti donese više sreće nego što je donijelo meni.

Ušuti, da bi prikupio snagu, a onda posljednjim dahom prošapće:

– Ovdje me pokopaj. Umotaj me u jedan gunj, mladi...

X

Prošlo je pet mjeseci. U kasnu jesen te iste godine Shad Latimer sa svojom karavanom stiže u Kansas City.

I ova je karavana brojila dvade-

set i četiri kola. Bila su puna najraznovrsnije robe, koja će biti prijeko potrebna tijekom druge zime u zemlji kopača zlata. Dvoja su kola bila natovarena limenkama hrane, koja je upravo uvedena kao novitet u prehrani. Većinom su to bile konzerve sardina u ulju i kom-pota od bresaka.

Latimer je znao da će mu biti plaćene gotovo težinom zlata. Takvi su specijaliteti koji se mogu čuvati jestivima dugo vremena potpuno nepoznati u zemlji nalazišta zlata. Vjerojatno će mu ta kola donijeti najveću zaradu.

Da bi to ostvario, mora stići do Montane, a dobro je znao što se sve može dogoditi na Bozemanovu putu. Tijekom proteklih tjedana mnogo je razmišljao o Vodenom Losu, bijelom bizonu i stampedu koje je uništilo njegovu prošlu karavanu.

Razmišljao je i o Ann Corbin, koja ga je tako teško razočarala u Last Chance Cityju. Razočaranje je bilo to teže što je došlo nakon tjedana međusobne prisnosti.

Morao je priznati samome sebi da je iz čistog inata odlučio još jednom krenuti na takav put kako bi u Montanu doveo vlastitu karavanu. Htio se iskupiti za neuspjeh što ga je doživio u proljeće i samome sebi dokazati koliko vrijedi.

Sakupio je sposobne ljude, dobre vozare i prvorazrednog vođu vozara. Taj je čovjek tako dobro nadgledavao kočijaše da je već zbog malog cvilenja osovine odmah dao zaustaviti kola kako bi se osovinu podmazalo. Već je na prvi pogled procijenio mazge i odlučio koja će s kojom u zajedničku zapregu.

Put pred njima bit će vrlo dug. Od Kansas Cityja do Nebraske, a odatle Oregonskim putom do Laramieja. Tu se Oregonski put račva.

Oni će krenuti jednim krakom – Bozemanovim putem, koji mimo Fort Renoa i Fort Phil Kearneyja vodi prema sjeveru do zemlje nalazišta zlata.

Kako će sada biti u zemlji oko rijeke Powder, pitao se Shad. U zemlji Vodenog Losa i White Boya, gdje sam proljetos izgubio svoju karavanu?

Tada su se tamo susrela tri bijela bika: Vodeni Los, Shad Latimer i pravi bijeli bik. I dok je bijeli bizon rođenjem bio predodređen za vođu krda, dvojica muškaraca su svojim sposobnostima postigla da ih sredine u kojima žive izaberu za vođe.

Kako će ovoga puta biti na sjeveru? Hoće li se sva trojica ponovo susresti? Da li će se netko od njih sukobiti?

Dan za danom karavana je ostavljala iza sebe mnoge kilometre. Noću su palili logorske vatre.

Kasno ljeto prelijevalo se u živopisnu, šaroliku jesen. Zatim je ona postajala sve starija, gubila je ljepotu i žarkost boja i polako umirala.

Prošli su Fort Laramie i sela oko tvrđave. Kad su se oko podneva zaustavili, karavani dojaše jedan oficir u pratnji narednika. Latimer ih je primio malo dalje od kolone kola.

– Vi putujete prema sjeveru – odmah počne oficir. – Očekujte da će vas Indijanci napasti i opljačkati, a vas i vaše ljude skalpirati. Na žalost, ne možemo vam dati nikakvu pratnju. Indijanci opsjedaju Fort Phil Kearney. Predvodi ih Crveni Oblak, ali tamo su i druge velike poglavice. Dodete li u blizinu tog utvrđenja, svi ćete biti izgubljeni.

Latimer, koji je već neko vrijeme kimao, progovori:

– Sve mi je to poznato. Imam prvorazredne izvidnike, vjerojatno bolje od onih koje vojska može unajmiti. Moji su izvidnici uvijek na dan jahanja pred karavanom i ostavljaju mi znakove i upute. Ne brinite, kapetane, stići ću na cilj. U tome će mi mnogo pomoći i moja dva prijatelja.

Pri tim se riječima tako dvosmisleno nasmijuljio da je postariji kapetan znatizeljno upitao:

– Kakvi prijatelji?

– Dvije haubice. Učvršćene su na kolima i ne mogu se primijetiti zbog platnenog pokrova. Nikome ne bih poželio da me napadne.

Sada se i oficir nasmije.

– Vidim da ste lukav i iskusan momak. Naređeno mi je da vas upozorim. Zadržati vas ne smijem, jer vojska zna da su kopačima zlata na sjeveru prijeko potrebni hrana i raznorazna roba. Ipak, znate li da ni za vas ni za te kopače izgledi nisu ružičasti?

– Znam. I to tako dobro kao što znam koliko je jedan puta jedan.

Prije nekoliko dana zamijetili su manja krda bizona. Kretala su se prema jugu, bježeći pred nadolazećom zimom. Sada su, međutim, krda bila znatno brojnija.

Negdje na sjeveru nalazi se golemo krdo bizona, koje se u proljeće kretalo prema sjeveru i u stampedu uništilo karavanu.

Vrijeme je postajalo sve lošije. Padala je i ledena kiša. Zemlja je postala mekana i kolotečine na Bozemanovu putu bile su pune vode i pretvorile su se u kaljužu.

Kad su opet jednom logorovali i od kola načinili kružno utvrđenje, sakupio je Latimer svoje ljude na dogovor.

Golemo krdo bizona moglo bi se svakoga časa pojaviti pred nama – počeo je. – Možda već sutra, a najkasnije prekosutra. Sutra ćemo napustiti Bozemanov put i u velikom luku zaobići Fort Phil Kearney, jer su tamo Indijanci koji ga već tjednima opsjedaju. Žele utvrđenje srazniti sa zemljom. Nadajmo se da su tamo usredotočili sve snage i da ćemo ih obići.

Pogledom zaokruži po ozbiljnim licima oko sebe. Svi su bili svjesni u kakvom se položaju nalaze.

– Putovat ćemo, dakle, prerijom – nastavi. – Želim da kola s haubicama budu na čelu kolone. Ako slučajno krdo bizona u stampedu krene prema karavani, tada ćemo i jedna i druga kola okrenuti prema natrag. Želim da budu jedna tik uz druga, kako bi vatrom napravila neku vrst ceste među životinjama. I onda ćemo brzo, što brže možemo, ponovo napuniti haubice. Jesmo li se razumjeli? Moramo od mrtvih bizona stvoriti nasip pred kojim će se ostale životinje razdijeliti kao pred kakvom stijenom. Samo tako možemo spasiti karavanu. Nadam se da ste svi shvatili što želim?

Svi kimnu. Bili su to odreda prekaljeni muškarci, koji se nisu plašili.

Te noći Latimer je ponovo razmišljao o Vodenom Losu. Već se počeo pribojavati da te misli koje ga opsjedaju nisu slučajne. Nalazi se na području Vodenog Losa. Ovdje je pretrpio poraz. Odavde je krdo krenulo u stampedo. Možda je Vodeni Los negdje u blizini, govorio mu je predosjećaj. Ljudi mogu osjetiti blizinu smrtnoga neprijatelja.

Te je noći spavao vrlo nemirno. Često se budio i osluškivao u noć. Kao da mu je neki glas šaptao da

bi morao nešto čuti. I da će se nešto sudbonosno dogoditi.

Manjkalo je manje od sata do svitanja kad je do logora dopro snažan glas.

– Aaaaaaiiiiaaaaa! Latimer! Čuješ li me, Latimer?!

Shad osjeti trnce po čitavom tijelu. Tamo, u mračnini noći nalazi se njegov smrtni neprijatelj. Iako je želio odjuriti u noć i potražiti Vodenog Losa, znao je da to ne bi bilo nimalo mudro, pa je ostao ležati pod gunjem.

Prije nego što je stigao odgovoriti, ponovo se začu Indijančev glas, ali sada iz posve drugog smjera. To je dokazivalo kako se nećujno šulja oko logora i brzo mijenja položaj.

– Aaaaaaiiiiaaaaaaa, Latimer! Bijeli biče, zar ćeš se još jednom odvažiti? Ne čini to, jer ni ovaj put nećeš imati sreće! Čuješ li me?

Engleski Vodenog Losa bio je poprilično razumljiv, jer je kao dijete bio u misionarskoj školi i govorio je taj jezik pravilnije od mnogih doseljenika. Svi su ga u logoru čuli i razumjeli. Sada su s nestrpljenjem očekivali Latimerov odgovor.

– Vodeni Lose! Očekivao sam da ćeš ponovo vrebati na mene na ovom području. I želio sam to! Ovaj put ću ja tebe dohvatiti. Ali ti se nećeš izvući!

Zavlada tišina. Ni Indijanac se više nije oglasio.

Svi su znali kako indijanski poglavica nije došao da bi samo riječima ratovao protiv Latimera. Došao je zato da prijetnjama uzne-miri svoga neprijatelja. U tome je Vodeni Los bio isti kao i svi njegovi sunarodnjaci. Indijanci vole takvu igru.

Latimer se ponovo smjesti na ležaj ispod kola i navuče gunj do vrata. Dakle, rat živaca je počeo.

Počeo je tamo gdje je okršaj u proljeće završio. Hoće li ovoga puta pobijediti ili će ga Indijanac ponovo poraziti. Hoće li mu uspjeti drugi pokušaj da do Montane dovede svoju karavanu?

Rekao je Ann Corbin da će pokušati karavanu dovesti do Last Chance Cityja. I sada je na putu prema Montani, kako bi i njoj i sebi dokazao da nije poražen. Zato mora s kolima stići u zemlju kopača zlata.

Na rastanku joj je rekao i to kako do njegova povratka može razmišljati što će uraditi. Da li je odlučila? Nije želio biti samo muž bogate vladarice Mississippija. Ann mora otići s njim i sve ostaviti, a ne da on ostane kraj nje.

Da li to i ona želi? Hoće li pristati?

Počeo je sumnjati u to čemu se u početku nadao. Možda ga je već odavno otpisala.

Jedva je zaspao kad ga iza sna trgne glas vođe vozara, koji je budio kočijaše i njihove pomoćnike.

– Hoiii, ustajte, pospanci! – vikao je. – Do vraga, vozari koji čekaju sunce! Hajdmo, momci! Pred nama je novi dan!

Taj je dan prošao u miru. Samo su bizoni koji su dolazili sa sjevera bili sve brojniji. Ta manja krda bijahu prethodnica velikog, koje će ubrzo stići.

Jednom je karavana prolazila između dva manja krda... ukupno ih nije bilo više od tisuću... i to na takvoj blizini da bi ih pogodio i kamičkom.

Latimer je sa zabrinutošću promatrao te životinje. Nije mu promaklo da su bizoni nervozniji nego što su bili u proljeće. Vjerojatno su

doživjeli nemile susrete s ljudima. I Indijanci koji opsjedaju Fort Phil Kearney zacijelo su tjednima lovili bizone iz velikoga krda. Plemena su trebala velike zalihe mesa za nadolazeću zimu, a mogla su ga nabaviti samo tako da pođu na sjever gdje je bilo velikih krda.

Karavana je mirno napredovala dalje prema sjeveru, kroz manja krda.

Samo je jednom Shad ugledao Indijance na nedalekom brežuljku. Možda je to Vodeni Los s nekoliko ratnika, pomisli.

Kad se te večeri smračilo, podigli su logor tako da je bio zaštićen stijenama. Nedugo zatim u logor je ujahao Latimerov izvidnik Yellowstone-Sam Cincaid.

Njegov je izvještaj glasio:

– Glavno krdo bizona je točno pred vama. I Indijanci su tamo i upravo obilaze krdo. To je Vodeni Los sa dva tuceta ratnika. Kad stignu iza krda, natjerat će bizone u stampedo. To se može dogoditi već sutra, no vjerojatnije je da će do toga doći prekosutra. Bizoni polako putuju prema jugu. Silno sam znatiželjan hoćete li ih moći zadržati haubicama.

Izvidnik se nije dugo zadržao u logoru. Uzeo je samo dvostruku večeru i ponovo potpuno nečujno odjahao.

Nakon večere Latimer pozove ljude na dogovor. Završio je riječima:

– Vi ćete ući u povijest kao skupina vozara koja je morala prokrčiti put kroz bizone u stampedu masakriranjem posljednjeg velikog krda, koje će ionako uskoro postati plijenom lovaca na bizone. I oni će ih nemilosrdno ubijati.

Nekim ljudima se ta zamisao nije svidala, iako su bili iskusni i prekaljeni vozari. Nikad nisu osje-

tili strah. Da su bili strašljivci, ne bi se mogli baviti takvim poslom u ovoj okrutnoj zemlji.

Krenuli su u svitanje, kao i svakoga dana. Bizoni su bili sve brojniji. Nisu to više bila mala krda, između kojih su bili veliki prazni prostori. Sada su se životinje kretale u vrlo širokoj formaciji, kako bi pronašle hranu koje je bilo sve manje.

Karavana što se probijala između bizona prema sjeveru nalikovala je konvoju brodova koji u dvoredu plove brazdom prethodnog broda.

Teren je omogućavao da se kola kreću u dvoredu, pa je kolona bila upola kraća. Prednja kola u oba reda imala su poseban zadatak i zato je razmak između njih i slijedećih kola bio veći nego među ostalima. Vozili su tako zato da bi ih u slučaju potrebe lako zaokrenuli i da bi stražnjim dijelom bila okrenuta prema očekivanom stampedu.

Kako je bio već studeni, sunce se pojavilo kasno i jedva je grijalo. Poslije je ipak postalo ugodnije.

Latimer je pojahao naprijed, prema golemom krdu i bijelome bizonu. Razmišljao je o tome gdje bi mogao biti White Boy. Vodi li i sada krdo? Možda su ga lovci ubili? Ili Indijanci? Iako je za neka plemena koža bijeloga bizona sveta i nikad ne bi ubili takvu životinju, druga bi poduzela sve da se domognu kože bijeloga bizona zato što su vjerovala da posjeduju čudesnu moć. Prirodno, bijaše i bijelih lovaca i traperi koji bi se rado domogli takve kože, jer bi za nju dobili i više od tisuću dolara.

Shad nije tražio samo bijeloga bika nego i Indijance, ali nigdje

nije zamijetio nijednoga. Nije vidio ni svog izvidnika. Posvuda oko njega bili su samo bizoni.

Karavana je s ravnice ušla u klanac kojega je ždrijelo bilo široko oko kilometar i po. Shad je sada jahao na čelu kolone, a bizoni su se pred njom dijelili kao voda pred pramcem broda.

Napredovali su nesmanjenom brzinom.

Onda su ih ugledali!

Pojavili su se kao gusti crni dim. Sukljao je s desne strane kanjona i protezao se unedogled.

Latimer je znao kako je to znak da je na pomolu stampedo. Vodeni Los je postavio promatrača, koji mu je dao znak kada je karavana ušla u klanac.

Predviđeno je bilo da se sve odvija onako kako se zbilo u proljeće!

Čudilo ga je ponašanje indijanskog poglavice. Kako je Vodeni Los mogao i pomisliti da bi on još jednom upao u istovetnu stupicu?! Smatra li ga Indijanac tako glupim? No, tko može reći da uistinu poznaje nekog Indijanca?!

Ako se Vodeni Los obratio za pomoć Velikom duhu i očekivao od njega kakav znak... a možda je vjerovao da ga je i dobio... mogao bi biti uvjeren da će Wakan Tanka oslabiti njegovog protivnika, učiniti ga glupim i slijepim kako bi sinu svoga naroda pomogao pobijediti bijelca.

Nije imao vremena razmišljati o tome što se zbiva u Indijančevoj glavi, jer je začuo potmulu grmljavinu. Iako je dolazila iz daljine, bio je to dobro znani znak.

Tisuće papaka je galopiralo. Od njihove tutnjave podrhtavala je zemlja.

Latimer rukom dade znak vozačima prvih kola. Budući da su ga

očekivali, odmah zaokrenuše kolima, jedan ulijevo a drugi udesno. Napravili su polukrug i sada je stražnji dio kola bio okrenut prema sjeveru.

Ostala kola su se potpuno priklijučila i sada je karavana nalikovala dugom otoku, kojega je i dalje opkoljavalo raštrkano krdo bizona. No, redovi životinja postajali su sve gušći.

Bizoni su već nešto osjećali. Bili su uznemireni tutnjavom. Nagon im je govorio da moraju prijeći u trk. Moraju osloboditi prostor ili će i sami biti pregaženi.

I ova mala krda odjednom potrče. Uzdignutih repova i uz snažno rikanje, počeli su luđačku trku u kojoj će naići na prepreku – karavanu.

Ispred prvih kola životinje su se još dijelile ulijevo i udesno, ali su bile malone zaslijepljene od bijesa. Već su dodirivale kola i jurila posve blizu. Neke su se pri tome ranile, druge su zanijele kola.

Da bi bio sigurniji. Latimer utjera svoga konja među dvije zaprege. Mazge su još bile mirne. Bijahu to posebno pažljivo izabrane životinje, navikle na topovsku pucnjavu. Sudjelovale su i u ratu, a vojničke su mazge na sve navikle.

Latimer se uspne na prva kola i poviče:

– Počinjemo pucnjavom!

Ljudi nisu oklijevali. Obje haubice opališe istodobno, kao u ratu. Dolazećeg neprijatelja obasu komadi olova i željeza. Punjenje je bilo tako snažno da bizoni nisu mogli izbjeći smrtonosnu kišu. Mnogi su odmah pali, drugi su se teško ranjeni kotrljali u ispremiješanoj gomili. Životinje koje su dolazile iza njih zapele su na toj prepreci i bile ozlijeđene.

Bilo je to strahovito krvoproliće,

ali ne veće od onoga što ga stvaraju nesavjesni lovci. Tucet lovaca na jednom je mjestu pobio stotine bizona samo zbog kože.

Ova se karavana borila za opstanak i protiv uništavajuće mržnje Indijanca koji nije imao dovoljno ratnika pa je na neprijatelja natjerao životinje.

Ljudi su hitro ponovo napunili topove. Bili su vični tom poslu jer su u ratu bili artiljerci, a opskrbili su se s dovoljno municije.

Topovi su neprekidno praskali. Nasip od bizona bio je sve viši i uskoro je prerastao u bedem pred kojim se stampedo morao predati, kao pred čvrstom stijenom.

Karavana je odoljela bujici bizona kao što obala odolijeva udaranju uzburkanog mora.

Krdo se ponovo račvalo ulijevo i udesno, ili bi se životinje zaustavile pred zaprekom. U tih nekoliko minuta stradalo je na stotine životinja. Daleko iza dvoreda kola krdo se opet spojilo i nastavilo stampe-dom kao nezadrživa bujica.

Prašina je zaklanjala vidik. Čulo se samo urlikanje i grmljavina papaka. Iza posljednjih kola pojedinačno bi dolutao koji bik, ali bi ga pomoćnici vozara brzo likvidirali. Vozari su bili zauzeti zapregama.

Minute su prolazile. Koliko je vremena potrebno da dvadeset do trideset tisuća životinja protutnji s obje strane kolone? Svima se činilo da to traje tisuću godina.

Od silne prašine ništa se se nije vidjelo. Samo se čulo.

XI

Iznenada sve prode, poput ružnoga sna.

Povjetarac je odnosio prašinu i postalo je svjetlije. Vidljivost se poboljšala i ljudi su ugledali stravi-

čan prizor. U poľukrugu oko kola ležalo je brdo pobijenih životinja, od kojih su se neke još koprcale. Pored tog bedema jurili su zaostali bizoni; stariji, bolesniji i telad.

Tko bi mogao zamjeriti ljudima što su se veselili? Proživjeli su samo zahvaljujući grozovitom krvoproliću. Bili su ponosni što su pobijedili, uvjereni da će njihovo putovanje Bozemanovim putom prema sjeveru ući u povijest pionirstva kao neponovljiv podvig.

Latimer uzjaše još uvijek uznemirenoga konja i pojaše okolo, da točno ocijeni što se zbilo, i tada ugleda Vodenog Losa. Uz njega su bila samo petorica ratnika.

Indijanci su slijedili krdo. Nadali su se da će naići na ostatke karavane kao u proljeće. Zbog zaglušujuće grmljavine papaka nisu čuli pucnjavu iz topova i sada su zabezeknuto stajali pred nasipom poginulih bizona.

Kad je indijanski poglavica ugledao konjanika i prepoznao smrtnoga neprijatelja, zaprepastio se. Za njega je to bio strahovit udarac. Njegov se plan izjalovi! Nije se ponovilo ono što mu je u proljeće uspjelo. Vidio je cijelu karavanu i mrskoga mu bijelca.

Latimer hitro izvuče pušku iz navlake, podigne je i počne pucati. Indijanci su bili poprilično udaljeni, ali ne i previše, pa je pogodio u čelo poglavičinog konja. Hitac je bio ispaljen u Indijančeve grudi, ali je konj točno u tom trenu visoko podigao glavu i prepriječio put metku.

Konj padne, kao pogođen gromom. Vodeni Los se dočeka na noge i mačjim skokom u hipu vine na drugog konja, iza jednoga od svojih ratnika. Svi nagnu u bijeg.

Iako su bili brojčano jači, Latimer krene za njima obuzet lovač-

kom strasti. Vjerovao je da će lako s njima dok su god pred njim i dok ga ne mogu namamiti u zasjedu.

Tjerao je konja, podigao se u stremenima, načas zaustavio i opalio. Opet je pogodio! Jedna životinja se izvrnula i odbacila jahača. Indijanac je pokušao potrčati, ali je odmah pao. Vjerojatno je bio ozlijeđen.

Latimer pojaše dalje. Oboreni ratnik, koji nije mogao očekivati pomoć od svojih suplemenjaka, polako se uspravi i izvuče nož. Mogao je stajati samo na jednoj nozi, jer mu je druga bila povrijeđena. Mirno je čekao.

U času kad je htio opaliti, Shad prepozna Indijanca. Loveći Sokol! Poznavali su se iz Laramieja. Nije pucao. Štoviše, kimnuo je u znak pozdrava i rekao:

– Tako je to već daleko došlo da stari prijatelji, koji su nekad zajedno ribarili i lovili, ubijaju jedan drugoga.

– Da, dotle je došlo – odgovori Loveći Sokol. – Ti si bijel, ja sam crven. To je jedini razlog.

Sada su uz Vodenog Losa još samo trojica ratnika, a ja u revolveru imam šest metaka, pomisli i popusti uzde. Njegov je konj brži od mustanga. Stići će Indijance.

Ubit će Vodenog Losa!

* * *

Lovačka groznica nije napuštala Shada. Neprekidno se podsjećao proljetnog poraza, gubitka karavane, smrti svojih ljudi pod papcima bizona... A do tog su uništenja doveli Indijanci koji su sada pred njim. Dok ih je progonio, pitao se zašto se ne zaustave i prihvate borbu.

Onda jedan ratnik zaostane. Konj mu nije izdržao takvu brzinu. Zatim jahač naglo zaustavi konja i okrene se prema progonitelju.

Shad uspori i kasom krenu na protivnika. Indijanac se još jednom okrene i pogleda za drugovima. Nisu zastali da bi mu pomogli. Ratnik podigne pušku prema bijelcu, koji je zastao i upitao:

— Zašto ti ne pomognu? Zašto jašu dalje a tebe ostavljaju samoga?

Iako je to upitao na indijanskom jeziku, izraz ratnikovog lica nimalo se nije promijenio. Sjedio je nepomično na zasopljenom mustangu, bezizražajna lica. Nakon nekoliko trenutaka ipak odgovori:

— Vodeni Los poznaje tvoju brzu ruku s malim oružjem. Zna da njim pucaš brzo i ubijaš poput strijele. Mi imamo malo metaka i zato će te poglavica dočekati iza dobrog zaklona i ubiti. Ako to ja ne učinim prije njega!

Ušutio je i istodobno strelovito podigao pušku.

Iako je bio vrlo brz, iako je Latimer morao izvući kolt iz korica, nije pobijedio bijelca. Shad je opalio djelić sekunde prije. Indijančev mu je metak okrznuo obraz, a on je to osjetio kao da ga je okrzнула grana. Zatim ugleda Indijanca kako se njiše.

Pritjerao je konja bliže upravo u trenutku kad se ratnik svalio na zemlju i promučao:

— Zamalo sam ubio Bijeloga Bika...

Pogled mu ugasnu. Bio je mrtav.

Shad nastavi potjerom. Morao je požuriti da bi nadoknadio prednost Indijanaca. Žarko je želio susresti Vodenog Losa.

* * *

Nekoliko kilometara dalje našao se pred teškom odlukom. Dobrano se približio Indijancima, ali sada se teren promijenio. Posvuda su se nalazili šumarci, stijenje i brežuljci,

pa je postojala opasnost da uleti u zasjedu.

Bio je daleko od drugova i na području koje Indijanci odlično poznaju. Da prekine lov i vrati se do karavane ili produži tim nepreglednim terenom? Zar nije pametnije da se vrati? Međutim, želio je osvetu. Želio je Vodenog Losa, koji mu je nanio najgorči poraz u životu. Indijanac više nije daleko ispred njega. Mora ga doći!

Jahao je dalje, s koltom u ruci. Povremeno bi ugledao Indijance, onda bi opet na nekoliko sekundi nestali iz njegovog vidokruga. Znao je da ne smije bijesno srljati. Morat će proći kraj jedne šumice, pa iza stijena, a u uskoj usjeklini između dva brdašca mogli bi mu postaviti zasjedu. Posvuda je bilo mogućnosti za skrivanje. Za Indijance je bilo vrlo lako skočiti s konja, potjerati životinje dalje i sakriti se u nekom zaklonu, pa dočekati progonitelja.

Latimer je znao da je u velikoj opasnosti, a ipak nije htio odustati. Želio se dočepati Vodenog Losa, pa je zaboravio na sve ostalo na ovome svijetu i usredotočio se na lov.

Kad je opet ugledao trojicu Indijanaca, jahao je klancem, između jela i omorika. Ubrzo ih je opet izgubio iz vida, pa postade lakomisleniji i brže potjera konja, kako bi ih što prije dobio na domet kolta.

Lakomislenost mu se osvetila. Gotovo u istom času kad je konj pobrzao ispred konjanika se isprijeći laso zavezano između dva debela. Konj naleti na njega i prebaci se takvom snagom da je čak i iskusni jahač kao Latimer izbačen iz sedla.

U posljednjem trenutku izvukao je noge iz stremena, a onda se okotrlja po zemlji.

Kad se htio uspraviti, vidje da

nema baš nikakvih izgleda. Nad njim je stajalo pola tuceta ratnika. Borio se poput pume opkoljene čoporom bijesnih pasa, a onda dobi je ratnom sjekirom po glavi i izgubi svijest.

Vodeni Los je opet pobijedio. Ovoga puta nije izgubio ni karavanu ni ljude, ali se zato našao u rukama smrtnoga neprijatelja.

* * *

Buđenje je bilo naporno. Latimer je vjerovao da je posrijedi ružan san i sa svakim novim udisajem nadao se da će se uvjeriti u to čim dode k sebi. Glava ga je tako boljela kao da će se rasprsnuti.

Kad je otvorio oči, ugleda Vodenog Losa! Indijanac je stajao nad njim i promatrao ga. Onda ga svom snagom udari u rebra i Latimer se od boli skvrči poput crva. Sada je znao da sve ono nije bio san nego kruta zbilja.

Indijanci su upalili vatru jer se dan blizio kraju. Oko nje je bilo okupljeno više od dva tuceta ratnika. Dakle, onih nekoliko ratnika u početku lova bili su samo varka. A on je nasjeo.

Užasne boli postadu nepodnošljive, ali ipak polako sjedne i ogleda se.

Nalazio se u logoru Vodenog Losa! U logoru, koji se sastojao od pet šatora, bili su samo ratnici. Nigdje nije vidio ni žene ni djecu. Znači, to nije selo nego logor male skupine ratnika, koji će ovdje najvjerojatnije prezimiti.

Indijanci su čučali kraj vatre i jeli bizonovo meso, što su ga vadili iz velikog kotla. Jeli su goleme količine i pri tome glasno žvakali, mljackali i podrigivali. Iako nisu obraćali pažnju na njega, znao je da je pažljivo nadgledavan.

Znao je da će ga ubiti. To što ga

naizgled ne zamjećuju i što se zabavljaju proždiranje tolikih količina kuhanog mesa samo je uobičajeni slijed njihove igre. To je igra, igra sa smrću.

Smatraju ga izuzetnim ratnikom. Uspoređivali su ga, u usporedbi s ostalim bijelcima, s bijelim bikom. Zato će mu dati priliku da dokaže svoju hrabrost i prijezir pred smrću. Neće moći za njega učiniti ništa više nego da mu omoguće da časno umre.

Kakva sam ja budala, razmišljao je Shad s gorčinom. Ni načas nisam smio povjerovati da Vodeni Los uistinu bježi preda mnom. Sada je sve gotovo. Neću karavanu dovesti do Montane. Nikad više neću vidjeti Ann... Sve je gotovo, prošlo...

Iznenada ga indijanski poglavica pogleda, a onda mu u glavu baci oglodanu kost koju je držao u ruci. Latimer se ne pomakne. Samo reče:

— Vodeni Lose, ti nikad nećeš postati veliki poglavica. Tebi nedostaje sve što mora posjedovati ratnik koji želi postati čuven. A samo častan i hrabar ratnik može izrasti u velikog poglavicu.

Indijanac se nasmije i odgovori zvučući:

— Možda ću te ubiti toljagom, Latimer. Za mene ti više nisi bijeli bik. Sada si samo glupi pas koji je umislio da može hvatati vukove.

— Možeš to pokušati ako i meni daš toljagu.

— Ne, tu čast ti neću pružiti. Prolijetos, kad su ona kola što si mi ih dao odletjela u zrak, ubio si mnogo mojih ratnika, a mnogi su ostali gluhi. Postupio si vrlo nepošteno. Čekaj dok pojedem, a onda ću ti istjerati život iz kože. Već si i sada mrtav!

Ušutio je i uzeo iz kotla još jedan

komad mesa. I taj je komad imao oko pola kilograma. Zagrizao je u njega.

Brzo pogleda prema Indijancima. Vjerojatno nisu ništa čuli jer su žvakali vrlo glasno i nadglasavali sve druge zvukove. Onda pažljivo osluhne. Što bih mogao povezati s tim potmulim zvukom, upita se. Pomisli na vuka, pumu, medvjeda... Brzo odbaci svaku od tih usporedbi. Nijedna nije odgovarala.

Oh! Odjednom se sjetio. Tako se glasa mužjak bizona kada je bijesan! Doživio je to isto prije nekoliko godina, dok je lovio bizone.

Iznenada ugleda nešto u tami. Nešto svijetlo približavalo se vatri. Orijaš nije više gundao. Dolazio je vrlo oprezno, tiho.

Zaboga, pa to je White Boy! Bijeli bizon! Njegov stari prijatelj!

Nevjerojatno, pomisli, ali za mene bi to moglo značiti spas kada bi...

Bizon napadne. Bio je hitar poput parne lokomotive u punoj brzini i ne manje snažan. Jurio je spuštene glave, divlje urlajući, i bijesno nasrnuo na Indijance oko vatre. Udarao ih je glavom, potiljkom, rogovima... i odbacivao naokolo kao da je izbila eksplozija.

Latimer je odmah skočio kraj bika i prošao do druge strane vatre. Tu se bacio na Vodenog Losa i čvrsto ga uhvatio oko vrata. Indijanac nije imao nimalo izgleda da preživi iako je bio vrlo snažan muškarac, jer ga je Latimer uhvatio na pravom mjestu.

U međuvremenu je bijeli bizon uništio cijeli logor. Razbacao je Indijance a neke i ubio, rastrgao šatore, rastjerao konje u noć. Preživjeli ratnici razbježali su se izbezumljeni od straha jer su u tom bijelom biku vidjeli ljutitog duha.

Latimer hitro pokupi oružje i još se hitrije udalji. Znao je da je bolje ako se ne nađe na putu ranjenom bizonu. Tako razbješnjela životinja ne zna za prijateljstvo, niti bi se sjetila da joj je on jednom spasio život.

* * *

Sunce je već bilo prilično visoko kad je Latimer ugledao konjanika, koji je vodio i tri konja. Jedan je bio njegov, druga dva indijanski mustanzi, a jahač je bio njegov izvidnik Yellowstone-Sam Cincaid.

— Mislio sam da će vam konji trebati, Latimer — reče Cincaid kad se približio. — Čini mi se da ćete mi moći ispričati napetu priču, zar ne?

— Vrlo napetu. No, prije mi recite da li je karavana u pokretu ili čekaju mene?

— Putuje prema sjeveru i nadam se da ćemo je uskoro ugledati. — Cincaid se nasmije. — Što je s tom pričom? Hoću li je napokon čuti? U priči mora biti i Indijanaca, jer kako bih inače uz vašega konja uhvatio i dva indijanska?

— Imate li duhana, Sam?

— Kako ne bih imao!

Latimer s užitkom pripali cigaretu, pa zatim Samu ispriča sve što se zbilo. Nije zaboravio spomenuti ni prva dva susreta s bijelim bizonom.

— Imali sto vrašku sreću — reče izvidnik kad je Shad završio, pa upita: — Jeste li gladni, ili ćemo se najprije pobrinuti za bika? Vi ste njegov veliki dužnik, Latimer.

Shad uzjaše.

— I tako moram poći po svoje dobro sedlo, ako je ostalo čitavo. Izdržat ću što se tiče gladi. Hajde, krenimo!

Kad su presjekli ravnicu, Latimer se osvrne i na jednoj uzvisini ugleda karavanu. Nastavljala je

put prema sjeveru. Ni Vodeni Los ni krdo bizona nisu je u tome mogli spriječiti.

Do razrušenog logora bilo je nekoliko kilometara. Dojahavši mu nadomak, obojica izvuku oružje.

Vodeni Los i još dva ratnika ležali su blizu mjesta gdje je prije gorjela vatra. Ništa se nije micalo. Indijanci koji su se razbježali pred »razljućenim duhom« nisu se vratili.

Iz daljine do njih dopre ljutito gundanje.

– To je on! – usklikne Latimer i potjera konja u smjeru odakle je zvuk došao.

Nisu jahali ni pola kilometra kad ugledaju orijaša. Bik se odmah ustremio na Cincaida i ovaj je hitro potjerao konja u galop. Latimer ga nije slijedio. Sjedio je na konju, kojega je u međuvremenu osedlao, i čvrstim stiskom nogu umirivao životinju. Onda preko glave konja dovikne bizonu:

– White Boy! Hej, stari drugaru! Zar me više ne poznáš? Hoćeš li i mene napasti?

Konj mu se htio otrgnuti, pa ga još snažnijim stiskom prisili na mirovanje.

Snažni bijeli bik odjednom stane. Više nije onako ljutito gundao i dahtao, nego je bespomoćno sagnuo glavu i kopkao prednjom nogom.

Sada je Latimer vidio što ga je tako strahovito razdražilo. U leđima blizu grbe bilo mu je zabito teško koplje za lov na bizone, i to vrlo duboko.

– Oh, siroto momče – promrm-lja Latimer i sjeti se prve neprilike iz koje je izvukao nejakog bičića.

Nije vjerovao da bi ga ta grdosija mogla pustiti dovoljno blizu da mu iz mesa izvuče slomljeni vršak. Zato skine s jabuke sedla laso, na-

čini malu omču i spretno je nabaci na ostatak koplja.

Bik je stajao mirno, kao iz stijene isklesan.

Snažnim trzajem Shad zategne omču i čvrsto povuče laso.

Životinja se trzala od boli, kao mačka koju pas ugrize za rep, i pri tome iz svoga tijela išćupala ostatak slomljenog koplja.

Osjetivši da više nije zapet lasom, bik se postavi tako kao da će napasti. Latimer je morao vrlo snažno držati konja, koji je htio poskočiti.

– Da li ti je sada dobro, prijatelju? – upita nježnim glasom. – Vidiš da sam to morao uraditi, kako bih ti omogućio da ozdraviš. Mi smo prijatelji, zar ne? Dobri prijatelji. Hajde sada, stari druže, svome krdu. Nećeš valjda prezimiti ovdje na sjeveru?

Bik je dahtao, ali sada je to bilo mirno, olakšano dahtanje.

– No, pođi, momče! Potrči, prijatelju!

Bijeli bizon krene, polako, a onda počne kasati prema jugu.

Yellowstone-Sam Cincaid, koji je sve to promatrao s poprilične i sigurne udaljenosti, sada potjera konja prema Latimeru.

– Kad bih pričao drugovima što sam vidio svojim očima, nitko mi ne bi vjerovao – reče i još uvijek začuđen zakima glavom.

XII

Kad je Latimer sa svojom karavanom stigao u Last Chance City, u pokrajini Last Chance Gulchu bila je zima i sve bijaše pokriveno snijegom.

Zaustavili su se pred putničko-retnim poduzećem, iz dvorišta kojega brzo izide Mac Chaney. Dao je kola uvesti u dvorište, a onda ot-

vori skladišta. Tek se tada obratio Latimeru.

– Dakle, ovoga ti je puta uspjelo – reče, pa upita: – Da li je bilo lakše nego proljetos?

Latimer se osmjehnu.

– To je dugačka priča – odgovori. – Ispričat ću ti je večeras, Mac, uz nekoliko čaša pića. A sada mi reci kako je ovdje, u vas? Da li ti se isplatio ulog od tisuću dolara ili si ostao bez čega?

Chaney zakima glavom.

– Isplatilo se. Dok tebe nije bilo ovdje, u zemlji kopača zlata se koješta izmijenilo. Odbor noćne straže počeo je čistiti ološ. Imamo i gradsku miliciju, kojom rukovode gradski šerif i nekoliko gradskih zastupnika. A sve si to zapravo ti potakao, Bijeli Biče!

Ušuti, pa se nasmiješi. Oči su mu vragolasto sjale. Znao je točno što Latimera zanima. Nisu to bile prilike u gradu nego na vrlo određenom mjestu. I tako reče:

– Ann Corbin još vodi dvoranu za zabavu i kockarnicu. Često me pita čujem li što o tebi, a ja joj odgovaram da si ti prilično nedruželjubiv i ukočen momak.

Opet se nasmijuljio, pogledao Shada ispod oka, pa nastavio:

– Moraš otići do nje, stari prijatelju. Valjda ne očekuješ da će ona doći k tebi?

Latimer zaniječe glavom. Tada ponovo uzjaše, pa krene iz dvorane na ulicu.

Pred RED ANN'S PALACE sjaše, zaveže konja, pa ude. Uspne se stepenicama i brzo nađe sobu s natpisom „privatno“.

Nije pokucao. Otvori vrata i ude.

Ann Corbin je sjedila za pisačim stolom i pregledavala nekakve papire. Ne pogledavši tko je ušao, reče:

– Barney, ako još jednom uđete a da ne pokucate, izbacit ću vas... ali ne samo iz ove prostorije.

Tek tada podigne glavu – i ugleda Latimera.

– Oh!

Izustila je samo tu jednu, jedinu riječ. Drugo nije mogla.

– Stigao sam s karavanom. Ovoga sam puta uspio. Za tjedan dana ću sve rasprodati, a onda ću pokušati brodom otploviti na jug prije nego što se rijeka zaledi.

Ušutio je i pogledao djevojku u oči.

– Hoćeš li poći sa mnom?

Sjedila je i dalje mirno iza pisačkog stola. Isto je tako mirno rekla:

– Ukočen si i ustrajan poput bizona.

– Poput bijeloga bizona. A ti su osobito zli!

U PRIPREMI:

Lewis B. Patten:

VJEŠALA U GRANEROSU

cijena 40 dinara

LJETO '80

MAGAZIN

144 stranice

LJUBAVNE PRIČE

WESTERN PRIČA

KRIMI PRIČE

STRIPOM

SF PRIČA

KARIKATURE

RATNA PRIČA

U SVAKOM PRIMJERKU
ZNAČKA

WESTERN PRIČU NAĆI ĆETE I U MAGAZIN-u